

บทละครตั้งกรุงเก่า
เรื่อง
นางมโนห์รา และสังข์ทอง

๗๗
๘๙๕.๙๑๑๒๐๘๒
๗๑๒๙

ฉบับ
หอสมุดแห่งชาติ

บทละครตั้งกรุงเก่า

เรื่อง

นางมโนศิลา และสังข์ทอง

ฉบับ

หอสมุดแห่งชาติ

สำนักพิมพ์ ตสิงวาทษา

เลขที่ ๗๒๔ วัชรบุรพา พระนคร โทร. ๒๔๕๔๖

จัดพิมพ์จำหน่าย

บทละครกรุงเก่า
เรื่อง
นางมโนห์ราและสังข์ทอง

- พิมพ์ครั้งแรก ในงานฉลองสโมสรนายทหารบก
กองพลที่ ๓ ของบัญชาการกอง
พลทหารบกที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๔๖๒
- พิมพ์ครั้งที่สอง ในงานฌาปนกิจศพ
นางหิรัญ วงศ์สมบัติ พ.ศ. ๒๔๙๙
- พิมพ์ครั้งที่สาม สำนักพิมพ์คลังวิทยา พิมพ์จำหน่าย พ.ศ. ๒๕๐๘

เลขหมู่ ๘๙๖.๙๑๑๒๐๘๒ ราคา ๒๕ บาท
พ ๑๒๙

๖๕๕ ๐๑๙๐ ลป.นย.

สงเคราะห์พิมพ์ที่โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์ ๔๗ ถนนเฟื่องนคร พระนคร
น.ส. สังศรี รุ่งเรืองธรรม ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๐๘ โทร. ๒๑๗๔๖

คำนำ

สำนักพิมพ์คดีวิทยา ได้แจ้งมายังกรมศิลปากร
ว่าประสงค์จะขออนุญาตพิมพ์หนังสือ บทละครกรุงเก่า
เรื่อง นางมโนห์ราและตั้งทอง ออกจำหน่ายเผยแพร่
กรมศิลปากรพิจารณาแล้ว เห็นสมควรอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้
หนังสือบทละครกรุงเก่าเรื่อง นางมโนห์ราและ
ตั้งทอง นี้ ได้ตีพิมพ์ครั้งแรก ในงานฉลองสโมสรนาย
ทหารบก กองพลที่ ๓ ของผู้บัญชาการกองพลทหารบกที่ ๓
พระนครศรีอยุธยา วันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๒ พิมพ์
ครั้งที่สอง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ ในงานฉาปนกิจศพ นางหิรัน
วงศ์สมบัติ ฉะนั้น ครั้งจึงนับเป็นพิมพ์ครั้งที่สาม เมื่อ
พิมพ์ครั้งแรก สืบแต่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรง
ราชานุภาพ ได้ทรงพระนิพนธ์อธิบายไว้ ดั่งได้นำมาตีพิมพ์
ไว้ข้างหน้าของหนังสือนี้แล้ว

กรมศิลปากรหวังว่า คงเป็นที่พอใจของบรรดา
นักศึกษ ประชาชน และท่านผู้สนใจในวรรณคดีทั่วกัน.

กรมศิลปากร

๒ สิงหาคม ๒๕๐๘

สารบัญ

หน้า

อธิบายเรื่องบทละครกรุงเก่า	๑
นิทานเรื่องนางมโนห์รา	๗
บทละครเรื่องนางมโนห์รา	๒๐
นิทานเรื่องสังข์ทอง	๖๐
บทละครเรื่องสังข์ทอง	๗๔

อธิบายเรื่องบทละครกรุงเก่า

หนังสือบทละครในหอพระสมุดฯ มีมาก แต่เป็น
บทแต่งในกรุงรัตนโกสินทร์เป็นพัน ๆ ครองพบบทละครที่เชื่อ
ได้ว่าแต่งแต่กรุงเก่าไม่กี่เรื่อง และยังไม่เคยพบฉบับที่
บริบูรณ์สักเรื่องเดียว มีแต่ขาดคั่นบ้าง ปลายบ้าง เป็น
กระท่อนกระแท่นทงหน คงเป็นด้วยเหตุนี้ จึงไม่ปรากฏว่า
บทละครกรุงเก่าได้มีใครเคยพิมพ์มาแต่ก่อน กรรมการ
หอพระสมุดฯ คิดเห็นว่า ควรจะพิมพ์ขึ้นไว้ ถึงโดยฉบับจะ
ไม่สมบูรณ์ ก็มีประโยชน์อยู่ที่ผู้อ่านจะได้ทราบว่าบทละคร
ที่เขาเล่นกันกรุงเก่าเป็นอย่างไร จึงได้เลือกบทละคร
กรุงเก่าเอามาพิมพ์ไว้ในสมุดเล่มนี้แต่ ๒ เรื่องก่อน คือ
เรื่องนางมโนहरา เรื่อง ๑ เรื่องตั้งชทอง เรื่อง ๑

เมื่อท่านทั้งหลายได้อ่านบทละคร ๒ เรื่องที่พิมพ์ใน
สมุดเล่มนี้ จะสังเกตเห็นได้ว่า บทเรื่องตั้งชทองนั้น เป็น
ของแต่งชั้นหลังลงมา ด้วยกระบวนกลอนไม่สู้ดีกับบท
ละครกรุงรัตนโกสินทร์นัก ถ้าใครชำของพระราชนิพนธ์

อธิบายเรื่องบทละครกรุงเก่า

๓

ต้นคำเตี้ย เช่น ตะเภา พุดแต่ว่า “เภา” ดัดต่างก็พุดแต่
ว่า “ต่างค์” เป็นต้น อยู่จนทุกวันนี้ อนึ่งละครตัวตลกที่
เด่นในโนราก็ยังเรียกว่า “พราณ” อันเป็นตัวละครสำคัญแต่ใน
เรื่องนางมโนห์รา จึงเป็นหลักฐานมั่นคงดังกล่าวมานี้
ตำนานของละครโนรา มีในคำไหว้ครูของเขา ว่าครูเดิมชื่อ
ขุนศรีรักษา อยู่ในกรุงศรีอยุธยา มีความผิดต้องราชทัณฑ์
ให้ดอยแพไปเตี้ยจากพระนคร แพขุนศรีรักษาดอยออกปากน้ำ
ไปติดอยู่ที่เกาะตี่ซัง พวกชาวเรือทะเลพบ จึงรับไปตั้งชนบท
เมืองนครศรีธรรมราช ขุนศรีรักษาจึงได้ไปเป็นครูฝึกหัด
โนราให้ชนบทเมืองนครเป็นเดิมมา ตามตำนานว่ามาตัง
พิเคราะห์ข้อความทั้งปวงที่กล่าวมา น่าตั้งนิษฐานว่า บท
ละครเรื่องนางมโนห์ราที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ เป็นบทละคร
ชั้นแรกในกรุงเก่า คงชอบเด่นกันเป็นพื้นเมือง ตาขุนศรีรักษา
เป็นตัวละครที่มีชื่อเสียงในการเดินเรื่องนางมโนห์รา ครั้น
ถูกเนรเทศออกไปอยู่เมืองนครศรีธรรมราช ไปหัดให้ชาว
ละครเดินตามแบบเก่าเมื่อก่อนนี้ ให้เดินเรื่องนางมโนห์รา
ที่ตัวชำนาญ ชาวละครจึงเลยเรียกละครว่า “โนรา” จะ
เป็นดังนี้ดอกกระมัง ความตั้งนิษฐานนี้ ข้าพเจ้าไม่ยืนยันว่า

จะถูกต้อง ว่าแต่ตามที่คิดเห็น

แต่เห็นพอจะยืนยันได้อย่าง ๓ โดยหลักฐานทาง
 กระจบถนกลอน ว่าบทละครกรุงเก่า ๒ เรื่องที่พิมพ์ใน
 สมุดเล่มนี้ บทเรื่องนางมโนहरาเป็นรุ่นก่อนเก่ากว่าบท
 เรื่องสังข์ทอง ส่วนบทเรื่องสังข์ทองนั้นเป็นรุ่นหลัง เห็นจะ
 แต่งเมื่อราวในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ขอให้
 ท่านผู้อ่านจงพิจารณาเหตุที่

หนึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ในหอพระสมุดฯ
 ยังไม่มีบทละครกรุงเก่าที่ฉบับฉบับสมบูรณ์ เพราะฉะนั้น
 บทละครที่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ พิมพ์เพียงเท่าที่มีอยู่ในหอพระ
 สมุดฯ ผู้ที่จะได้รับสมุดเล่มนี้ไป บางคนเคยรู้เรื่องนิทาน
 พระสังข์ นางมโนहरา และเรื่องเจ้าเงาะสังข์ทองอยู่แล้ว
 ก็จะมี ที่ยังไม่เคยรู้เรื่องนิทานทั้ง ๒ เรื่องนั้นก็จะมีบาง ผู้
 ไม่รู้ บางที่จะคิดเทียบกรรมกรหอพระสมุดฯ ว่าเอาหนังสือ
 มาพิมพ์ให้อ่านนั้นไม่ได้เรื่องได้ราว ที่จริงกรรมกรที่พิมพ์
 โดยประสงค์ จะให้เห็น ถ้านวน ถนอม เป็น สำคัญจริง ๆ ด้วย
 แต่ไม่อยากจะให้ใครบ่นว่า จึงได้เรียบเรียงนิทานพิมพ์ไว้
 ข้างหน้าบทละครทั้ง ๒ เรื่องด้วย ท่านผู้ใดทราบเรื่องอยู่แล้ว

อธิบายเรื่องบทละครครั้งกรุงเก่า

๕

ก็ไม่ต้องอ่าน ที่ยังไม่เคยทราบ ใครอยากจะรู้เรื่องให้ชัดเจน
ก็จะได้อ่านทราบตามประสงค์ หวังว่าจะพอใจของท่าน
ทั้งหลายทั่วไป.

กิ่ง ๖๖ ๖๖ ๖๖

ต.ภานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ ที่ ๓๐ พฤษภาคม
ปีมะแม พ.ศ. ๒๔๖๒

นิทานเรื่องนางมโนहरา

มีในบัญญาสชาดก เรียกว่า สุธนชาดก

ท้าวอาทิตย์วงศ์ กับนางจันทเทวดีเหตุดีครองเมือง
อุตรบัญญัติ พระโพธิสัตว์จุติมาเป็นราชโอรส ทรงนามว่า
พระสุธนกุมาร เพราะมีขนูวิเศษ เมืองอุตรบัญญาดิน มี
สระใหญ่อยู่ใกล้เมือง ปากปล่องเมืองบาดาลมาชนทริมสระ
นั้น พระยาจักรชนมภูนาคราชเจ้าเมืองบาดาล จึงมักขึ้นมา
จำศีลอยู่ที่โคนหัวใหญ่ที่ริมสระนั้นนั่นเอง หาทำอันตราย
แก่ผู้ใดไม่ ท้าวอาทิตย์วงศ์กับชาวเมืองอุตรบัญญาดินพากัน
นับถือพระยานาค ถึงปีพร้อมกันไปต้มโภชไม้ชาด บ้าน
เมืองจึงบริบูรณ์พ้นทุกข์ภัยอันตรายมิได้

ฝ่ายเมืองบัญญาดินอีกเมือง ๓ อยู่ทางทิศประจิม ชาว
ยากหมากแพง ไพร่บ้านพลเมืองอดอยาก จึงพากันอพยพ
ไปอยู่เมืองอุตรบัญญาดินเป็นอันมาก พระยาบัญญาดินถาม
พราหมณ์บุโรหิต ว่าเหตุใดเมืองอุตรบัญญาดินจึงมีสุขคคค

ซัดสน บุโรहितทูลว่า เพราะพวกชาวเมืองได้พระยาจิตรชมภู
 นาคราชไว้เป็นลัทธิ บ้านเมืองจึงมีความเจริญบริบูรณ์ พระ
 ยาบัญชาต์เกิดความริษยา จึงปรึกษาพราหมณ์ว่า ทำไฉน
 จะจับเอาพระยานาคมาเลี้ยงได้ มีพราหมณ์หม่อมมณฑลคนหนึ่ง
 รับอาสาจับพระยานาค ไปถึงสระ จึงเป่ามนต์ลงไปในน้ำ
 พระยานาคถูกฤทธานต์ ต้องขึ้นมาจากบาดาด มาเห็น
 พราหมณ์ ก็รู้ว่าจะมาจับ จึงหนีกลับลงไป แต่จะอยู่ใน
 เมืองบาดาดก็ทนมนต์ไม่ได้ จึงหนีตกคัวเป็นพราหมณ์ขึ้นมา
 หนึ่งอยู่ที่ปากสระ ขณะนั้นพรานบุญ^(๑) ชาวเมืองอุตรบัญชาต์
 เดินไปพบพราหมณ์แปลก ถามว่ามาธุระอะไร พราหมณ์
 แปลงแกล้งบอกว่า จะมาจับพระยานาค พรานบุญได้ฟัง
 ก็โกรธ จะฆ่าพราหมณ์แปลกเสีย พราหมณ์แปลกเห็นว่า
 พรานบุญรักใคร่พระยานาค จึงเล่าความจริงให้ฟัง พราน
 บุญจึงว่า ท่านอย่าวิตกเลย ถ้าหม่อมมณฑลมาอีกเราจะฆ่าเสีย
 มิให้ทำร้ายท่านได้ พระยานาคจึงว่า ท่านอย่าเพิ่งทำอันตราย
 เขา ด้วยมนต์ของเขายังครอบงำเราอยู่ จึงให้เขาแก่นันต์

(๑) ในชาดกภาษาบาลี เรียกชื่อพรานว่า บุณทริก แต่ที่แปล
 เป็นไทย เรียกว่า พรานบุญ

เดี่ยวก่อน เมื่อเขาแก่มนต์แล้ว ท่านจะทำอย่างไรก็ตามเกิด
 ในขณะที่พูดกันอยู่นั้น พอหมอมนต์มาอีก พระยานาคแดง
 เห็นแต่ไกลก็ตกใจ บอกให้พรานบุญรู้ แล้วรีบหนีลงไปยัง
 เมืองบาดาด พรานบุญจึงจับเอาหมอมนต์มาถาม ครั้นได้
 ความต้มจริง จึงบังคับให้คลายมนต์ แล้วฆ่าหมอมนต์เสีย
 ในที่นั้น ฝ่ายพระยานาคลงไปถึงบาดาด เห็นฤทธิมนต์เสื่อม
 คลายหายไป ก็เข้าใจว่าพรานบุญคงบังคับให้หมอกลาย
 มนต์ได้แล้ว จึงจำแดงเป็นมนุษย์ กัดบั้นมายังปากสระ
 เห็นพรานบุญฆ่าหมอมนต์ตายอยู่ทันทักษณดี ชวนพรานบุญ
 ลงไปยังเมืองบาดาด แล้วพระยานาคจึงส่งของคุณพรานบุญ
 แบ่งเมืองบาดาด กับทั้งบริวารนาคทั้งปวงให้พรานบุญครอบ
 ครองกึ่งหนึ่ง พรานบุญครองเมืองนาคอยู่ได้ ๗ วัน ไม่มี
 ความต้มบาย จึงคืนเมืองให้พระยานาค แล้วขอตากลับมา
 อยู่เมืองมนุษย์ พระยานาคก็ตามใจ ให้แก้วแหวนเงินทอง
 แก่พรานบุญเป็นอันมาก แล้วตั้งว่า ถ้ามีความทุกข์หรือ
 หรืออยากจะได้สิ่งอันใดเมื่อใด ก็ให้มาบอกให้พระยานาค
 พรานบุญก็ตาพระยานาคกลับมาอยู่ยังบ้านเดิม ได้แก้ว
 แหวนเงินทองมาให้ภรรยา มิ่งมีศรัทธาชนกว่าแต่ก่อนเป็น

อันมาก

อยู่มาวันหนึ่ง พรานบุญไปเที่ยวหาสัตว์ป่าตามอย่าง
เคยมาแต่ก่อน ตามรอยสัตว์เขาไปถึงป่าหิมพานต์ ไปพบ
สระใหญ่แห่งหนึ่ง แล้วไปพบฤๅษีที่อยู่ในบ้านนั้น ฤๅษี
บอกว่า สระนั้นเป็นที่นางกนิทรเคยมาอาบน้ำในวันขึ้นแฉด
อันจะถึงในวันรุ่งขึ้น พรานบุญอยากเห็นนางกนิทร จึงอาศัย
ค้างคืนอยู่ที่ฤๅษี ครั้นรุ่งเช้าก็ไปแอบคอยดูอยู่ยงพุ่มไม้ที่
ใกล้สระนั้น ฝ่ายนางกนิทร ๗ คนเป็นริดาทำวประทุมกับนาง
จันทกนิทร อยู่เมืองที่เขาไกรดาต นางที่เป็นน้องสุดท้อง ชื่อ
นางมโนहर่า^(๑) ครั้นถึงวันขึ้นแฉด ก็ตามารดาพากันมา
เล่นน้ำที่ในสระตามเคย จนเวดาศเย็นจึงพากันขึ้นกลับ
พรานบุญเห็นนางกนิทรรูปร่าง สวยงาม อยากจะไปถวายพระสุชน
จึงมาปรึกษาฤๅษี ๆ ห้ามว่า อย่าไปจับเลย กนิทรมีปีกหาง
สำหรับได้ให้บินไปได้ในอากาศ จะไปจับอย่างไร ถึงที่
จะจับกนิทรได้ มีแต่บ่วงนาคบาทของพระยานาคอย่างเดียว
พรานบุญได้ยินก็ดีใจ รีบกลับมา แล้วลงไปหาพระยานาค

(๑) ตามชาดกภาษาบาลี นางมโนहर่าเป็นพี่สาวใหญ่ แต่ตาม
เรื่องที่แปลมาเป็นภาษาไทย ว่าเป็นน้องสุดท้อง

อันวอนขอขมับ่วงนาคบาศ พระยานาคไม่อยากจะให้ แต่
จนใจด้วยพรานบุญได้มีคุณช่วยชีวิตไว้ จึงต้องให้พรานบุญ
ขมับ่วงนาคบาศไป

ครั้นถึงวันนั้นครั้นดี พรานบุญไปคอยชুমอยู่ทริม
สระอีก คราวนั้นโหรในเมืองกสินทรทำนายว่า นางมโนห์รา
เคราะห์ร้ายนัก นางมารตาก็ไม่ให้ไปเดินหน้า นางกสินทรทั้ง
๗ ก็ไม่ฟัง พอถึงเวดาก็พากันหนีไปเดินหน้าตามเคย พราน
บุญจึงปลดอยนาคบาศ ตั้งให้ไปคดองนางมโนห์รา ซึ่งเป็น
กสินทรน้องสุดท้องไว้ นางพิทัง ๖ พากันกวดวนาค ไม่อาจจะ
ช่วยน้องได้ ต่างก็ได้บักหาง แดวรับบินหนีไป พรานบุญจึง
เก็บบักหางของนางมโนห์ราเดี่ยก่อน แดวเปิดองนาคบาศ
จากค้วนาง ตั้งให้นางเดินตามมาจากป่าหิมพานต์ พอ
เป็นวันพระสุชนออกไปประพาดป่า เห็นพรานบุญพานาง
มโนห์ราเดินมา พระสุชนก็มีความรักใคร่ในรูปโฉมของ
นาง จึงให้หาพรานบุญมาถาม พรานบุญทูลเรื่องแต่หน
หลัง แดวก็ถวายนางแก่พระสุชน ๆ จึงไต่ถามนาง ทราบว่า
เป็นธิดาท้าวประทุมเจ้าเมืองกสินทรที่เขาไกรลาส ก็มีความยิน
ดี ประทานบำเหน็จรางวัลแก่พรานบุญเป็นอันมาก แดวรับ

นางมโนहर่ามาอยู่ด้วยกันที่ค้ำหนักในสวน แล้วให้ไปทูล
 ความแก่พระบิดามารดา ท้าวอาทิตย์วงศ์กับนางจันทเทวีได้
 ทราบว่า พระสุชนได้ราชาธิราชของท้าวประทุมมาเป็นมเหศักดิ์
 ยินดี เสด็จออกไปทำการพิธีอภิเษกที่สวน แล้วรับพระสุชน
 กับนางมโนहर่าพากลับเข้าพระนคร ให้อยู่ด้วยกันต่อมา
 ครึ่งหนึ่ง ท้าวอาทิตย์วงศ์มีพราหมณ์เป็นปุโรหิตคน
 หนึ่ง ปุโรหิตมีลูกชายถวายเป็นช้ช้อยู่ในพระสุชน อยู่มา
 ในกาดวันหนึ่ง พระสุชนทรงสดกกับลูกอำมาตย์คน ๑ ที่
 ในท้องพระโรง ลูกอำมาตย์นั้นทูลขอพรว่า ถ้าพระสุชนได้
 ครองราชสมบัติเมื่อใด ขอให้ตนได้เป็นปุโรหิต พระสุชน
 กำดั่งชอบพระทัยก็ประทานพรให้ตามปรารภนา ลูกปุโรหิต
 ไต่ยินจึงนำความไปได้ให้บิดาฟัง พราหมณ์ปุโรหิตก็โกรธ
 แค้นพระสุชน ว่าถ้าพระสุชนได้ครองบ้านเมือง ที่ไหนลูก
 ของเราจะได้เป็นปุโรหิตสืบสกุลต่อไป จึงคิดปองร้ายพระสุชน
 อยู่ไม่ขาด อยู่มาวันหนึ่งตามนตประเทศยกพลดั่งวงแดนจะ
 เข้ามาตีเมืองอุดรบุรีญจาด ท้าวอาทิตย์วงศ์ให้พระสุชนยก
 กองทัพไปปราบปรามข้าศึก วันเมื่อพระสุชนมีชัยชนะ ทาง
 นท้าวอาทิตย์วงศ์ทรงพระสุบินว่า ได้ของพระองค์ออกมา

โอบเอาจักรวาทไว้ บรรทมคั่นชั้นตกพระทัย จึงให้หา
 พราหมณ์ปุโรหิตมาทำนายพระสุบิน ปุโรหิตรู้ว่าลักษณะ
 พระสุบินเป็นศุภมงคล แต่มีความแค้นพระสุชนเป็นกำลัง
 คิดจะให้ไต่ความทุกข์ยากถึงสาหัส จึงแกดงทูลพยากรณ์ว่า
 พระสุบินนั้นร้ายนัก จะเกิดภัยอันตรายใหญ่หลวง ทำว
 อาทิตยวงศ์ก็ยงตกพระทัย รับสั่งให้ปุโรหิตคิดแก้ไขอั
 มงคล ปุโรหิตได้ชองจึงทูลขอให้ทำพิธีบูชาญ เขาด้ควัด
 เท้า ๓๐๐ ด้ควัดองเท้า ๓๐๐ มนุษย์ ๓๐๐ ฆ่าบูชาญในโรง
 พิธี และทูลว่า ในเวดากการพิธี ๓ วนนน ให้ทำวอาทิตย
 วงศ์ด้ด้จอยู่ในที่ด้ด้ อย่าให้ผู้ใดเข้าเฝ้าเห็นเพ็ดทูลการอัน
 ใดเป็นอนชาติ ครนจคเตรียมการพิธีพร้อมแล้ว ปุโรหิตทูลว่า
 ยิงชาติคนชรรพอยู่อกอย่างหนึ่ง ทำวอาทิตยวงศ์ว่า คนชรรพ
 อยู่ถึงป่าหิมพานต์ จะไปเอามาบูชาญได้อย่างไร ปุโรหิต
 จึงทูลว่า ในตำราต้องเอาคนชรรพบูชาญด้วย จึงจะแก้
 อัปมงคลได้ ก็ถ้าจะหาคนชรรพมาไม่ได้ เช่นนางมโนहरา
 ก็เห็นจะใช่ได้ ด้วยเป็นเชอวงศ์คนชรรพมาแต่ป่าหิมพานต์
 ทำวอาทิตยวงศ์ไม่ยอม ปุโรหิตก็อุบายเพ็ดทูลว่า แต่ก่อน
 มา บ้านเมืองก็อยู่เย็นเป็นสุขด้ คงเป็นเพราะเด้นัยคจัญไรที่

พระสุชนไปเอาชาวป่าหิมพานต์เข้ามาเลี้ยงไว้ในพระนคร จะ
เกิดเหตุร้าย จึงบันดาลให้ทรงพระสุบินวิปริตไป ถ้าเอา
นางมโนहरาผู้ชายญเดียให้สิ้นเด็ญดัจญไรแล้ว ถึงจะ
หานาง กษัตริย์ที่พิเศษ กว่านางมโนहरา มาประทานพระสุชน
แทนนางมโนहरาก็คงจะหาได้ไม่ยาก ท้าวอาทิตย์วงศ์กำลัง
กตว ก็เห็นชอบด้วย จึงประทานอนุญาตให้บุโรหิตเอานาง
มโนहरาไปฆ่าผู้ชายญเดีย

ขณะเมื่อบุโรหิตทูลท้าวอาทิตย์วงศ์นั้น นางดาวไช
ที่รักใคร่นางมโนहरาได้ยิน จึงรีบมาบอกความแก่นาง
มโนहरา นางทราบก็ตกใจ รีบไปทูลนางจันทเทวีผู้เป็นชนนี
ของพระสุชน นางจันทเทวีจะขึ้นไปทูลทักทายนท้าวอาทิตย์วงศ์
ก็ถูกห้ามตามคำบุโรหิตที่มีให้ผู้ใดผู้หนึ่งเข้าไปเฝ้า นางก็จน
ใจ ฝ่ายนางมโนहरานักได้ถึงกลอุบายอย่างหนึ่ง จึงทูลแก่
นางจันทเทวีว่า ไหน ๆ ก็ตายแล้ว ขอให้ได้แต่งตัวด้วย
เครื่องประดับที่เคยแต่งมาแต่ก่อน ให้งดงามเป็นที่สุดเด็ญดัก
วันหนึ่ง นางจันทเทวีจึงให้ไปหยิบเครื่องประดับของนาง
มโนहरาออกมาให้แต่งตามใจ นางมโนहरาจึงแต่งเครื่อง
ประดับ แล้วเดยดอดสวมบีกหางอย่างกนิหร พ้อนรำให้

นางจันทเทวตฺยคนเกิดเพดิน   ขณะนั้นพอบุโรหิตเข้ามาจะ
 เอาตัวนางมโนห์ราไปบูชา   นางก็บินหนีไปทางช่องพระ
 แกต   ครั้นไปถึงป่าหิมพานต์   จึงแหวะไปหาฤๅษี   เด่าความ
 แคหลังให้ฤๅษีฟัง   แด้วตั้งไว้ว่า   ถ้าพระสุธนอกมาตาม   ให้
 ห้ามพระสุธนอย่าให้ตามนางค่อไป   ด้วยหนทางกัณดาร   และ
 ภัยอันตรายในหนทางมีมากนัก   ให้กลับค่นไปบ้านเมือง   หา
 นางกษัตริย์อนมาเป็นนมเหตต์เกิด   อย่าให้อาดยถึงนางเดย
 นางฝากภุษากับขามรงค์ไว้ถวายพระสุธน   แด้วมาคิดว่า   บาง
 ที่ฤๅษีห้ามพระสุธนจะไม่ฟัง   จะชนตามไปให้ได้   นางจึง
 มอบยาให้ฤๅษีไว้ด้วย   แด้วตั้งว่า   ถ้าห้ามพระสุธนไม่ฟังจะ
 ชนไปให้จิงได้   จงแนะนำให้ไปทางทิศอุดร   แด้วให้ระวง
 ผดไม้ทไ่นป่ามีพิษอยู่เป็นอนมาก   ให้จับเอาวานรไปด้วย
 ถ้าจะเด้วยผดไม้   ให้วานรกินเดี้ยก่อน   แด้วบอกตถานที่ซึ่งมี
 ภัยอันตรายต่าง ๆ ไว้แก่ฤๅษีทุกตถาน   นางมโนห์ราอาศัย
 อยู่ทฤๅษีคนหนึ่ง   พอรุงเช้าก็ถวมปีกหางบินไปยังเมือง
 ของบิดามารดา   ท้าวประทุมกับนางจันทกินรี   แด่นางกินนร
 พัดาว   รู้ว่านางมโนห์รากลับมาได้   ก็พากันมีความยินดีออก
 มาต้อนรับ   แต่ท้าวประทุมกลัวพวกกินนรคนชรพทังหลาย

จะมีความรังเกียจ เพราะนางมโนห์ราได้ไปสมสู่อยู่กับ
 มนุษย์ชานาน จึงให้อยู่ที่ปราสาทนอกเมือง กำหนด ๗ ปี
 ๗ เดือน ๗ วัน ให้สิ้นกตมมนุษย์ก่อน จึงจะรับนางมโนห์รา
 กลับเข้าไปอยู่ในบ้านเมืองอย่างเดิม

ฝ่ายพระสุชนเมอมชยชนะข้าศึกแล้ว ยกทัพกลับ
 คืนมายังพระนคร ทราบเรื่องทนางมโนห์ราจะถูกบุชายัญ
 แดวหนีไปก็คิด ครั้นค่อยคลายชน จึงทูลถามนางจันทเทวี
 จะไปเที่ยวตามหานางมโนห์ราแต่โดยดำฟัง พี่เลี้ยงและ
 บริวารจะตามไปด้วย พระสุชนก็ห้ามเสียมิให้ใครตาม จึง
 ออกจากเมืองอุดรบัญชาตตรงไปยังบ้านพรานบุญ ให้พราน
 บุญนำทางไปยังภูฏาษั อันเป็นที่สุดทางซึ่งพรานบุญได้เคย
 ไป พรานบุญจะขอติดตามก่อน พระสุชนก็ไม่ยอมให้ไป
 ให้พรานบุญกลับมาเสีย แดวก็ไปหาภูฏาษั ถ้ามถึงนาง
 มโนห์รา ภูฏาษัจึงเอาภูษาภิษามรงค์ซึ่งนางมโนห์ราฝาก
 ไว้ให้แก่พระสุชน แดวบอกความที่นางตั้งห้ามปรัมมิให้
 ตามไป พระสุชนก็ไม่ฟัง ภูฏาษัจึงบอกอุบายและให้ยาที่นาง
 มอบไว้แก่พระสุชน ๆ ก็ตาภูฏาษัตาม นางมโนห์ราต่อไปตาม
 ทางกันดาร ได้พบภัยอันตรายต่าง ๆ หนายอย่าง รอดพ้น

บทละครเรื่องนางมโนห์รา

๑๗

ไปด้วยฤทธิชนกที่ถือไปจนถึงเมืองนางมโนห์รา

วันนั้นสาวใช้ของนางมโนห์ราพากันมาตักน้ำในสระ
พูดกันว่า แต่ตักน้ำมากกว่า ๗ ปีแล้ว ยังไม่ออกเท่าไรก็จะ
เสร็จ พระศุภนได้ยินพวกสาวใช้พูดกันดังนั้น จะใคร่ทราบ
เรื่องนางมโนห์รา จึงอธิษฐานว่า ขออย่าให้นางคนสุดท้าย
ยกหม้อมาชน ด้วยอำนาจอธิษฐาน นางสาวใช้ดำหลังอยู่
คนหนึ่ง พระศุภนจึงออกมาหา นางเห็นเป็นผู้ชาย วานให้
ช่วยยกหม้อมาให้ พระศุภนจึงถามว่า จะตักน้ำไปทำไม
นางบอกว่า ท้าวประทุมให้ตักน้ำไปส่งนางมโนห์ราราชา
ด้วยมนุษย์จับไปได้ แลวกลับมา จึงให้ตั้งน้ำชดด้มาได้ ๗ ปี
กับ ๗ เดือน กับ ๗ วัน วันนั้นจะรับนางเข้าไปทำขวัญที่ใน
เมือง พระศุภนได้ทราบ จึงถอดขำมรงค์ใส่ลงในหม้อน้ำ
แล้วอธิษฐานว่า ถ้านอกจากนางมโนห์ราแล้ว อย่าให้ผู้ใด
ได้ขำมรงค์นั้น แล้วยกหม้อน้ำให้นางสาวใช้รับเอาทูนหัว
ไป พระศุภนก็คอยฟังข่าวอยู่ที่ศาลาข้างนอกเมือง
ฝ่ายนางมโนห์ราถึงเวลาย่ำเข้าที่ตงหน้า จึงรับหม้อมา
รดน้ำ ครั้นถึงหม้อที่มขำมรงค์ ด้วยอำนาจคำอธิษฐาน
ของพระศุภน ขำมรงค์ก็เดือนลงมาตวมอยู่ที่ นวของนาง

นางจำได้ว่า ชำมรงค์ที่ฝากถวายไว้ จึงถามนางสาวใช้
 ก็ทูลความทั้งปวงให้ทราบ นางมโนห์ราก็รู้ว่าพระสุชน
 มาตาม จะออกไปหากัณเฑาะว์ นางจึงจัดผ้าทรงกับเครื่อง
 กระจาหารให้สาวใช้ไปถวายพระสุชน แล้วนางมโนห์รา
 ก็รีบเข้าไปหานางจันทกนิษฐ์เป็นมารดา นางจันทกนิษฐ์เห็น
 นางมโนห์ราเข้ามา ก็ประหลาดใจ จึงถามว่า พระบิดาจะ
 ไปรับเข้ามาทำขวัญเป็นกรใหญ่ในวันนี้ เหตุใดจึงรีบร้อน
 เข้ามาเดี๋ยวนี้ นางมโนห์ราจึงบอกนางจันทกนิษฐ์ว่า เดียวนี้
 พระสุชนผู้เป็นภักดาตามมาถึง นางจันทกนิษฐ์ไม่เชื่อ ว่าทาง
 ที่จะมาจากเมืองมนุษย์ให้ถึงเมืองกนิษฐ์เขาไกลดาร เป็น
 ทางแค้นกนิษฐ์ กอปรด้วยภัยอันตรายยิ่งนัก ถึงพระสุชน
 จะมีความดีเนหาอาดัยสักเท่าใดก็เป็นมนุษย์ ไชวดีที่จะ
 คิดตามมาให้ถึงเมืองกนิษฐ์ได้ นางมโนห์ราจึงเอาชำมรงค์
 ถวายนางจันทกนิษฐ์เป็นสำคัญ แล้วเล่าความแต่หลังให้ฟัง
 ทุกประการ นางจันทกนิษฐ์จึงเชื่อ ก็พานางมโนห์ราขึ้นไป
 เข้าท้าวประทุม ทูลข้อความทั้งปวงให้ทราบ ท้าวประทุม
 จึงว่า มนุษย์ผู้มบุญญาภิหารและความพากเพียรยิ่งนัก
 ถ้าเป็นผู้อื่น ที่ไหนจะกล้ามาจนถึงเมืองของเราได้ น่าปรานี

อยู่ แต่จะยกนางมโนห์ราให้อยู่ด้วยกันก็เกรงเทวดาและคน
 ชรวิภินนรจะนิินทา ครั้นจะไม่ให้เดาก็ส่งตำรวจ ท้าวเชอ
 จึงตั้งให้ไปรับพระสุชนเข้ามาในเมือง เห็นพระสุชนก็ให้มี
 ใจรักใคร่ ได้ถามไต่ความว่า พระสุชนไปได้เพราะอำนาจ
 ชนุคิดปัสัย ท้าวประทุมจึงให้ประชุมเทวดาและพวกคนชรวิ
 แล้วยกให้พระสุชนดองฤทธชญาให้ดู แล้วยกศรสำหรับเมือง
 ซึ่งบุรุษพันหนึ่งจึงยกไหว พระสุชนก็ยกชนโค โดยกำลัง
 แล้วยกศรดาแห่งใหญ่อีกแห่งหนึ่ง พระสุชนก็ยกโค พวก
 เทวดาคนชรวิภินนรก็มาประชุมกัน ก็พากันชองดำชุก
 การชมฤทธพระสุชนออกอึ้งไป ท้าวประทุมยังประสงค์จะดอง
 ใจพระสุชน จึงให้แต่งราชชิตาทั้ง ๗ องค์พามาหนึ่งเรียงกัน
 แล้วยกให้หาพระสุชนเข้าไป ให้ชวาคคนไหนเป็นนมเหดี คอชถูก
 จึงจะอภิเชกให้อยู่ด้วยกัน พระสุชนแลดูเห็นรูปร่างนาง
 เหมือนกันหมดทั้ง ๗ คน ไม่อาจจะชได้ แต่ด้วยอำนาจ
 ความดีของพระสุชน รอนถึงพระอินทร์ จึงจำแดงเป็น
 แมลงวันทองมาจับตมของนางมโนห์รา พระสุชนก็ช
 คอชถูก ท้าวประทุมจึงให้พระสุชนอภิเชกกับนางมโนห์รา
 จบเนื้อความเรื่องนางมโนห์ราเท่านั้น.

บทละครเรื่องนางมโนห์รา

ตอนนางมโนห์ราถูกจับไปถวายพระสุธน

๑ ได้ฟัง พราหมณ์ทูตของอยุธยา นางนาฏแม่
ฉายา นางแม่นั้นว่าประการใด เชิญมาบอกเล่าให้เข้าใจ
ฉันไซ้ไรจะใคร่มาทำนาย คิวแม่ฉันดีฤาฉันร้าย จะทำนายให้
นางเทวี

๑ ยามนั้น แม่ฉันเมื่อยามไม่สู้ดี มั่นคงนางอีกขมุข
อาทิตยมาทบทกบพระจันทร์ พระเคราะห์หีบพระเคราะห์เดือน
พระเคราะห์คนพระเคราะห์วัน ในลักษณะมาดมจันทร์
พระเคราะห์นางนั้นมาตกดิน ล้วนชุมนุมอยู่ข้างอุดร ล้วน
มอญมน้อยอยู่ข้างทักษิณ พระเคราะห์นางนั้นมาตกดิน ได้
เจ้าบุญปดุกดุกสุดท้อง เกรงเออยเกรงอ ให้เกรงทั้งพิเกรง
ทั้งน้อง บัญญัติให้ได้ดุกสุดท้อง โฉมน้องผู้เจ้ามโนห์รา
เจ็ดวันพระองค์เอ๋ย อย่าให้ชนหน้าดงท่า แม้นว่าไม่ได้แก่
โจรป่า จะได้นายพรานที่เดินไพร นักชัตตโตวา นาคาจะ

รัตเอนางไว้ นาคราชเกล็ดอกกดำ ในฝั่งน้ำพระคงคา
ฯ เกรจา ฯ

๐ ได้ฟัง ที่ถ้อยรอยคำตาโหรา เขิญงคอยู่ก่อนตา
โหรเฮย เขิญงคอยู่ก่อนตาโหรา จะให้ไปเขิญแก่ตุ๊กช้ำ
โฉมแจ่มโนหร่านางไท อย่าเพิกไปไกล เหวยเหวยตา
พราหมณ์โหรา จะให้นางมาฟังเอาด้วยหู จะให้นางมาดู
เอาแก่ตา ว่าแล้วตรัสตั้งมิได้ช้ำ นางนมพิเดียวข้างฝ่ายใน
เร็วเร็วไวไว ดงไปหาแจ่มโนหร่า

๐ แม่นม รับสั่งบงคมแฉวกราบดา หมุนางแม่นม
ทงชายชวา กราบดาท้าวแฉวกลงไป นางจึงเดินมาด้วย
เร็วไว ถึงไท้แจ่มโนหร่า ฯ เสด ฯ

๐ ครนถงนงดงยอมอโหด ออกจากข้างซ้ายทงข้างชวา
เจ้าดาวศุกร์รักของพ้อา พระมารดาให้เขิญเจ้าขึ้นไป พัดาย
ศุกร์รักของน้องอา พระมารดาทำงนประการใด ทำงนเจ้า
รูปโอ้ พิรุไม่ได้เจ้าทรามวย พระมารดาให้เขิญเจ้าขึ้นไป
แตงค้วเร็วไวเกิดน้องอา

๐ เมื่อนน โฉมตรผู้แจ่มโนหร่า ได้ฟังถ้อยคำนาง
ทาด้า ฉายาเยองย่องเข้าห้องใน นางจึงทรงผ้าตั้งชมพู รัต

เกล้าจอนหุดอดได้ แด้วจิ่งแห่ห้อมด้อมกันไป อักทังข้าง
ซ้ายข้างขวา ๗ เพลด ๗

๐ บัดเดยวบทหนึ่ง ถึงวงพระราชมารดา นั่งดง
กราบไหว้ อักทังข้างซ้ายข้างขวา องค์ไทพระราชมารดา
ให้หาตูกมานัว่าไร เชิญแม่บอกเด้าให้เข้าใจ องค์ไท
พระราชมารดา

๐ ตูกรักเจ้าแม่เฮย ตูกรักเจ้าแม่อา โหรามันทายว่า
พระเคราะห์เจ้าร้ายเป็นเหตุอใจ

๐ นางแม่ของตูกอา ตาโหรโหราแกอยู่ไหน เชิญ
ให้ท่านายเด้า องค์ท้าวพระราชมารดา

๐ ได้ฟัง นางร้องเรียกโหรอยู่ชานา เขามาข้างนี้
ตาโหรเฮย เขามาข้างนี้ทวโหรา จะให้มาตูกของข้า
โฉมเจ้ามโนहरาแม่นางไท

๐ กระยักระหยด โหรากระถดเข้ามาใกล้ มานี้จะทำ
นายให้ หัวแหวนแขนซ้ายเจ้ามโนहरา เชิญเจ้าเชิญแม่
มาแตมาแทงเอาดาตรา แทงให้มันถ้วนถึงด้ามตรา ให้
แม่นให้แท้แก่หัวใจ

๐ กระทบต๋เข้า นางเจ้าแม่ทรงดำตราชัย จับได้
เห็นอกเกศา สู่รางคนางนอกโน ถ้าต๋องทตให้ชอน้ำ ถ้า
ต๋องทรายให้ชอไฟ จะต๋จะร้ายประการใด ให้เห็นข้างโน
ตำรา

๐ แทงต๋อง เมอพระฤษัแกไถนา พบนางต๋ดา คุดคุด
อยู่ในผอบทอง ต๋องฝนต๋องฟ้า หน้าตากรวาค่ำหมอง
คุดคุดอยู่ในผอบทอง ฤษัเชอพามาเดยงใจ บัญญัตให้
จงได้ หิวแหวนแซนไทแจ่มโนहर่า แทงที่หนึ่งแล้ว เชิญ
แกวมาแทงเอาเดวรา ให้ถวนถึงด้ามครว ให้แม่นให้แท
แกหัวใจ

๐ กระทบต๋เข้า นางเจ้าแม่ทรงดำตราชัย นางจับต๋ไบ
มาห้อยบ่า คอยแอะระแนเข้าไป นางจึงจับได้เห็นอกเกศา
สู่รางคนางนอกโน ถ้าต๋องทตให้ชอน้ำ ถ้าต๋องทรายให้
ชอไฟ ต๋รายเป็นไฉน บอกขาดักหน้อยตาโหรา

๐ แทงต๋อง ถูกทนางด้ามนักรา ชหน้าต๋ดา พระราม
คตคตคตคตคตคตคต ทาวชงวาชเอาหน้าต๋ก ทาวโกรชวาชเอา
หน้าเมย พระรามคตคตคตคตคตคต กรานคอไปไวทนอก

เมือง ถ้าเจ็บถ้าไข ทายว่าจะไขหมอมเหตอง กรานคอบไป
ไว้ที่นอกเมือง นางเจ้ากัทรังพระโคกกา ๗ โอด ๗

๑) แทงตองที่แด้ว เขิญแก้วมาแทงเอาเด่ารา ให้ถ้วน
ถึงตำครา ให้แม่นให้แท้แก่หัวใจ

๑) กระทบเข้า นางเจ้ากัทรังดำตราชัย จับได้เห็นอ
เกศา ค่อยแอะระแนเข้าไป ถาคองทตให้ชอนา ถาคอง
ที่รายให้ข้อไฟ จะตจจะร้ายประการใด บอกร้างถักหน้อย
เตี้ยยังแด้ว

๑) แทงตอง เมอพระยาหงส์ทองมาตองแรว แม่ชอ
ออกจากตัวเตี้ยแด้ว ไปอยู่รหน้าพระคงคา ตัวแมกเกิด
เมอบีชาติ ออกวหนองคารเคอนหา แมนมบุญเป็นนักษา
เกิดมาจะได้แต่ผวเขา ตัวแมนมบุญจริงจริง แต่ไม่ได้้อย
ในเมืองเรา ตัวแม่จะโตผวของเขา ถูกชาวมนุษย์ใน
ไค้ห้า

๑) ไค้ฟ้ง นางแม่ชงโกรชโกรชา อ้ายเฒ่ากระยาจก
มาทายโกหกเส่มือนหมา อ้ายเฒ่าจุมกโด่ง กูแดเส่มือน
โพงเขาวิดปดา อ้ายเฒ่าหัวหงอก กูแดเหม่มือนคอกหญ้า
คา อ้ายเฒ่าปากหว้า กูแดเส่มือนถ้าคุหา จะทายมีทาย

ก็อย่ารา ไม้งามกรานคอมันลงไป แกลย้อมาอยู่ที่วังใน
ลงไปให้พ้นจากปรารงค์ปรา

๐ แม่เคยไปกรานเอาคอกหมู แม่เคยไปกรานเอาคอก
หมา มากกรานคอกอ้ายโหรา ไซ้ว่าเป็นข้าแม่เมื่อไร

๐ โหรา มิ่งข้าของพ่อภูมิไซ้ กูจะตากหัวมิ่งมาใช้
ตัวอ้ายพราหมณ์เต๋มากระยาจก มิ่งเอาเต๋มาปนจริง จะ
ให้ผู้หญิงรุมกันชก อ้ายเต๋มากระยาจก ชกให้หัวตัน

๐ อีเอ๊ยอีนี่ มิ่งอย่าขยขยนี้ จะชกหัวกูให้ตัน ไซ้ว่า
มิ่งนั้นเอาเงินไถ่ ลักคนห้าคนไซ้กู จะกตัญญูเมื่อใด พวกกู
เข้ามาจงเร็วไว กตัญญูเจ้ามโนहर่า

๐ ตัวเอ๊ยของกู แกลดวเด่มอนจะตายห้า ออกด่าห้ามา
ตายเจ้ามโนहर่า นางแม่มาดำไล่ให้ กูจะนั่งอยู่ก็มีได้
เต็มที่เขาแฉวงนะตัวอา

๐ ร้องให้ โหราม่าฟายเอาน้ำตา ตัวแกนั่งอยู่ที่เกย
ชัย ที่ในเกยท้องชาดา ๗ โอด ๗

๐ ได้ยิน องค์ไท้พระราชมารดา นางแม่ก็วิ่งออกมา
มาห้ามแก่ถูกทรมวย เจ้าตายคู่รักของแม่อา ด่าตา

โหราน้ำว่าไร คัวแกกัไม่โกหกไซ้ไร แกกัทหายไปตามซึ่งตำรา
เจ้าฟังคำแม่เถิดถูกแก้ว ครั้นแदैวจะเป็นกรรมเวรา

๐ พระแม่ของดุกเอย ดุกน้อยจะอดก็ไม่ได้ น้อยฤา
นงคราญมารดาไท เข้าด้วยไอพราหมณ์โหร

๐ ไต่ฟัง นางร้องเรียกโหรอยู่ชานา เข้ามาข้างน
คาโหรเอย เข้ามาข้างนคาโหร

๐ ไต่ฟัง พราหมณ์ทุดนของอยู่ชานา ไม่ดูจะกล้า
เข้าไป กัดวักยญเจ้ามโนहर ยกมือประนมบังคมมา
โหรจึงตั้งบังคมไป

๐ ว่าแदैวหนดนางก็ครัดตั้ง นางนมพदैยข้างฝ่าย
ใน เขาทองที่แท่งใหญ่ใหญ่ ราววดตาพราหมณ์โหร
ฯ เจรจา ฯ

๐ ไต่แदैว นางแदैวชนใหม่ไตชา ตาโหรโหร
รับประทานท่านให้ ประทานท่านเอย ไต่दैยร่างกาย
ประทานท่านให้ ไต่दैยแม่ฮมา ทอนหนึ่งจะชอชาง
ทอนหนึ่งจะชอม้า ทอนหนึ่งจะไถ้ชา เมียสาวกอดนอน
กอดให้ด้นัต รัตไว้ห้อยนหย่อน เมียสาวกอดนอน กอด
ช้ายกอดชวา ไต่แदैวเต็มใจ ตาพราหมณ์โหร นาง

นางอุณา ฉันจะดาแม่ไป จากแต่เกยชัย เกยท้องชาดา
ฯ เชิด ฯ

๐ เมื่อนั้น องค์ไทพระราชมารดา พังโหรโหรา
ทำนายว่า มโนห์ราเคราะห์ร้ายมากมายไป ถ้าว่าเจ้า
เด่นพระคงคา ต้องบ่วงนาคาพรานพาไป พัดวาทงหกนนั้น
เล่าไซ้ จะพานางไปเด่นสระศรี กุจะห้ามปรามไว้มิให้ไป
จะเป็นกระไรก็ตามที่ จะไปให้ได้กุจะเขยนต์ มิให้เทวี
เจ้าโคตกดา

๐ เมื่อนั้น ทงเจ็ดนวดนางกดยา ครั้นวามาได้ซึ่ง
บึกหาง ทงเจ็ดนวดนางย่างออกมา ฯ เพลง ฯ

๐ ถึงองค์นงคราญพระมารดา นิ่งดงก๊กมือไหว
พระแม่ของตุกฮา ตุกหนอชอดาแม่นางไท แม่มาแต่มือ
ที่ตุกไหว องค์ไทพระราชมารดา

๐ เจ้าแม่ ตุกรกษุเจ้ามโนห์รา ตาโหรโหราแกทาย
ว่า พระเคราะห์เจ้าร้ายเป็นเหตุใจ แต่ก่อนตุกเฮยเคย
ไปเด่น ไม่เว้นแม่ห้ามเจ้าเมื่อใด พระเคราะห์เจ้าร้าย
มิให้ไป การอะไรจะห้ามเจ้าเดานา พระเคราะห์ของเจ้า
มาร้ายแรง เมื่อเจ้ามาแทงเอาดาตรา ต้องครึ่งเป็นสาม

ครา จะดีดักที่หาไม่ เจ็ดวันเจ้าบังอร เจ้างดอยู่ก่อนเกิด
นางไท โหรวาพระเคราะห์ของเจ้าไร เจ้างดให้ได้ดัก
เจ็ดวัน พังคำแม่ว่าเกิดเจ้าหน้ามน แม่จะเข้ามณฑล
ดักเจ็ดวัน แม่จะเอาเพดานมากางกัน มีให้หวดนางเจ้า
ไปไหน

๐ พระแม่ของดุกฮา มาฟังโหราอายุจิงไร อ้ายเฒ่า
กระยาจกโกหกไซ้ เหาหน้าปดาร์่าสะห้วมนี้ แคก่อนอย่าง
กระไรแม่ไม่ห้าม ยอมตามใจดุกทุกตั้งอัน พระเคราะห์
ฉนั้นรายที่แม่ฝัน ไม่ใช่อย่างนั้นเดยมารดา วันเดี้ยวเท่านั้น
แดงแม่ชา พรุกเข้าเด่านากก็ไมไป ตั้งถาพระแม่แกไม่คิด
เหมือนตงชวตจะคกษย วันหนควดุกมารอรน ดุกน้อย
จะทนก็ไม่ได้ แม่เอยออย่าห้ามควดุกไว้ ดุกไม่พังคำ
พระมารดา

๐ เจ้าแม่ ดุกรักผู้เจามโนहर รอนนิกเจ้าแม่อา
ไปอาบนาทไนกะพดุยแก้ว น้าเยนเจ้าหน้ามน แม่ใช้คน
ไปตักเอาไว้แล้ว ไปอาบที่ไนกะพดุยแก้ว แล้วทากระแจะ
จวงจันท์น ดุกเอยเจ้าทาทางนาอบ คตบไปด้วยทั้ง
หน้ามน กระแจะจวงจันท์น แม่แต่งเอาไว้ให้เจ้าทรง จะ

บทละครเรื่องนางมโนห์รา

๒๕

คิดอย่างกระไรสุดใจแม่ จะทิ้งแต่เรือนไปนอนดง ถูก
 เคยเคยพังแต่เตียงหงส์ หงส์เคยมันร้องถวายเตียง เจ้าคิด
 อย่างกระไรสุดใจแม่ จะไปนอนที่ป่าไม้เรียง จักจั้น
 เรไรมาส่งเตียง เสนาะเพราะเพรียงในพงไพร ถูกเคย
 เคยพังแต่บั้งแก้ว พรอมแฉวงทงบไฉน อย่าอย่าเจ้าอย่าไป
 ด้ระกวดด้คว่ำใหญ่หนักอินทร นกนหน้าแม่เคย มันอยู่บน
 จอมเขาคีรี เรียวแรงราว มนกินแต่ข้างดาร์ใหญ่ ถูกเคย
 กวดหมาจจอก อักทงหมานอกหมาใน อักทงคชด้ห
 มีมากไป มนกินแต่คนเป็นอาหาร อักทงแต่ด่างทกดางป่า
 ด้ภูตมารยาในท้อธาร ด้วแมนเห็นไม่เป็นการ จะไปพบ
 นายพรานที่เดินป่า ถ้าพบจับควเจ้าไปได้ พระเคราะห์
 เจ้าร้ายเป็นนักหนา โอเจ้าขวัญข้าวของแม่อา จะจาก
 ออกแม่ไปเดี่ยวตาย ด้มบัตทงเมืองพระพารา ของพระ
 มารดาจะยกให้ แม่นว่าเจ้าแม่มาบ่วยไซ แม่จะได้รักษา
 ทุกเพดา แม่เกิดพพทงหกนาง บังเกิดแต่ข้างกับม้า
 ประสูติเจ้ามโนห์รา เกิดภูเขาเงินภูเขาทอง ด้มบัตทง
 พารา พุนเกิดชนมากายกอง ภูเขาเงินภูเขาทอง เรืองรอง
 ทงด้มมปราสาท หัวใจของแม่มาคิดปอง จะให้เจ้าครอง

เมืองไกรดาต ทงด่มุมยอดปราดาต ประดับไปแต่ดวัน
 หัวแหวน แม่จะประดับไปด้วยแก้ว เป็นแสงวาวแววอยู่
 พตามแพดม ประดับไปแต่ดวันหัวแหวน เป็นแสงเหมือน
 หน้าจะย่อย จะเอามรกตเข้ามาราย เป็นแสงพรายพราย
 พร้อยพร้อย ประคุดงหิงห้อย อดไปด้วยดาวดารา
 ดมบัตของดุกแก้ว พุนเกิดมาแดงทงพารา ฤาใครมาแกดง
 ริษยา ควักดวงชีวาของแม่ไป พวกอชรายอจิงไร ไม่มา
 พังคำแม่รู้ว่า

๑ ไต่ฟัง องค์ไทพระราชมารดา พระแม่แกอย้ามา
 ห้ามซ้ำ เชิญชนไปว่าพระบิดร ผิดชอบดังไรดุกไม่รู้ ดุก
 ทำตามคำที่พ่อสอน เมื่อมาทำให้แกดุกก่อน ทงเจด
 นวดนางไต่บิกหาง ไต่ฟังแม่แดงพระมารดา แม่อย่าห้าม
 ซ้ำให้เป็นดัง พพทงหกนาง แม่มาไม่ห้ามตามใจมัน
 แม่มาว่าไต่แต่ควธา ครนพระพียาไม่ว่าบัน แม่มารักดุก
 ไม่เท่ากัน เต่มือนดุกมาทำซังความผิด

๑ หกนางเจ้าแม่อา คายเดี่ยวทำเนาแม่ไม่คิด คัวแม่
 ไม่รักแต่ดักนิต เต่มือนเจ้าดุดทอ้งมโนห์รา ไร่แม่จะห่ม
 เจ้าต่างเดื่อ ไร่แม่จะห่มเจ้าต่างผ้า ชวัญข้าวเจ้าแม่อา

จะจากอกแม่ไปเบ้าใจ ฟังคำแม่ว่าเกิดบุญเรื่อง จะทิ้ง
เลี้ยงเมืองไปนอนไพร อย่าอย่าเจ้าอย่าไป ทรามวัยมาฟัง
แม่เกิดหนา

๐ แม่เอ๋ยแก่อย่ามาห้ามข้า ตัวของลูกยากก็ไม่ฟัง
แม่มารักลูกไม่เท่ากัน เต็ม่อนหนึ่งพระจันทร์พระราหู แม่
มาว่าได้แต่ตัวข้า เหมือนพระมารดาไม่เอ็นดู พระแม่
ไม่เหมือนกบตราช เต็ม่อนลูกมาทำซึ่งความผิด

๐ หกนางเจ้าแม่เอ๋ย คายเลี้ยงทำเนาแม่ไม่คิด แม่
ไม่รักแต่สักนิด เหมือนเจ้าสุดท้องมโนहर่า ใจแม่จะห่ม
เจ้าต่างเสื้อ ใจแม่จะห่มเจ้าต่างผ้า ขวัญข้าวของแม่เอา
ใครใครมาขอแม่ไม่ให้

๐ ดั่งดาร์ พระมารดามาหวงเอาลูกไว้ แก่แล้วจะ
ค่อยให้ ให้ลูกเป็นหม้ายอยู่ทอด แต่เพื่อนสาวสาว
คราวคราวเขามัฉวเลี้ยงหมด ให้ลูกเป็นหม้ายอยู่ทอด
กตางวงพระราชมารดา

๐ เจ้าแม่ ลูกรักผู้เจ้ามโนहर่า ขวัญข้าวของแม่เอา
แม่คิดว่าเจ้าไม่สมพอ วันนั้นขันหมากของพระพรหม เขา

ได้พนมตากด้อ แม่คิดว่าเจ้าไม่สัมพันธ์ ใครใครมาขอ
แมก็ไม่ให้

๐ นำส่งสารพระมารดา อนิจจามาหวงถูกเอาไว้ แก่
แล้วแม่จะค่อยให้ ผู้ชายที่ไหนจะเห็ดยวแด ชนมเนียม
มาแต่ไหน ไหญ่ใหญ่มานอนอยู่กับแม่ แก่ดังหวงเอาไว้
ให้เฒ่าแก่ ผู้ชายมาแต่หน้าเกิดยด

๐ เป็นหญิงเจ้าแม่อา อย่าทำกระริงกะเรียด ตัวเจ้า
ยังน้อยตักเท่าเขียด เจ้ามาวอนแม่จะมีผัว เมื่อจะทอหูก
ไม่ถูกกัน มันจะเอาตะกรนมาไซกหัว เจ้ามาวอนแม่จะ
มีผัว ดูกเอยจะย่นตักเท่าโต ดูกเอยจะเดยงเอาผัวแขก
ดูกเอยจะเดยงเอาผัวไทย เดยงไว้ให้หน้าใจ ตั้งให้
อ้ายมอญมกกาถัน ตั้งให้อ้ายจันปากมอด ให้มันกอดจน
ตายดิ้น อ้ายมอญมกกาถัน ตั้งให้ญุ่นหัวโกน^(๑) เดยงดู
ชาวบ้านเอย อื่นใจยักษ์ใจโดน อ้ายญุ่นหัวโกน หน้าใจ
ผู้เจ้ามโนห์รา

(๑) ญุ่นหัวโกนหัว มีในเมืองไทย ในระหว่างแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์

๐ ดูกุไทเจ้าแม่เอย แม่ให้ฉวีไทยแก่ดูกรา จันทาม
พราหมณ์คุดา ดูกยาจะเอามันทำไม เชิญแม่เอาเองเกิด
นางไท เป็นฉวีพระราชมารดา

๐ เดียงดูกชาวบ้านเอย อื่นใจแข็งใจดำ กูจะพัว
หิวชา หน้าตาจะคบให้ยับไป ไวกูจะหยิกเอาหัวคืบ
ไวกูจะยับเอาหัวใจ ปากร้ายมาได้ใคร พวกอชรายชะดากา
ชวัญข้าวเจ้าแม่อา คบแม่ก็ทำเป็นไม่สู้ รุมมาก่อปากกล้า
มึงไปได้มาแต่ไหน พระพายพัดไป ด่มเพชดมพัดออกทอง

๐ นางแม่ของดูกอา แม่มาดำดูกไม่ถูกคอง ทงพทง
น่อง เหดาเราดอกทองเหมือนถนน ดอกทองต้นทงเฝ้า
เหดาเราดอกทองต้นทงพนรุ ดอกทองเต็มถนน ทงองค์
พระราชมารดา

๐ อีเอยอื่น นพวกอชรายมโนห์รา ชวัญข้าวเจ้า
แม่อา หัวใจแม่ร้ายเหมือนแตน ดูกอายหมุ่ ดูกอายชวา
ดินแดน หัวใจแม่ร้ายเต็มถนน หัวแหวนแขนไทมโนห์รา
บึกหางของนางแม่ นานแล้วปรีมปรา ชวัญข้าวของแม่อา
บึกหางโรยราเศร้าหมอง ให้มาแก่แม่เกิดดูกอา แม่จะตง
แต่รักมาบีดทอง โรยราเศร้าหมอง ขอให้แก่แม่เกิดนางไท

๑ นักรูอยู่แถวพระมารดา แม่แกดังจะมาเอาปีกไว้
 ด้ร้ายดูก็ไม่ให้ องค์ไทพระราชมารดา

๑ ไครมเฮยไครมเฮย ได้กัณบนเกยชาดา นางแม่
 กั๊งไป มโนห์ราทราวมวยกั๊งมา สักต๋ายสักต๋าว
 พระมารดาจะชิงเอาปีกไว้ แก้งมดมือของนางไท อักทั้ง
 ข้างซ้ายทงข้างขวา พระแม่แกแย่งไป มโนห์ราทราวมวย
 กั๊งแย่งมา ที่ไหนเกยทองชาดา แต่ดากกัณมาดากกัณไป แรง
 แกของแม่น้อย ดูกเฮยมนดากจนหัวไถ ดูด้าวมาดากเอา
 แม่ไป ไครเห็นเป็นหน้าเวทนา

๑ ออย่าพนนเดยมารดา มาจะเด่นแต่ควายตะพายเอก
 ตองมือแม่ไม่วาง ปีกหางของนางจะขาดเหตัก ด้วยกมือ
 แม่ชนแบก เอาไว้บาเดียว

๑ ดั่งดาร์พระมารดา อนิจจามารองอยู่เกรียวเกรียว
 เนื้อหนังของแม่มาแห่งเหียว เรียวแรงจะมาแต่ไหน แรง
 ของแม่น้อย ดูกเฮยมาดากเอาแม่ไป เรียวแรงจะมาแต่ไหน
 เพียงดังจะขาดหัวใจตาย

๑ ออย่าพนนเดยแม่เฮย จะเด่นแต่กัณพื้นไม้ ด้ร้ายดู
 ไม่ให้ องค์ไทพระราชมารดา

๑ แรเงแก่เจ้าแม่เอย ทะแยกันไปกันมา แก่แด้วะนะ
คัวอา ถูกเอยมาทะแยแม่เด่น ออย่าให้เดี่ยเช่น ดูรักผู้เจ้า
มโนห์รา แก่แด้วะนะคัวอา แรเงแม่ก็มาแห่งโหด ผอม
เหมือนกวางโกรกโกรด วางมาแก่แม่เถิดนางไท จะดีจะ
ร้ายดูก็ไม่ให้ องค์ไทพระราชมารดา

๑ วิวรรค คัวแม่กั้นคอกตปดา แค้นอยกุดแยงมา
กูโดมนวดนางด้วยกด้วยออย ทินนางสาวน้อย จะโดมนวด
นางด้วยไม้หวาย เด็กเอยเร็วไปหีบไม้ กูจะโดมโฉมฉาย
มโนห์รา

๑ กรากกราก นางแม่กั้นตากเขาไม้ม่า ครนถึงกิตชาย
นางแม่ก็ย้ายมาค้ำขวา โฉมเจ้ามโนห์รา นางแม่ก็วาง
บักให้ ๆ เชิด ๆ

๑ ดั่งดาร์พระมารดา แม่มาค้ำถูกด้วยไม้หวาย ถูกยก
มือไหว้ ไม้เอยก็อ่อนดั่งดาร์

๑ แม่เอยขม่ง มั่นอ่อนไปด้วยได้พาน ไม้อ่อนดั่งดาร์
อ่อนใจพระราชมารดา ยังใครที่ไหนจะไปทุ่ง ยังใครที่ไหน
ออกไปนา กูจะเด็ดหอมผ้า ตามหลังผู้ชายไปเร่นอน ยัง
ใครที่ไหนจะเด็ดฟูก ยังใครที่ไหนจะเด็ดหมอน จะพาชาย

ไปเร่นอน ให้ชายหน้าพระราชมารดา

๑ เมื่อนั้น นางแก้วเกษณีผู้ศรั้งฟ้า ครั้นนางมาได้ซึ่ง
ปีกหาง ได้แฉกอย่างวางเข้ามา องค์ไท้พระราชมารดา มิ
ช้ำกัฟ้าเอาปีกไป ๆ เฑิด ๆ

๑ ครั้นถึงห้องใน นางแม่ได้สดักประตูไว้ นางได้
กอดนประคุนคร มีให้คนเข้าไปได้ นางมาเห็นตเห็นอย
เมื่อยกาย โฉมฉายหัดบัณนิทรา

๑ เมื่อนั้น นวดนางพระพิศรัจดา พัพพพพต พัด
จตุรตถาศดา คิดน่าเอ็นดูมโนห์รา มาเราจะคิดประการใด
วอนนเห็นเจ้าไม่ได้ไป จะคิดอย่างกระไรละน้องอา

๑ พังพิ เทวเจ้าพรองรองคอบมา องค์ไท้พระราช
มารดา พระแม่แกชิงเอาปีกไว้ มาเราจะคิดประการใด
พิไซร์ชวยคิดให้น้องรา

๑ เมื่อนั้น โฉมนวดพระพิศรัจดา เจ้าอย่าได้ทุกข์เดย
น้องยา ศวพิจะลักเอามาให้ พังจะเข้าไปลักมาได้ เจ้าตาย
สุตรักของพิอา

๑ ค่อยค่อยย่อง นางเจ้าค่อยย่องเข้ามา โฉมนวด
พระพิศรัจดา มีช้ำกัอย่างวางเข้าไป ๆ เพลง ๆ

๑ บัดเดียมิตหนึ่ง นางเจ้ามาถึงประตูไฉ่ ย่างมาเจ้า
ก็ย่างไป นางย่างแต่ซ้ายมาหาขวา กุจะเข้าไปก็ไม่ได้
นางไทถอยหลังออกมา มาบอกเจ้าสุดท้อง โฉมน้องผู้เจ้า
มโนห์รา ไผชนต์พระมารดา มันคงตรึงตราเป็นเหตุโอใจ
วันจะคิดประการใด จะได้ไปเดินพระคงคา

๑ เมื่อนั้น โฉมนวดผู้เจ้ามโนห์รา ไผชนต์พระ
มารดา ไฉนงานข้าจะแก้ให้ โฉมเจ้ามโนห์ราแม่นางไท
มิชากย่างวางมาไฉ่ นวดนางจึงร้ายพระคาถา มิชากก็เป่า
ลมไป ไผชนต์ชั้นใน จึงหลุดออกไปมิได้ช้า ๆ ริว ๆ

๑ โฉมเจ้ามโนห์รา แม่กลับออกมาที่เกษชย์ เร็ว
เร็วไวไว โฉมนวดพระพิศวีจุตา

๑ ค่อยค่อยย่อง นางเจ้าค่อยมองย่องเข้ามา โฉม
นวดพระพิศวีจุตา มิชากย่างวางเข้าไป ครนถึงห้องใน
นางเจ้าคว่าไปความมา นางมาควอดันมอดัน กัดวงศ์ทรง
ธรรมพระมารดา แดไปแดมา ฉายากก็คว่าเอาบักได้ เอา
มายันให้ แก่องค่น้องไทมิได้ช้า

๑ เมื่อนั้น โฉมนวดผู้เจ้ามโนห์รา ได้บักได้หาง
ทั้งเจ็ดนวดนางชาวฟ้า เจ็ดนางฉายา พามาแต่งควตเกษชย์

ครั้นแต่งตัวเสร็จ เจ็ดนางก็ชวนกันบิณฑิไป ๆ เชิด ๆ

๑ เมื่อนั้น โฉมยงนงคราญมารดาไท ได้ยินครั้นครั้น
มาหวนไหว ทราวมวยแม็กพันคนชนมา กุซิงปักไว้มิให้ไป
เลี้ยงอะไรมันตั้งเป็นหนักหนา ว่าแล้วเท่านั้นหมิ่นซ้ำ พระ
มารดาคว่ำหาจเร่งเร็วไว หากบไม่พบปักหาง นวดนางก็มา
เร่งตกใจ ตัวกูไม่เต็มไม่พลงตงไวทน์ อ้อปรีหม่นมาดักเอา
ไป อ้อครึจดาอ้อจโร อ้อดอกว่องไวดักไปได้ คนอื่นคนใด
มันไม่ดก อ้อพดตักจะดักให้ กัดบมากูจะค้ำให้แทบตาย จับ
ไต่ไม่วอมนนเดยนา กูจะค้ำทงตัวให้หัวแตก ให้แหดกไปทั่ว
ทั้งกายา อ้อดูจรงไรใจมันกล้า กูจะพดตหวงขาให้หน้าใจ

๑ ว่าพดาง นวดนางย่างมาทเกยชัย นางเบ็ดพระแกด
แดงไป เห็นองค์อรไทมโนहरา อ้อจรงไรก็บิณฑิไปเลี้ยงแล้ว
นางแก้วร้องให้ฟ้ายนาตา

๑ เมื่อนั้น เจ็ดนางด้วรวรคกดยา บังอรร้อนไปในเวหา
โกด็เตียงมันมาอยู่ไรไร ๆ เชิด ๆ

๑ ครั้นว่ามาโกด็ชยด้วระด้ว ชวนกันคิ้ววร้อนดงไป
ระรินชนบานด้วรายใจ คิ้วดงดงไปมิได้ซ้ำ

๑ เรืองราวจะกล่าวพระบทไป นายบุญชุนพรานทฤด้ว

นอนงุดกุดคู้หูกอยู่ท่า ช้านานมาได้หทัยราตรี แดเห็น
 นวดนางสว่างใจ เป็นกระไรเป็นกันไหนนี้ ใจนึกคักคักตั้ง
 ออคคิ จับตะตึงคะนังม้อยู่เกี้ยวกราว แฝงตัวเอาไว้มิให้เห็น
 ระวังตัวเย็นเมื่อเห็นสาว เหลือบตาชำเลืองดูสาวขาว ยึด
 คอยาวยาวดูสาวฟ้า ฟุบกบกระหีบเงียบมิเกี้ยวได้ เข้า
 แค้แดไว้ออหมายหน้า ให้พระวงหงษ์รักนางสาวฟ้า รูปร่าง
 ช่างมาหน้างามาม อตข้าวเพรางายมิได้กิน ทั้งหทัยหาย
 ถิ่นมาอิมหนาม ในจิตพระวงหงษ์ติดตาม อยากรกินมะขาม
 กัดหน้าตาย ถึงเคี้ยวไม่ออกจะทอกกัดน อ้อยแถมแรมคิน
 พอขึ้นได้ ฟุบกบกระหีบนั่งแข็งตัวไว้ โกรกรากไม่ได้
 จะเด็ดที คอยเมอมันดงดรงคองคา นางใดกิริยาของมันดี
 ถูกตีหญิงชวดอปรีย จะพาไปบุรีเด็ดทีหนา ถูกหญิงที่ไร
 ไม่ชอบกต ไม่ได้ถักคณก็อย้วรา เขาจะคินนิมานินทา เขา
 จะว่าพรานป่าคนไม่ดี จะเป็นกระไรก็ตามที จะคอยดูเทว
 ให้เต็มตา

๐ เมื่อนั้น เจ็ดนางสาวสวรรค์กัถยา มาถึงสระสระ
 พระคองคา จะมีกิริยากี่หาไม่ เบ็ดองพระภษาของเอาไว้
 ชวนกันโถมดงในคองคา ต่อมุดครนมุขขึ้นมาได้ ร้องเรียก

โฉมฉายมโนहरา เชิญตงมาเถิดนางน้องรัก จะอยู่ช้านัก
ว่ากระไรนา เชิญตงมาเถิดนะเทวี ผู้ชายที่นั่นนั้นไม่มา แต่
แรกเราอยู่ใกล้พ่อแม่ มันมายกคิ้วหน้าหน้า เมื่อเรามาใกล้
พระมารดา มันนั่งช้ำอยู่ว่ากระไร เราจะเดินให้สบาย
คลายใจ ชยช้ำว่ากระไรไม่ตงมา

๐ เมื่อนั้น เฮอร์รณชวัญช้ำมโนहरา บอกแก่
พระพิศรุฑดา น้องไฉนมาเหมือนเดียงคน แม่นแท้แก่ห้อย
ตรงนี้ พุดจาพาทเป็นหทัยหน หยดยงนงทราบเหม็นด่าบคน
แพรงพรายหทัยหนน้าชนพอง พระพรอยชงมาพองน้อง ช้ำ
กตวชนพองเป็นหนักหนา

๐ เมื่อนั้น โฉมนวดพระพิศรุฑดา ว่าเจ้าโฉมตรู
มโนहरา หกนางฉายามาแหว่หู เดียงนกกกระว่ามาตัดาน
นกกกรงหงส์ห่านรองชานคู้ นกกงคองม่นรองอยู่ ชะนหม
หมู่อักชูไป โน่นแน่นกเงยคมนเรียกดูก โพรระตุกม่นกนซึ่ง
ดูกไทร นกกงคองม่นรองไป ดิงค่างกตางไพรม่นกรอง
กระต่ายกระเต็นเม่นหมูหมี่ ผุงด้ตวมากมตงมกอง เคดาคู
อยู่กนบางชนรอง ทงผุงยงทองกกกองมา พังพอย่ากตวหมู
ด้ตวบ้า เชิญเถิดอย่าช้ำนะเทวี

๑ เมื่อนั้น โฉมนางมโนห์รามารศรี นางเจ้าได้ฟัง
ถ้อยคำพิเทวเจ้าหนักอยู่ไปมา ข้าจะไหว้ภูมิฐานท่านเจ้าที่
ทั้งนางธรณีเมขลา ข้าไหว้พระไพโรคงคา เมตตาอย่าได้
มาถือใจ ข้าจะตงตรงในวณนี้ เมตตาปราณีอย่าม้วย เจ้า
นำเจ้าท่าสุดร้าย อย่าได้ถือใจขัดขวาง ประภาคแล้ว
เท่านั้นนางโฉมยง ปลดเปิดองเครื่องทรงดวง ทรามชม
ห่มผ้าสไบบาง เห็นนมรวงรวงย่างดงมา

๑ เมื่อนั้น นวดนางพระพิศรุฑา ว่าเจ้าโฉมทรู
มโนห์รา มาเราจะเดินกระไรดี เดินให้สบายคดาทุกข
เดินให้สนุกในวณนี้ จะเดินให้ชนกนดกที่ เดินกันให้สนุก
จริงจริง มาเราจะวิ่งชิงเด้า ข้างโน้นนะเจ้าเป็นแดนพิ
ชางนเป็นแดนเจ้าน เดินชิงเด้าเต็มอนกัน ถ้าใครวิ่งเร็ว
ไปข้างหน้า ถ้าใครวิ่งช้าอยู่หลังน เขาบวเป็นเด้าเข้าชิง
กัน ชยิกได้ฉายฉนกันไปมา

๑ เมื่อนั้น โฉมนวดพระพิศรุฑา บอกเจ้าโฉมทรู
มโนห์รา มาเราจะเดินปลาดงอวน บัวสุดต้องน้องเป็น
ปลา ดอยต่องต่องมาเจ้าหน้านวด จะชิงมอกันไวเป็นตาย
อวน ดักทำหน้านวดเจ้าต่องมา ออกหน้าทใครจับตัวได้

คุมตัวเอาไว้ว่าได้ปลา

๑ เมื่อเห็น เหววรรณขวัญเจ้ามโนहरา เป็น
ปลาตะเพียนทองดองน้ำมา คือตั้งพระยาราชนางตั้งทอง ดอง
เข้าในอวนชวนให้ร้อง มีก้องในสระพระคงคา ฯ เพดงฉิ่ง ฯ

๑ บัดนั้น นายบุญขุนพรานทฤดา เพื่อนจึงดัดแดง
แฝงบ่า ดักคอกออกมาจากโพรงไม้ ดากถุงดากไถ่ จึงตั้ง
อ้ายนาคนาคา ถัดนั้นอ้ายนาคเอ๋ย เขาเรียกสะต๋านทานภริยา
ยักดุ่มหน้ารา ไโรหน้ามันทนเพดิง รูปร่างมูทเหมือนหมูป่า
นมมันยานอยู่เด่งเตง ยักดุ่มทนเพดิง นาคเอ๋ยจะคดองเอา
ไปไหน เป็นหญิงแทรกดูถูก ตะโพกมันร้อนเหมือนไฟ จะ
คดองเอาไปไหน เหวยเหวยอ้ายนาคนาคา ถัดนั้นอ้ายนาค
เอ๋ย ชมพูห้อยบ่า นางนนแดงหนา คดองมาให้ได้ ถ้าผิด
นางไท กูจะกินทั้งเป็น นายมิ่งอยู่ไกล ใครจะมาเห็น กู
จะกินทั้งเป็น กูจะปงพะเนง กูจะดักหวห้อย เด็ดดัยฮอย
แดงแดง กูจะปงพะเนง กูจะกินคนเดียว กูจะเคียวกรุบกรุบ
กูจะเคียวเกรียวเกรียว กูจะกินคนเดียว เหวยเหวยอ้ายนาค
นาคา

๑ ตั้งแถวเท่าหมันทหน้า ปดอายนาคนาคามายมหัว

นาคจิ้งเดอยลงในคางคก นาคจิ้งงายมาอยู่รวีรว นายพราน
จิ้งเต็ดเอาใบบัว บิดหัวอายนาคนาคา นาคเขี้ยวเข้ารัดเอา
คันท้าย นาคตายเข้ารัดเอาคันทวา ฯ เชิดฉิ่ง ฯ

๐ เมื่อนั้น เออวรรณชวัญเข้าแจ่มโนहर่า ตกใจ
ตัวนั้นชวัญหนี ชวญน้องเกิดพิศรัจดา อะไรมารัดเอาน้องไว้
คายนาคยทงต้องบาทา มนมารัดไว้ตรึงตรา จะยกบาทากี่
ไม่ไหว นางมาตระหนักตกใจ อรไท่ตัวนั้นดังตีปลา ฯ โอด ฯ

๐ ศรัจดาตกใจอะไรละน้อง นางเจ้าก็ต้องเข้ามาหา
เร็วเร็วมาช่วยเอาน้องเข้า โนมแจ่มโนहर่าแม่ดำแดง
จิ้งองค์พระพิศรัจดา ตัวแก่เป็นคนเรียวแรง นางจิ้งดำนำ
ลงไปดู พบงูมนรคอยู่ทแยง แดเห็นหน่วยตาอยู่แดงแดง
รัดแข้งอยู่ผูกมาไวไว

๐ พังศรัจดา ชวนก้นงายมาจ้งเร็วไว นางหนึ่งดำนำ
ลงไปดู คว่าพบหัวงูกตกใจ นางจิ้งผูกมาด้วยเร็วไว ต่าง
ต่างตกใจมาร้องไห้ ไม่รู้จะทำอะไรได้ ร้องให้อยู่ในซึ้ง
สระศรี ฯ โอด ฯ

๐ นาคเขี้ยวนาคตาย มนคิดก้นอยู่เคียงอ้อมมี ตัวกุงจะ
รัดอยู่ที่นี้ มิให้เทวี่หนีไปได้

๑ บัดเดี๋ยว นาคเขี้ยวก็ผูกขยิกได้ ถกคอบแบนกระหวัด
รัดเอาไว้ ทงหกนางไทว้ายนำมา ๗ เชิด ๗

๑ เมื่อนั้น เหววรรณขวัญเข้าเฝ้ามโนहरา เรียกพิ
ววยววยให้กดับมา ดูใจน้องราหนาพี่เอ๋ย น้องนี้จะตายใน
คงคา น้องจะได้เห็นหน้าคนใดเลย หยดท่าน้องก่อนนะพี่เอ๋ย
จะได้ถึงความถึงมารดา บราดาทของน้องพระพี่เอ๋ย อย่า
ให้พระแม่แก่ไว้ช้า ให้แม่แก่ทำเป็นค่าตา ให้ยกบูชาแก่
เจ้าไท ให้แก่ทอดตะพานด้วยไม้แก่น ให้แม่ทำด้วยไม้ไม้
ให้แก่ทำบุญตั้งไป ยังเมืองสวรรค์ฟากฟ้า ๗ เชิด ๗

๑ เมื่อนั้น ทงหกนารีได้ภา ได้ฟังนางตั้งหัดงนาตา
ฉายามีใครจะจากไป ครนจะลงไปหามโนहरา ก็กดับ
นาคาเป็นเหตุโอใจ ชวนกันร้องให้รำไร โค้กาอาลัยริม
คงคา ๗ โอด ๗

๑ บัดนั้น นายบุญชนพรานทฤดา ออกจากโพรงไม้
มิได้ช้า ร้องหวัชชามาแล้วไป ร้องว่าเขี้ยวอ้ายงูตาย
เร่งคตายซึ่งนางทราวมวย จะรัดไว้ให้ช้าว่ากระไร คตายคั้น
ทราวมวยเดี่ยเกิดหนา

๑ นาคี ได้ฟังคดีนายพรานบ่า ตระหนกตกใจเป็นนั้ก

หนา เค็ดอนคดาบายบาทานางทราวมว้ย ๆ รัว ๆ

๐ มีข่า นาคเดอยมาหา นายพรานไพร

๐ พรานป่า จับนาคนาคาได้ยามใหญ่ เพื่อนจึงเดิน
มาบดเคี้ยวใจ พรานไพรจึงหยิบเอาปีกหาง ระวังชันใจ
เป็นนกหนา เครื่องทรงนางพางามต่างต่าง นายพรานดีใจ
มาได้นาง ได้ปีกได้หางนางสวรรค์ ฤเอยครึ่งนให้คนถือ
ให้เจ้านายนับถือกุดกอน ฤได้ปีกหางนางชาวสวรรค์ ที่นั้น
จะโตคงหัวใจ ยักได้โนยามมิได้ข่า พรานบุญทฤธว่าไป
ชนมาหาพเถดครัดมร โศกาอาวรณ์อยู่วักระไร ตะวัน
บ่ายเวดจาจะคดาโคด พจะพานางไปพระบุรี เชิญเจ้าชนมา
เถदनองแกว เย็นระยาค่าแเดวหนองแกวพ อย่าได้เนิ่นช้าเดย
นารี ชนมาหาพจงเรวรา

๐ เมื่อนั้น เหวววรรณขวัญชาวเจ้ามโนห์รา แดเห็น
พรานบุญทฤธ่า รูปร่างกายหรือว่าผี หน้าตาหัวกรกเป็น
ชน ดตั้ง่ากระหว่าคนหรือนนทรี โครงห่างคางยาวพันชาวด
พยคชเถอดดีหรือว่าไร ความกวดวดต้นพรนทงองค์ โนมยง
เจ้าไม่มีจิตใจ ควดต้นรวรวกวดบรดิย อรไทเจ้าทรง
โศกา ๆ โอด ๆ

๑ บัดนั้น นายบุญขุนพรานทฤๅดา เห็นเจ้าโฉมตรู
มโนห์รา เจ้าไม้นั้นมาจากสระศรี

๑ เจ้าขวัญข้าว กัดพื้ไยเด้าเจ้าเทวี เชิญเถิดกัถยา
มาตามดี ชนมหาพิภพเกิดน้องอา ยืนร้องอยู่ไยว่ากระไรน้อง
แค้นคิดขคิดของดังไคหนา ขอเชิญเทวีบอกพินา หรือจะให้
พรานป่าไปอุ้มชู เจ้าไม่เจรจาเหมือนบ่าไบ จะดีจะร้ายจะ
ไต่รู้ บัดเดียวไซ้รดงไปดู ดีร้ายจะไต่รู้ซงคิด ถกเขมม
บันเดยวบดเดยวใจ ทำที่จะดงไปในสระศรี

๑ เมื่อนั้น โฉมเจ้ามโนห์รามารศรี ดูเห็นพรานป่า
จะจรดี แแต่่งกายกายจะดงมา

๑ นางทราวมวย ตรองศรีภักในใจจินดา กูจะแข็ง
ตัวอยู่ไม่สู้ดี พรานป่ากาดจะยอคร่า คิดแแต่่งแทนนไม่ทัน
ช้า ดำเนินเดินมามีทันนาน

๑ ถึงฝั่งนั่งดงกมกราบไหว้ ตัวฉันพรันใจกัถวนาย
พราน นางยอประนมบังคมไป พุดจาปราศรัยคำอ่อนหวาน
อย่าทรงพระโกรธได้โปรดเกล้า เมตตาข้าพเจ้าโดยโปรด
ปราน บีกทางน้องไซ้พื้หม่อมพราน โปรดให้ดิฉันเกิด
ท่านอา น้องจะได้กัถบคั้นไปถิ่นฐาน พื้พรานมาได้เห็นดูข้า

บทละครเรื่องนางมโนห์รา

๔๓

หรือพخذของเงินทองตรา เครื่องทรงของข้าพาเอาไป รัค
เกล้ากำไโดทงป็นตุ คาบสร้อยห้อยหม้อมไป เพชรชำมรงค์
ของข้าพพรานไพร พ้าพาเอาไปจะได้ดี ปีกหางของข้าพ
พรานป่า ถึงจะขายกนกคากเต็มที พ้าได้เมตตามาปราณี
พระสุริยเณแฉวนองจะขอตา

๐ บัดนั้น นายบุญชนพรานทฤด้า พังนางโฉมตรู
มโนห์รา ซออ่อนวอนว่าขอปีกหาง จึงตอบกัถยานางนารี
เจรจาทให้บ้วยการ แหวนเพชรชำมรงค์ของนงคราญ
คัคว่าได้ค่าควรเมือง พ้าจะเอาที่ไหนสุดใจอา เงินทอง
เสื่อผ้ามากนองเนอง พ้าก็เที่ยวไบบ้าไคความยาก ตกระกำ
ดำบากไคความเคอง ทนอดทนอยากดำบากมา ดอดดัด
คัคป่าหาบุญเรอง พ้าจะพาเจ้าไปให้ครองเมือง เนออุ่น
บุญเรองอย่าเคองช้า จะพาไปถวายพระพันปี พระภุมิเชอ
เป็นนายของข้า จะไคครอบครองพระพารา ไปด้วยพ้า
เถิดเทวี มีให้ผมคัคแม่ชัคใจ จะให้เป็นใหญ่ไบบูรี สุชน
ทรงคัคคัคพระจักรี เห็นนางเทวีจะดีไค

๐ เมื่อนั้น โฉมเจ้ามโนห์ราทรามว้ย ไคพังพรานป่า
ว่าพ้าไร โฉมงามทรามว้ยมีวาจา เป็นสาวชานอกคอก

พี่ชา จะครองพาราไม่สมควร จะอับอายชายหน้าหม่มนคร
 คตินจะมีเป็นถกถวน ถูกเมียเจ้าฟ้าจะเสด็จรอด ยัยฉวนฉวน
 ชายจะดำตี พี่จะได้ความอายพดอยชายหน้า พี่พรานป่าจะ
 พดอยได้บัดดี พี่งำน้องวาคิดให้ถิ ราชังให้คิดเกิดพี่อา

๑ นายพรานไพร จึงตอบคำไปมิได้ช้า ถ้าเจ้าไปถึง
 พระพารา พระองค์ทรงฟ้าจะปรานี่ พระคู่ขนานบาดผ่าน
 เกด้า ทานท้าวเชดถกออกแคช พี่ไมดอดวงเดยเทว พี่งัก
 แคชออกมาใหม่ พี่งำพี่วาเกิดบุญเหตอ ช่างน่าจะเชอพี่
 พรานไพร พี่มาพบนางวิธระใหญ่ จะพาเจ้าไปยังไศศวรรย์
 ถวายพระองค์ผู้ทรงฟ้า เป็นนายของชายอดนักกรรม อย่า
 ไต่ทรหวนมาบ้วนป่น จอมขวัญจะได้เป็นภรรยา เชิญน้อง
 แต่งองค์ทรงภษา ตะวันบ่ายเวดามาจะไป

๑ เมื่อนั้น มโนห์รานารผู้ศรีได้ ได้ฟังพรานป่าว่า
 พี่ไร คิดแค้นแน่นใจเป็นนักหนา เหมือนพระกาดมาผดายุ
 ในอกทรวง ชดนัยน์ไหดรวงอาบพักตรา จะเหตียวหน้าหา
 ใครสุดใจอา แทนแดนาใครจะปรานี่ ครั้นจะแข่งตัวไว้ก็
 ไม่ได้ พรานไพรใจร้ายจะย่ำยี จะได้ออดสูใครจะดูดี เดียง
 ตามบารมีนั้นเกิดนา โหรทายชาตาว่าเคราะห์ร้าย กำจัด

บทละครเรื่องนางมโนห์รา

พลัดพรายได้พรานป่า พระแม่ห้ามปรามตวงตามมา ด้วย
กรรมเวรามาตามสนอง คิดแล้วโฉมยงทรงภูษา หน้าตา
เจ้าตั้งอยู่พุ่มพอง ๆ โอด ๆ

๑ พรานป่า เห็นนางฉายมาร่ำร้อง พรานจึงโดม
เด้าดวงตมร จะโคกอาวรณ์ไปเดยนา ว่าแล้วเท่านั้น
ทันทัน จับเอายามผ้ามาตะพาย จับเอาชอุชยตั้งใจหมาย
มือซ้ายถือพร้าพานางไป ๆ เชิด ๆ

๑ เมื่อนั้น หกนางฉัพเจ้าทราวมวย หกนางนารีบนหิน
ไป ทราวมวยมาถึงซ่งพารา

๑ บ้างเปิดอกบักหางวางเอาไว้อ อรไทกราบทูลพระ
มารดา ว่านางโฉมตรูมโนห์รา ต้องบ่วงนาคาพรานพาไป

๑ เมื่อนั้น นางเทพกนิษฐศรีได้ ฟังตูกทุดแจ่งแถดง
ไซ อรไทนางทรงโคกกา ๆ โอด ๆ

๑ กัดถึงเกิดอกเด้ออกกายให้ร่ำร้อง ชวัญข้าวเค้รำหมอง
เป็นนักษา แม่ห้ามแล้วเด้อชวัญข้าวแม่ แแต่ระแนแท้ไม่
ฟังคำแม่ว่า มาตัดดวงใจไปเด้อนา ครองนมารดาจะเห็น
ใคร แม้นตั้งจิตมาคิดปอง จะให้เจ้าครองพระเวียงชัย มี
กรรมจำพรากรมาจากไป เดินดงพงไพรหน้าเวทนา โอ้เจ้า

มโนห์ราของแม่เอ๋ย ไม่เคยจากแม่ไปเดยนา พรานป่าพา
ไปเดินในป่า กินแต่น้ำตาไม่เว้นวัน มารดาครวญคร่ำมา
รำพัน จอมขวัญก็ทรงไศกา ฯ โอด ฯ

๑ เมื่อนั้น ท่านท้าวทุมพрана ได้ยินมเหสีภริยา
เจ้าฟ้าเด็ดจมาเร็วไว ท้าวตรัสถามพดนมัทนชา เดียงอิ่ง
คะนึ่งจำเป็นไฉน

๑ บัดนั้น ทาสาชาด้าวของท้าวไท กราบทูลไปพดนม
มัทนชา ว่าเจ้ามโนห์ราเด่นสระใหญ่ ต้องบ่วงนาคาพราน
พาไป หกนกทราวมวยบินหนีมา

๑ ท้าวฟังสาวใช้เฉดยไซ้ ตระหนักตกใจเป็นนักรหา
องค์สิ้นขวัญบินต้นกายา ดังควักดวงนัยนาของพ่อไป สู้ด
จิตสุดคิดพระบิดา แต่คำไต่ฟ้าจะหาไหน มโนห์ราโฉม
งามเจ้าทราวมวย จากอกพ่อไปเดียงแล้วนา จะเดินกวางไพร
สุดใจอา ดูกยาของพ่อเจ้าไม่เคย ฯ โอด ฯ

๑ เมื่อนั้น เกษนั้โฉมงามเจ้าทราวมวย ครั้นได้สัมผัส
ประคัมมัทนชา เจ้ายังไศกาไม่เดบย ออกแน่นแค้นใจกระไร
เดย ว่าพระคู่เซยผู้สามี หน้าใจแฉ้วแฉนะท้าวไท ช่างทำ

ปักให้นางเทวี ทุกวันเวลายามราตรี นางเทวีบินเด่นบน
เวหา ตระกว้างกลางไฟที่โหมป่า แหน่นำดูงาไซ้ให้ไป

๐ พังนาง คำนัดตรัดพดางทางปราศรัย ไปดีมาดี
เจ้าพ่อ จะโกรธโทษว่าพี่เมื่อใด กรรมของเรามาจาก
กันไป เป็นกรรมจำประดยให้พดกกัน ชนหมากพระพรหม
มาชอกด่า จะให้ดูแก่ไม่ลงต้น หนักหน่วงหวงไวไม่ให้
บัน อย่าชิงโกรธโทษกันเดยน้องอา ซาตาโฉมตรูอยู่ไม่ได้
โหรมันทำนายแต่ก่อนมา โฉมตรูมิได้อยู่พารา ตามกรรม
เวรอาอย่าว่าไร พังคำพี่ว่าอย่าไค้ไค้ร่า กรวดน้ำให้เจ้าแม่
ผลไป บุญยังไม่ตายเจ้าตายใจ ไม่ช้าเท่าไรจะพบกัน พัง
คำพี่ว่าอย่าไค้ร่าไค้กร อย่าอาวรณ์ร้อนโรคเดยจอมขวัญ
ฯ เจรจา ฯ

๑ บัดนั้น นายบุญขุนพรานทหารขยัน พานางทรา-
มวีย์เข้าไพรวัน รกรุกบุกบันในอรัญวา นายพรานพังไม้มีที่
ซัดขวาง เอ็นคูนวดนางเป็นหนักหนา พานางดาวด์วรรค
กัทยา ดอดดัดคัตป่ามาในไพร

๑ เมื่อนั้น มโนห์รานารัฐศรีได้ ตามนายพรานป่า
มาในไพร่ อรไทเจ้ากินแต่น้ำตา เห็นดเห็น้อยเมื่อยตัวทั่ว
กายา จะยกบาทากไม่ไหว

๑ นางเทวี ตรัสว่าพระพี่นายพรานไพร่ น้อยเดินไม่ได้
ทำไฉน พรานไพร่ได้โปรดเห็นอกเห็นใจ โอ้พี่พรานป่าของ
น้องเอ๋ย ตัวน้องไม่เคยมาเดินป่า เป็นสาวชาวสวรรค์ใน
ชั้นฟ้า ตัวข้าไม่เคยได้เดินดิน ผ่าคันทของน้องแตกพุดอง
แตกชำเป็นหนองพองไปสิ้น เห็นจะบรรลัยไปแน่จริง ที่ไหน
จะถึงพระเวียงชัย ถ้าพรานน้องหนา ตั้งบักให้ชಾಯ่าตก
ใจ น้องจะได้เดินตามพี่พรานไพร่ เห็นไฉนจะถึงพระบุรี
โอโยพี่พรานป่าของน้องเอ๋ย ชอย่าตกใจน้องเดยนะหม่อมพี่
พี่ได้เมตตาปรานี บักทางน้องนพโหมมา แดงพี่พรานป่า
เดินหน้าไป ข้าไซร้จะบินตามพญา พระพี่ได้โปรดเกล้าเกล้า
ตั้งบักทางมาบัดเดยวัน พงค่านองว่าพี่พรานไพร่ เห็นไฉนจะ
ถึงพระบุรี พี่ได้โปรดเกล้าช่าเจ้าน เมตตาปรานีน้องเถิดนา
ฯ เจรจา ฯ

๑ บัดนั้น นายบุญขุนพรานทฤดา ได้ฟังโฉมตรู
มโนห์รา ชะอ้อนวอนว่าขอบักทาง พรานมีวาจาจึงว่าไป

บทละครเรื่องนางมโนहर่า

๕๓

เจรจาปราศรัยผิดที่ทาง เหยียบเต่าเอาไวเจ้าเอวบาง จะ
ให้นางนงคราญได้หรือหา เต็ม่อนปลดปล่อยปลาไหลให้ดังลม
ซุดงมที่ไหนสุดใจอา ควพิมิใช่คนโง่บ้า เจ้าอย่าเจรจาให้
บ๊วยที่ ถ้าเดินไม่ได้เจ้าทราวมวย พังจะอุ้มสายใจไปบุรี ที่
จะส่งปีกให้มิใช่ที่ เจ้าอย่าหลอกพญานงอา ถึงเดินมิได้
เจ้าสายใจ ที่จะส่งปีกไปอย่าดังกา พังจะส่งเคราะห์เจ้าเทวี
นงคราญมารศรีเร่งเดินมา ตะวันบ่ายใกล้จะค่ำพระเวดา
โคกถ้ำมฤคาร้ายราวี้ แรตช่างกว้างทรายมากหตายพัน รก
รกบุกบันไม่ถอยหนี มีดคำในดงป่าพงพิ พินคิดมากน่ากลัว
มีนมาพบพานมารศรี ตัดควรายราวมิใช่ชว เตื่อต่างกตาง
ป่าพนักถว มาประดับพบควมหนักตาย อุดล่าให้เดินมา
เกิดทราวมวย ถึงศนพระไตรดังใจหมาย นงคราญมารศรี
พังพชาย พอได้เพดาจะอาศัย

๑ นางเทวี พังพรานพาที่คอยดีใจ นางค้อยยุรยาตร
นาดกรายไป มาถึงศนพระไตรมิได้ช้า ๆ เชิด ๆ

๑ บัดนั้น นายบุญชุนพรานทฤดา ปลดข้อมดงพถัน
มิทันช้า พรานป่าตัดไม้มาเร็วพถัน เรียบเข้าเป็นห้างมิได้
ช้า พรานทำเผื่องปลาให้แข็งขัน เด็กรักแล้วบัดใจจงไวพถัน

เชิญนางจอมขวัญชนนังโน ขอเชิญน้องรักหยุดพักก่อน ให้
คตายหายร้อนเกิดอรไท

๐ มโนห์รา ได้ฟังพรานป่ามาปราศรัย นางจึงย่าง
เท้าก้าวชนไป อาศัยในห้างตกดวงตง

๐ พรานไพร จุดไต้ก่อไฟเร่เที่ยวตั้ง พัททษรักษา
นางโฉมยง กัดนิ้วนางจะตงหลบหนีไป

๐ นายพรานป่า นั่งเฝ้าฉายาไม้หัดบ่ไหล นั่งดุ่มอัคค
ที่กองไฟ นั่งโหกโงกไปในราตรี

๐ เมื่อนั้น โฉมเจ้ามโนห์รามารศรี นอนอยู่ในห้าง
กตางพงพี นางเทวีครวญคร่ำรำไร โอ้พระมารดาของ
ข้าเจ้า พึงหกลเกล้าจะอาลัย พระชนนรู่แท่นแท่นใจ ว่าได้
พรานไพรจะไค้กา แม่ห้ามปรามไว้ตักไม้ฟัง ตุดันตุดังเป็น
นักษณา บานฉะนทรวงฤทธิพระบิดา รุช้าวดูดยาจะไค้ก
ไค้ยนจกจันเรไรร้อง ดันนมก้องในพงพี เต็มอนเต็มบ
ไฉนในบุรี เหมือนเต็มมโหรีเพราะวังเวง แต่ก่อนเคยฟัง
แต่เดภา ฟังเต็มตักบัวร้องระเบง เต่นาะเพราะพร้องตอง
บทเพลง วังเวงพระทัยนางเทวี แต่นางครวญคร่ำรำรำพัน
ไค้กคัถย์อยู่ในยามราตรี ไค้กเศร้าไค้กามาหมองศรี เทวี

มิได้มาหลบไทด แต่นางครวญคร่ำรำพึงไร จนพระอุทัย
สว่างศรี

๑ รุ่งราง พระอาทิตย์สว่างกตางพงพี พรานบุญทฤดา
พนาดี ร้องเชิญเทวีให้ลงมา เชิญลงมาเถิดนางน้องแก้ว
รุ่งขึ้นมาแล้วแก้วพ้อ เราจะเข้าไปในพารา พังคำพ้อเถิด
เทวี

๑ เมื่อนั้น โฉมเจ้ามโนहरามารศรี พังนายพรานบ้า
มาพาท โฉมศรีเค็ดอนองค์เจ้าลงมา

๑ ลงมาเถิดพนบพิ พรานไพรใจดีมีวาจา เชิญน้อง
แต่งองค์ทรงภูษา จะไปพาราพระเวียงชัย ว่าแล้วเท่านั้น
มีทนต์ พรานบ้านำหน้าเดินคดาคไต พรานแม่พรานถาง
หนทางไป บัดใจถึงไรที่ชายบ้า ๆ เชิด ๆ

๑ พรานบ้านำบอกนางเทวี ไรอยู่นอกพระพารา จะ
หยุดอาคัยก่อนเถิดหนา พอหายเดอยดาจะคดาคไต

๑ มโนहरา พังพี่พรานว่ากดีใจ น้องเห็นอยเดอย
ถ้ำตุตถาดัย เชิญหยุดอาคัยก่อนเถิดหนา

๑ พรานไพร พังนางทราวม้วยคิดเมตตา พาเจ้าเข้า
ไปมิได้ช้า ถึงที่เคหาตองตายาย ครนเข้ามาถึงชงเคหา

พรานไพร่ใจกล้ากว่าวิปวาย   บรรดาชาวไร่อยู่แค่นี้
 ข้าไซ้จะบอกให้เข้าใจ

๑ ตายายได้ฟังแห่งนายพราน   งู่นางลงมาด้วยเร็วไว
 เชิญนางให้ชนบนเคหา   ต่องราตระหนกมาตลใจ   เตื่อตาด
 าดปูให้อรไท   ตายายถามไถ่อยู่ไปมา   เจ้าบุญพ่อพามา
 แค่นี้   รูปทรงทราวมวยงามนักหนา   หรือว่าพดัดพรากจาก
 เมืองมา   พ่อไปได้มาแต่แห่งใด

๑ พรานบ่   ฟังยายกะตามาถามไถ่   ครั้นไม่บอกเล่า
 ให้เข้าใจ   ชาวไร่ไม่กลัวซึ่งอาญา   นวดนางเจ้าอยู่เมือง
 ไกรลาส   ไคคดาดลงมาแต่เมืองฟ้า   ทงเจ็ดนารีพระบิดา
 ดงตรงคางชาดาดี   ฉนคตองมาไต่แต่ฉายา   ทงหกเชษฐา
 บินหนีไป   ฉนจะพาโฉมงามเจ้าทราวมวย   ไปถวายท้าวไท
 พระสุชน   ตาไปบอกกล่าวห่มุชาวไร่   พาดูก้าวมาไวอย่า
 เหลือหลง   มาอยู่เป็นเพื่อนนางโฉมยง   เป็นของต้องประสงค์
 นกหนา   ผู้ชายให้มาอยู่ห้อมล้อม   อย่าให้คนปลดอมแปดก
 เข้ามา   ตาไปบอกกล่าวบ่าวว่า   ถ้าใครไม่มาจะเขียนคั
 จะให้นางสบายคตายกายา   ที่นางเดินมาแต่ไพร่ศรี   จะหยุด
 อยู่ช้ำตามราตรี   จะพาเทวีเข้าเวียงชัย

๐ ตาชาวไร่ ได้ฟังคำนายก็ตกใจ ลงจากเคหา
เร็วไว เทียบออกกันไปมิได้ช้า ๆ เชิด ๆ

๐ พรานบุญพานางมาแต่ไพร่ บัดนี้ให้ไปอยู่รักษา
ใครมีลูกสาวให้พาไป เป็นเพื่อนทราวม้วยนางชาวฟ้า ถูก
ยังซ่อนไว้ไม่เอาไป พรานไพร่จะลงชิงอาญา ด้วยนาง
ดั่งวรรคในชนฟ้า พรานจะพาถวายเจ้านายเรา จะไปมิไปก็
ตามที ถ้าเขาเขียนคเจ็บเปด่าเปด่า

๐ ชาวไร่ได้ฟังนั่งวงเหงา เห็นจะเจ็บเปด่าเปด่าเพื่อน
เราอา ต่างคนต่างว่าจะกลัวใย เราจะพาไปดูชาวฟ้า
ว่านายพรานไพร่ไปได้มา พุดเปด่าเดาว่าหรือไหน พุดจว่า
ไปมิได้ช้า พาถูกสาวมาด้วยเร็วไว ผู้หญิงผู้ชายมากมาย
ไปดีใจจะไปดูนางชาวฟ้า ๆ เชิด ๆ

๐ มาถึง เห็นพรานนั่งอยู่บนเคหา ผู้คนที่พากันเข้า
มา จะใคร่เห็นฉายนางเทวี

๐ นายพรานบ่่า จึงมีวาจาไปทันที บรรดาชาวไร่อยู่
ที่นี้ หมุดแฉ้วนเทานหรือไรนา

๑ ชาวไร่ตออบพด้นมาทันที หมดแล้วเท่านั้นแด่นายชา
ท่านให้ไปบ่าวเรามา มาพร้อมแล้วหน้าตั้นทุกคน เด็กเด็ก
ได้มาดีห้าคน ตามแต่พ่อบุญได้เมตตา

๑ บัดนั้น นายบุญขุนพรานทฤดา เราให้ไปบอกกัน
เข้ามา เป็นเพื่อนมโนห์รานางนารี นางเป็นชาวพม่ามาแต่
ไกล อยู่เดียวเปลี่ยวใจนางโฉมศรี เด็กเด็กสาวสาวเข้ามา
นี้ อยู่ด้วยเทวี่ในเคหา

๑ หมูเด็กสาวสาวจึงเข้าไป เห็นองค์อรไทแจ่มมโนห์รา
ต่างคนต่างมาก้มกราบไหว้ ทูลถามนางไหมได้ชำ บ้าน
เมืองเวียงชัยอยู่ไหนนา บิดามารดาไปแห่งใด พรานบ่า
มันพามากดวงไฟ บอกให้เข้าใจหน่อยเถิดหนา

๑ นางเทวี่ ได้ฟังคตทถามมา ครั้นไม่บอกเล่าให้
เข้าใจ นางทงนนไซร์จะสงกา ตัวฉนนอยู่เมืองไกรดาต
พระบาทบพิตรเป็นบิดา ท่านทุมพรพระราชา ครอบครอง
พาราพระบุรี อันองค์สมเด็จพระมรดา นายาชอเทพกนิหรี
ฉนมพนองถึงเจ็ดองค์ หนึ่งลงมาเด่นในสระศรี พรานคตออง
ได้ชำแล้วพาหนี ทั้งหกพระพิบินหนีไป นายพรานจึงพาเอา
ฉนมมา เดินในกตางบ่าพนาตย์ บาทาพูปองเป็นหนองไป

บทละครเรื่องนางมโนห์รา

๕๕

เหมือนจะม้วยบรรลัยทีไบบ้า

เด้าพดางนวดนางมาร่ำไร

ชดเนตรแจ้ก็ไหลดงอาบหน้า

คิดถึงหงคราญพระมารดา

นายาเจ้าทรงไศกาลัย ๆ โอด ๆ

นิทานเรื่องสังข์ทอง

มีในคัมภีร์ปัญญาสาส์นชดก เรียกว่าสังข์ทอง

เดิมท้าวยศวิมตอยากจะได้ราชโอรสสำหรับตั้งวงศ์
จึงตั้งให้มเหสีและนักดนตรีวงดนตรีวงชอบุตร ต่อมาท้าว
ยศวิมตทรงสุบินว่า พระอาทิตย์กับดาวตกลงมาตรงพระ
พิภพ ท้าวเชอฉวยใจได้ แต่พระอาทิตย์หายไปเสีย ต้อง
ไต่กศัลย์มากมาย จึงได้คืนมา บรรทมคืน จึงให้หาโหรมา
ทำนายพระสุบิน ชุนโหรพยากรณ์ว่า พระมเหสีจะมีพระ
ราชโอรสซึ่งมีบุญญาธิการมาก แต่จะต้องพลัดพรากจาก
กันไปเสียคราวหนึ่ง และพระธนมจะมีราชบุตรองค์ ๑ ครั้น
ต่อมา นางจันทร์เทวมีเห็ดกับนางจันทาพระธนมมีครรภ์ชน
ด้วยกัน นางจันทาอยากจะเป็นใหญ่แต่ผู้เดียว จึงดอบให้
ไปบนชุนโหร ให้คอยหาเหตุได้ร้ายนางจันทร์เทวมีเห็ด
ฝ่ายนางจันทร์เทวพระโพธิสัตว์ดวงคู่ครรภ์ ครบ
กำหนดคลอดออกมาเป็นหอยสังข์ ท้าวยศวิมตงงุนทนเห็น

พระทัย จึงเรียกขุนโหรมาค้่อว่า ว่าไหนพยากรณ์ว่าพระ
 มเหดีจะมีราชโอรส มีบุญญาธิการมาก ไยจึงมากตายเป็น
 หอยสังข์ไป ด่วนขุนโหรได้รับดินบนของนางจันทาไว้ จึง
 แกล้งพูดว่า ที่พยากรณ์ไว้นั้นจะผิดห้ามมิได้ ถ้าหากเป็นพระ
 ราชกุมารก็จะม้บุญจริง ๆ แต่กักรรมของนางมาบ้นคาดให้
 กตายเป็นหอยสังข์เป็นกาดกัณไป ถ้าเอาไว้ในเมืองก็จะเกิด
 ทุกข์ภัยใหญ่หลวง ทำวยศัควิมตมีความอาลัยนางจันทรเทวี
 มเหดียิ่งนัก แต่เพราะความกตัญญูเป็นกาดัง ก็ขับนางไป
 เดียวจากเมือง นางจึงพาหอยสังข์ไปอาศัยอยู่กับยายตาที่ใน
 ไร่ นางช่วยยายตาทำไร่อยู่ทนน ฝ่ายพระกุมารซ่อนตัวอยู่
 ในสังข์คอยเจริญชน เห็นแม่คกทุกข์ไดยากมีความสงสาร
 เวดาแม่ออกไปไร่ จึงออกมาจากสังข์ หุงข้าวเผาปลาไว้ให้
 แม่กิน แล้วช่วยไถนกไถกาท่มากินข้าวของแม่อยู่ที่หน้าเรือน
 ฝ่ายนางจันทรเทวีกดับมาเห็นพระกุมารแต่ไทดไม่รู้ว้าดูก พอ
 พระกุมารเห็นแม่กดับมา ก็หนีหลบเข้าไปซ่อนเดี่ยวในสังข์
 อย่างเดิม นางมาถึงเตี่ยวค้่นหากก็ไม่พบ รุงชนจึงอุบายทำ
 เหมือนจะออกไปไร่ในไร่ตามเคย แต่นางไปแอบอยู่ข้าง
 หดังเรือน ฝ่ายพระกุมารดำค้ญว้่าแม่ไม่อยู่ ก็ออกมาหา

ข้าวปลา และได้นกได้กาให้แม่ตั้งแต่ก่อน นางก็รู้ว่ากุมาร
นั้นเป็นลูกแกล้งซ่อนอยู่ในสังข์ นางจึงวิ่งมาคอยสังข์เดี่ยวจน
แตกยับเยิน ก็ได้พระกุมารเดียงดาอยู่กับตัวต่อมา

ฝ่ายนางจันทาพระสนม คดอดถูกเป็นราชบุตร มี
นามว่า นางจันท แต่ท้าวยศวิมลยังมีโดยกยของชนเป็นใหญ่
ด้วยท้าวเชอยังอาดยถึงนางจันทรเทวี่มเหสี เคঁราไค้กอยู่ไม่
หาย นางจึงให้ไปหายายเฒ่าดู่เมธามาทำเสน่ห์ให้ ท้าว
ยศวิมลถูกเสน่ห์ก็หลงนางจันทา จะว่าไค้กเชอพังแต่หน้า
นางจันทาได้ข่าวมาว่า ลูกของนางจันทรเทวี่ออกจากสังข์
มาเป็นคน จึงแกล้งทูลท้าวยศวิมลว่า ไค้กยว่าเดียงนาง
จันทรเทวี่ที่ถูกขับไค้กไปนั้น ไปอยู่กับยายตาที่โน่นไปมี
ลูกเป็นผู้ชายอีกคน ไค้กยผู้คนพากันหลงว่า เป็นลูกของ
พระองค์ ถาทงไค้กเห็นจะเป็นชบถเป็นมนคง ท้าวยศวิมลกำดั่ง
หลงเสน่ห์ก็เชอถอ ให้เดียงไปจับเอาพระสังข์มา แด้วตั้งให้
ฆ่าเดียง แต่พระสังข์มีบุญญาธิการ ทำอย่างไร ไค้กก็ไม่ตาย
ท้าวยศวิมลแกลงพระทัยว่า หรือพระสังข์จะเป็นลูกเราที่
โหรทำนายว่าจะมีบุญดอกกระมัง ให้ไปเรียกพระสังข์เข้า
มาไค้กถาม ทราบเรื่องที่พระสังข์เฒ่าก็เชอถอรักไค้ก ครั้น

นางจันทาเด็กเบ้าเอาด้วยมนต์ ด้วยยุงให้เอาไปถ่วงหน้าเดี่ย
ทำยศวิมลกถกถบหงเชื่อนางจันทา ให้เอาพระสังข์ไปถ่วง
หน้าตามนางยุ พระสังข์ไม่เป็นอันตราย จมน้ำดังไปถึงเมือง
พระยานาค

ฝ่ายพระยากัมพนาครราชเป็นใหญ่อยู่ในเมืองบาดาด
วันหนบุญของพระสังข์บนคราดให้ไม้ด้าย จึงออกมาเที่ยว
เล่นตามวิสัยนาค มาเห็นพระสังข์ถูกถ่วงจมน้ำอยู่ พิเคราะห์
ดูเห็นลักษณะเป็นผมบุญ จึงพาพระสังข์ลงไปเดยงไว้เป็น
บุตรบุญธรรม แลดูมากคชนคิดว่า พระสังข์ดีเป็นมนุษย์
ไหนจะอยู่กับนาคในเมืองบาดาดได้ อย่าเดยงจะฝากไว้กับ
นางยักษพนคริต ซึ่งตามเบ็นต์หายกนมา ด้วยนางเป็น
หม้ายไรญาติวงศ์พงศ์ จะไต่เดยงพระสังข์ไว้เป็นบุตร
พระยานาคคิดตงนแล้ว จึงพาพระสังข์ขนมายังชายทะเล
ผูกดำเกายนตรชนตาหง เขียนหนังสือบอกไว้ในเรือให้
นางพนคริตทราบเรื่อง แลดูเอาพระสังข์ได้ตงนในเรือดำเกา
ยนตรบด้อยไป เรือไปถึงเมืองยักษ์ นางพนคริตทราบสาร
ก็มีความยินดีอยากได้ลูกมาเดยง แต่วิตกว่าตัวเป็นยักษ์
พระกุมารเป็นมนุษย์จะกลัวเดยง จึงจำแดงตัวกับพวกนาง

สาวใช้ให้เป็นมนุษย์ แล้วลงไปรับพระสังข์มาเคียงไว้เป็น
บุตรบุญธรรม นางพันธุรัตมีความรักใคร่ในพระสังข์ยิ่งนัก
พระสังข์อยู่กับนางพันธุรัตมาจนอายุได้ ๑๕ ปี คิดถึงนาง
จันทร์เทวमारดาอยู่เต็มอ้อมใจขาด

ฝ่ายนางพันธุรัต โดยปกคดีย่อมไปเที่ยวจับมนุษย์
และสัตว์ป่ากินตามวิสัยยักษะเอง ๆ นางกลัวพระสังข์จะรู้
ความเป็นนักษะแฉะจะหลบหนีไปเสีย จึงแกงตำमारยา
มิให้พระสังข์กำหนดเวลาไปมาของนาง ถ้าบอกว่าจะไป
เที่ยวสักวันหนึ่งต้องวันนางก็เที่ยวไปหลาย ๆ วันจึงกลับ ถ้า
บอกว่าจะไปหลายวัน ก็แกงกลับมากในวันต้องวัน พระ
สังข์สังเกตเห็นมาเด็มือ อยู่มาวันหนึ่ง นางพันธุรัตจะไปบ้่า
บอกพระสังข์ว่าจะไปสัก ๗ วันจะกลับ แฉะกำชับว่า อยู่ทาง
นออย่าให้พระสังข์เข้าไปในครัวไฟ อย่าให้ไปทบ่อน้ำซ้าย
ขวา และอย่าให้ไปบนหอข้างหัวนอน ครั้นนางพันธุรัตไป
แล้ว พระสังข์คิดพะวงสงสัยว่า เหตุไฉนนางพันธุรัตถึงบอก
กำหนดไปมาไม่แน่นอน แฉะมาห้ามปรามไม่ให้ไปตามที่
ต่าง ๆ เหล่านั้นด้วยเหตุใด พระสังข์จึงตอบเข้าไปในครัว
ไฟ เห็นกระดูกผู้คนและกระดูกสัตว์เกิดนอนอยู่ที่ในครัวไฟ

ก็ตกใจ นึกว่าแม่เพียงเห็นจะเป็นยักษ์เป็นแม่แล้ว จึงไปดื่มน้ำ
 บ่อน้ำ ดองเอาหัวจุ่มลงในบ่อ ๓ ด้วยยกขนมาด เห็นผิวท
 เนื้อเป็นดีเงิน เอานวนนไปจุ่มคอกบ่อ ๓ ยกขนมาผิวเป็น
 ทอง ก็รู้ว่า เป็นบ่อเงินบ่อทองของนางพันธุรัต พระดังซจึง
 ดอบขนไปบนหอ เห็นมเครื่องเงาะปากบเกือกแตะกระบอง
 ดำหรับเงาะอยู่บนนั้น พระดังซจึงเอาดองแต่งตัวเข้าดู ตัว
 กัดอยขน รู้ว่าเหาะได้ จึงไปเที่ยวดองเหาะเดินเดี่ยวพักหนึ่ง
 แล้วกลับมากอดเครื่องเงาะวางไว้เดี่ยวอย่างเดิม แล้วกลับดง
 มายังห้องที่เคยอยู่ เอาผ้าเช็ดนวดที่เป็นทอง ทองก็ไม่หลุด
 ออกไป พระดังซตกใจ จึงเอาผ้าพันนวดไว้ ครั้นนางพันธุรัต
 กลับมากาม บอกว่า มีคนบาดมือ นางก็ไม่สงสัย

อยู่มานางพันธุรัตบอกว่าจะไปบ้ำดักวัน ๓ ครั้นนาง
 พันธุรัตไปแล้ว พระดังซรู้ว่าคงไปหลายวัน ถึงเวดากดาง
 คืน จึงดอบไปชุบคอกในบ่อทอง แล้วไปเอาเครื่องเงาะ
 แต่งตัวเข้า เหาะหนีไปจากเมืองนางพันธุรัต ประสงค์จะไป
 เที่ยวหานางจันทร์เทเวศุมารดา ฝ่ายนางพันธุรัตถึงกำหนด
 ๗ วันกลับมาเมือง ไม่เห็นพระดังซ ไปดื่มน้ำบ่อทองพร่องไป
 ทงรูปเงาะบนหอก็หายไป ก็รู้ว่าพระดังซหนี จึงเรียกพวก

ยักษ์บ่าวไพร่ได้ติดตามพระสังข์ไป นางพันธุรัตไปได้รวดเร็วด้วยกำลังยักษ์ ไปทันพระสังข์ทฎฐาเจ้าแห่งหนึ่ง พระสังข์เห็นนางพันธุรัตตามมาก็คตกใจ จึงตั้งสัตยอธิษฐานขอร้องให้นางพันธุรัตชนไปบนภูเขาได้ ครั้นนางพันธุรัตไปถึงเชิงเขา ชูปดอบอ่อนวอนเรียกพระสังข์ตักเท่าใด ๆ พระสังข์ก็ไม่ลงมา นางจะชนไปบนภูเขากลับกำลังชนไปไม่ได้ นางพันธุรัตเคঁร่าไค้กเดี่ยวใจเป็นดำหัด เห็นว่าอกจะแตกตายอยู่แล้ว จึงเขียนมนต์เรียกเณรเรียกปลาไวให้พระสังข์ ๒ บท แลวนางพันธุรัตก็ขาดใจตาย พระสังข์เห็นนางพันธุรัตตายก็ตกใจ ลงมาร้องให้ชอชมา แลวให้ยักษ์พาค้พกดบไปเมืองฝ้ายพระสังข์เขียนมนต์ทนางพันธุรัตเขียนไวให้ไตชานาญแฉวก็แต่งเครื่องเงาะเหาะค้อมาถึงเมืองถำมนต์ ไม่รู้ว่าจะเป็นเมืองของบิตาหรือเมืองใคร จึงตงพกอยู่ที่บ้านปลาหนา ประสังค้จะคอยต้บถำมช่าวของมารดาค้อไป

ฝ้ายท้าวถำมนต์ผู้ครองเมืองนน มีมเหสีชอนางมณฑา^(๑)
มีราชธิดา ๑ องค์ หาม้ราชบุตรไม ครั้นราชธิดาเจริญวัย

(๑) ในบทละครครั้งกรุงเก่าเรียก นางสุมณฑา

ควรจะมีคู่ครองได้ ท้าวสามนต์กับนางมณฑา จึงปรึกษากัน
 ว่า ถ้าจะหาผู้ชายให้แกธิดา ถ้าไม่ชอบใจก็ไม่มีความสุข
 ให้นางเด็กหาสามีเองตามใจจะดีกว่า จึงให้เชิญพวกหน่อ
 กษัตริย์ต่างเมืองมาประชุม แล้วให้ธิดาเลือกคู่ นางพิศาว
 ๖ คนเลือกได้หน่อกษัตริย์ที่พอใจ แต่นางรจนาน้องสุด
 ท้องไม่ชอบหน่อกษัตริย์เหล่านั้น ท้าวสามนต์จึงให้บ่าวร้อง
 เรียกพวกราษฎรชาวเมืองมาให้นางเด็กอีก นางก็ไม่ชอบ
 ใจ ท้าวสามนต์ขุดพระทัย ว่าเจ้าก็ไม่ชอบ ไพรก็ไม่ชอบ
 จึงตรัสประกาศว่า ได้ยินว่าแม่เงาะป่าเข้ามาคนหนึ่ง หรือ
 นางรจนาจะชอบเงาะดอกกระมัง ให้เสนาไปพาเจ้าเงาะเข้า
 มา แล้วให้นางรจนาออกไปดู พระตั้งชเห็นนางรจนาก็
 ความรักใคร่ ฝ่ายนางรจนาพอเห็นพระตั้งชกรูว่าเป็นผู้มี
 ฤทธิเดชแลแต่เป็นเงาะปดอมมา นางจึงทวงพวงมาลัยให้
 เจ้าเงาะเลือกเอาเป็นคู่ครอง ท้าวสามนต์ทราบก็กริ้ว จะให้
 ฆ่าเสีย นางมณฑาขอชีวิตไว้ จึงให้เนรเทศออกไปอยู่
 กระทั่งมดด้วยกันที่ปดายนาค ครั้นไปอยู่ด้วยกัน พระตั้งชจึง
 ถอดเงาะออก เต่าเรื่องเดิมให้นางรจนาทราบ แต่ก็อยู่กับ
 ด้วยกันต่อมา ฝ่ายท้าวสามนต์ยังมีความระอาใจ คิดจะฆ่า

เจ้าเงาะเลี้ยงให้จิงได๋ จิงอุบายให้หม่อมมาลัยรับตั้งไปยังเขยทั้ง
 ๗ ว่า จะมีการตั้งเวรเทวดา ให้หาปลาถวายคนละ ๓๐๐
 ไร่ได้ ถ้าใครไม่ได้มาจะเอาโทษถึงชีวิต ครั้นถึงวันกำหนด
 พระตั้งขจึงไปต่งแม่น้ำ ถอดรูปเงาะออกซ่อนไว้ แล้วร้าย
 มนต์นางพันธุรัตบอกให้ เรียกปลามารวมไว้ทั้งหมด ฝ่าย
 ๖ เขยไปเที่ยวหาปลาไม่ได้ ตามมาพบปลาอยู่ที่พระตั้งข
 เห็นพระตั้งขนั่งอยู่บนตั่ง ผิดพรรณเป็นทอง เข้าใจว่าเป็น
 เทวดา ต่างเข้าไปกราบไหว้วิงวอนขอปลาพระตั้งข ๆ ว่า
 ถ้าจะเอาปลาจะต้องให้เดือนปลาจุมุกไว้คนละหน่อย จิงจะ
 ยอมให้ปลา ๖ เขยก็สนใจด้วยไม่ได้ปลา กัดหัวตำมนต์
 จะฆ่า จิงยอมให้พระตั้งขเชือดปลาจุมุกทุกคน พระตั้งขก็
 ให้ปลาไปแต่พอให้คุ้มความผิด ครั้น ๖ เขยกลับไปแล้ว
 พระตั้งขจึงเลือกปลาโต ๆ ได้เป็นอันมาก เอารูปเงาะแต่ง
 เข้าแล้ว หาปลาถวายทำวตำมนต์ให้เกินต้องการ ทำว
 ตำมนต์ก็มรุตจะทำประการใด ต่อมาคิดจะพาดเอาผิดเจ้า
 เงาะอีก ตั้งให้หาเนื้อมาถวายก็เป็นเหมือนหนหลัง ด้วย
 พระตั้งขมนต์เรียกเนื้อได้ คราวนั้นเดือนเอาไปหุ ๖ เขยไว้
 เลี้ยงทุกคน ทำวตำมนต์พยายามจะเอาโทษเจ้าเงาะไม่สำเร็จ

ถึงต้องคราว ก็จนพระทัย

ด้วยบุญญาภิหารของพระสังข์ บันดาลให้ร้อนขน
ไปถึงพระอินทร์ ปรารภว่า เคยจนพระสังข์ได้คุ้มครองแล้ว
แต่ยังไม่ถอดเงาะ ถ้าไม่ช่วยก็จะต้องทนลำบากกรากกว่า
อยู่นานนัก พระอินทร์จึงยกกองทัพลงมาด้อมเมืองตามนค
แล้วมีราชดำรัสเข้าไป ว่าให้ท้าวตามนคแต่งใครมาคิด
พินกัน ถ้าชนะจะเลิกทัพกลับไป ถ้าแพ้จะริบเอาเมืองให้
หมด ท้าวตามนคให้ ๖ เขยออกไปคิด ก็แพ้พระอินทร์
ทั้ง ๖ คน พระอินทร์ทำเป็นถามว่า เขยน้อยไปอยู่ที่ไหน จึง
ไม่ให้มาคิด ท้าวตามนคได้คิด จึงให้นางมณฑาออกไปวิง
วอนว่ากล่าวให้เจ้าเงาะมาคิด นางมณฑาออกไปถึงบ้าน
ปลาดายนา ไปปรับทุกซกกับนางรจนา นางรจนาดังตำรามารดา
จึงอ้อนวอนเจ้าเงาะ ๆ ซดเมื่อยไม่ได้ อิดอดว่าไม่มีเครื่อง
ทรง นางมณฑาให้ไปขอเครื่องทรงท้าวตามนคมาให้ก็ไม่
ชอบใจ จนพระอินทร์เอาเครื่องทรงมาให้ พระสังข์จึงถอด
เงาะ นางมณฑาเห็นลูกเขยตัวเป็นทองก็ดีใจ ให้มาเชิญ
ท้าวตามนคออกไปหาพระสังข์ที่บ้านปลาดายนา ได้ถามเชอ
วงศ์ฟังคำรู้ว่า เป็นกษัตริย์แกดั่งปัดอมมาโดยอิทธิฤทธิ์ ก็มี

ความยินดี จึงพากันกลับเข้าเมือง ให้พระสังข์ออกไปคิดถึง
กับพระอินทร์ก็ ๆ ทำแพ ด้วยกัทพักกลับไป ท้าวدامนตรี
จึงอภิเษกพระสังข์กับนางรจนา แล้วมอบบ้านเมืองให้
พระสังข์ครอบครองต่อไป

ฝ่ายพระอินทร์ปรารภว่า เที่ยวนพระสังข์ได้ครอบ
ครองเมืองแล้ว แต่ยังไม่ได้พบกับมารดา มารดาจะต้อง
ทนทุกข์ร่ำกร่ำดำบาคอยกับยายตา จำจะต้องช่วยให้
สำเร็จตลอดไป คำนวณหนึ่ง พระอินทร์จึงถอกระบองเหล็ก
เข้าไปในปราสาทท้าวยศวิมล ปลดขันทูว่า ให้ไปรับพระ
สังข์กับนางจันทร์เทวกลับมามีโดยเร็ว ถ้าไม่ไปรับกลับ
มาจะตีให้ตาย ท้าวยศวิมลว่า พระสังข์นั้นให้ถวงนาตายเสีย
แล้ว พระอินทร์บอกว่า พระสังข์ไม่ตาย เที่ยวนไปได้คู่และ
ได้ครองเมืองدامนตรีอยู่ ให้ไปพานางจันทร์เทวไปรับพระ
สังข์มาให้จงได้ พระอินทร์กลับไปแล้ว ท้าวยศวิมลก็
ตระเตรียมจะออกไปตามนางจันทร์เทว นางจันทร์รู้เข้า ชน
ไปเยาะเย้ย ห้ามปรามก็ไม่ฟัง กลับเขียนตนางจันทร์ว่า ฝ่าย
นางจันทร์เข้าใจว่า เสน่ห์ให้เด้หมันคททำใจเด้อมทราไปเด้อย
จึงให้ไปตามยายเฒ่าตุเมธาเข้ามาทำเสน่ห์อีก ฤทธิเสน่ห์

แต่เดินทางไปท้าวยศวิมต กลับหวนรักนางจันทาขึ้นมา จึงตาม
 ดงมายังค้ำหนัก หมายถึงจะมาขอโทษที่ได้เขียนค้ำนาง ครั้น
 มาถึงค้ำหนัก เห็นยายเฒ่าผู้เมธากำลังทำเส้นให้อยู่กับนาง
 จันทา มีหัวผัวโหงพรายอยู่พร้อม ท้าวยศวิมตกรูวานางจันทา
 ทำเส้นให้ให้หงโหง จึงสั่งให้จับนางจันทากับยายเฒ่าผู้เมธา
 ข้าราชการความตามเรื่องที่เป็นมา รูวาทนโหรเป็นใจด้วยอีก
 คนหนึ่ง จึงให้เอาไปประหารชีวิตเสียทั้ง ๓ คน แล้วท้าว
 ยศวิมตจึงตามออกไปของอนางจันทรเทวี ถึงวงอนจนนางคิด
 ด้วย แล้วพากันไปตามพระดั่งขยงเมืองด้ามหนัก ครั้นไปถึง
 จึงให้พวกกรพดคุมอยู่ข้างนอกเมือง ท้าวยศวิมตกับนาง
 จันทรเทวีปลดอมเป็นไพร่เข้าไปในเมืองแต่ ๒ คน

ในวัน ท้าวยศวิมต กับ นางจันทรเทวี เข้าไปในเมือง
 ด้ามหนักนั้น พอเวดากดางคน เผลอญให้พระดั่งขยงใจไม่
 ดับาย ครั้นเวดาเขาจึงทรงช้างออกเดียบพระนคร ท้าว
 ยศวิมตกับนางจันทรเทวีไปดูเห็นในห่มุราชฐูร เห็นพระดั่งข
 ทรงช้างมา ค้างตะตงยन्दู ด้วยนางจันทรเทวีจำได้ว่าเหมือน
 กับดุก พวกตำรวจเอาหวายหวดห้ามปรามให้หนึ่ง พระดั่งข
 เข้าพระทัยว่าเป็นชาวบ้านนอก จึงว่าแก่ตำรวจว่า อย่าไป

ห้ามปรามยายตาแก่เลย ครั้นพระสังข์ดูไป เห็นนางคล้าย
 มารดานัก เกิดคิดถึงมารดาเป็นกำลัง ก็ให้ก่ดบกระบวน
 คนเข่าวัว ฝ่ายท้าวยศวิมลกับนางจันทร์เทวี ปรีักษากันถึง
 การที่จะสืบสวนให้แน่ชัดต่อไป นางจันทร์เทวีจึงให้ท้าว
 ยศวิมลไปรับจ้างเป็นคนเฝ้าประตู ส่วนนางจันทร์เทวีเอง
 เข้าไปอาดาเป็นวิเด่ที่อยู่ในห้องเครื่องของพระสังข์ พยายาม
 ทำเครื่องให้ด้วย นางจันทร์เทวีทำดังใดไป ก็เมื่อยพระสังข์
 ไปรด มุดนายจึงพากันชอบ ให้เป็นหัวหน้าในการทำเครื่อง
 คน อยู่มาวันหนึ่ง นางจันทร์เทวีแกงผัก จึงตัดกวางเืองราว
 ของพระสังข์ลงในชนพัก ตังแต่นางสอดคุดอกออกมาเป็น
 หอยสังข์ จนกระทั่งถึงพระสังข์ของถูกถ่วงลงน้ำ แด้วได้
 ชนพักเหล่านั้นไปในแกง พระสังข์จะด้วยตักชนพักขึ้นมา
 เห็นรอยสังข์ก็เอาดางนางวางไว้ แด้วตักชนอนขึ้นมาเรียงไว้
 ค่อยไปจนหมด เห็นว่าเป็นเรื่องของตนเอง ก็ก่ดบความไค้ก
 ไวมิได้ จึงตั้งให้ไปเรียกควมูแกงขึ้นมา เมื่อนางจันทร์เทวี
 ขึ้นไปถึง ก็จากันไค้ว่าเป็นแม่ดูก กอดกันตบไปในที่นั้น
 นางรจนาคกใจเข้าแก้ไข พดางให้ไปทุดท้าวตามนค้ตงมา
 ครั้นแก้ไขกนพนแเด้ว ไค้ถามทราบเรื่องราวทั้งปวง จึงให้

ไปรับท้าวยศวิมตเข้ามา ทั้งต้องฝ้ายก็พากันชื่นชมได้มนต์
 แล้วท้าวยศวิมตกับนางจันทร์เทวี จึงทูลดาพระสังข์กับนาง
 รจนากลับไปเยี่ยมบ้านเมือง นิทานเรื่องสังข์ทอง มีเนื้อ
 ความดังกล่าวมานี้

๕ ๖๖ ๖๔๘
เรื่องสังข์ทอง ตอนพระสังข์คิด

เล่ม ๓

๑ ไตฟัง ฟังทถอยทศาคาเจาฉายา ท่านท้าวดำมนครราชา
กดับคนเขาไปปราดาทชัย เจาคิดไม่ผิดนะน้องอา เงาะป่า
มันแรงเบ็นเห็ดอใจ หาเนื้อหาปดายังหาได้ มากกว่าเขา
ไซร้อยู่ทุกที่ พี่เห็นจะมีฤทธา เจาจะนั่งคุยซักไซ้ที่ เจา
ออกไปเองเห็นจะดี ฟังพี่จะอยู่ให้ช้าไย แม้นว่าเจาเงาะ
ไม่เข้ามา บอกนางรจนาช่วยแก้ไข ฟังคำพี่ก่อนอย่าหนีใจ
เร่งไปบदनอย่าไต่ช้า ๆ

๑ เมื่อนน จิ่งโฉมหวดนางดุ่มฉนทา ไตฟังถอยคำ
พระราช หวบเมียมงามฟังเถย พระมาซึ่งซังแต่เจ้าเงาะ
จำเพาะมารักแต่หกเชย ครนจนเขาเดาเจ้าเมียมเอย หกเชย
ไม่ช่วยช้วาดย เมื่อกะระนี้จะให้ออกไปหา อายแก่เงาะป่า
หรือหาไม้ เมียทุดขอโทษสักเท่าไร ตั้งใจแต่ด้วนจะฆ่าตี
ครนว่าเท่าหนักเยออย่าง ออกมาจากปรางค์ปราดาทศรี
เถ้าแก่แดงาแแม่ฉนที่ ตามเสด็จเทวีเจ้าออกไป ๆ เพดง ๆ

๐ มาถึง ทับน้อยตูกยาเขาทำได้ ให้หุ่ยตวอทองอัน
มองได้ ร้องเรียกเข้าไปมิได้ซ้ำ ๆ เจรจา ๆ

๐ เมื่อนั้น นางรจนาไฉยา แดเห็นดมเด็จพระมารดา
กัถยาออกมารับทนต์ ๆ เพดง ๆ

๐ ถึงเข้า ประนมกมลเกล้าคุษฎี กุมกรพระราชชนนี
เจ้าพจรดีเข้ามา ๆ เด่มอ ๆ

๐ อนิจจามาตคกเชิญใจ อัยกระท่อมจึ่งไรที่ปดาเยนา
ดาว์ศรทงหนทตามมา ราวรกกถยาอออองไป ๆ

๐ ขวัญข้าว มาแม่จะเด่าให้เข้าใจ ซาศ์กมาตอม
พระเวียงชัย ย่อมแจ้งแก่ใจพระตูกนอย พิเชยทงหกไป
คัคคต จะชนะไม้มเทากงกอย แพ้แก่ทานแควนระตูกนอย
บิดาเค้รำดัร่อยจิงไซ้มา ขอเชิญผัวเจ้าไปคัคคต แก้อา
บุรีไว้คัคคว่า ให้ชนะกับแขกเมืองมา เอ็นคุมารดาอย่า
ตูกนอยใจ ๆ

๐ เมื่อนั้น โฉมนางรจนาน้ำตาไหล เห็นพระมารดา
มาร่ำไร พดอยให้กันแดงไคกา นางค้อยระงับคัคใจ
ทรามวัยกราบบาทเจ้าเงาะป่า พ่อเจ้าประคุณของเมียอา
พระมารดาออกมาถึงทับน้อย พ่อทองนพคุณบุญเลิศ ถอด

เงาะเลี้ยงเกิดพ่อยอดศรั้อย ทุกข์ร้อนโตใหญ่มีใช้น้อย พระ
มารดาเศร้าสร้อยมาร่ำไร แม่พอมิช่วยครึ่งนี้ รจนาน้ำที่
จะทักษั้ย ไซ้เมี่ยงจะครองชีวิตไว้ มีผัวผัวไม่เมตตา ฯ

๑ โฉมนางสุดมณฑาทักว่าเดา เงาะไม่รักเรากรรมังหนา
นึ่งเลี้ยงให้เมี่ยงกินหน้าตา ทังแม่ยายมาไม่อาลัย ฯ

๑ ไต่ฟัง พระสุพรรณดั่งซึกทุกไซ้ พระมารดาจะว่า
ประการใด ถูกแจ้งใจแล้วพระพนบ ถ้อยคำพระแม่เจ้า
ตรัสมา ถูกยาจะรับได้เกศ จะให้ถูกไปคักดี เงาะซั้ว
อปรีย์พระมารดา รูปซั้วตัวดำอยู่รุ่งรัง พระบิดาซึ่งซังจะ
ปองฆ่า จะหาถูกไปกัพระพารา ถูกยาจะทำประการใด
ทังหกนหนเดาเขาติด ยังไม่คคคดด้วยท่านใด ถูกนเป็นคน
โหดไร นับอะไรกะอายเงาะทกถางนา พระบิดาพาดพาดจะ
เอาผิด ชีวิตรอนรอนอยู่นักหนา ถูกไปไม่ได้พระมารดา
ตรัสมาจะรับได้เกศาไว้ ฯ

๑ สุดมณฑาท พังเจ้าเงาะว่าหน้าตาโหด รจนามีช่วยว่า
ไป นึ่งได้ไม่ช่วยพระมารดา ฯ

๑ บัดใจ ท่านท้าวหัดนัยนักร้องว่า ดูก่อนด้ามนครศรีราชา
ถูกเซยท่านซ้าอยู่ว่าไร เราจะรีบเอาราชสมบัติ แก้วแก้ว

เนาวิรคณ์ทงกรุงใหญ่ ถัดมาเด่นคดีไป หรือจะว่ากระไร
ก็ว่ามา ฯ

๐ เมื่อนั้น ท่านท้าวสามนศรราชา ได้ฟังถ้อยคำพระ
อินทรา ตรชนกตกประหม่าในพระทัย แต่ชะเง้อชะเง้
แดหา เงาะป่าจะมากี่หาไม่ เห็นต่ายกว่าต่ายมาหายไป
ท่านท้าวหัดนัยน์มาเร่งแล้ว จึงเรียกตัวครีมาตั้งความ เร่ง
ไปติดตามนางเม็ยแก้ว ให้เร่งเข้ามาเดี่ยงแล้ว เม็ยแก้ว
ไปซำอยู่ว่าไร ฯ

๐ บัดนั้น กานทรบดงบังคมไหว้ ไปด้วยเร็วรีบขับไว
บัดใจถึงบ้านรจนา ฯ เชิด ฯ

๐ ครนถงทุดองคมเห็ด พระดำมีให้ตามออกมหา
ชำนกจักเดี่ยพระพารา ให้เจ้าเงาะป่าเร่งเข้าไป ฯ

๐ ได้ฟัง ว่าเจ้าเงาะยังหาไปไม่ อ้อนวอนว่าเจ้าตัก
เท่าไร ท้าวทมิได้จำนรรจา จึงว่าเจ้าเงาะของแม่เอ๋ย
นึ่งเฉยเดี่ยได้เป็นนักษนา ไม่เอ็นดูแม่แล้วหรือแก้วตา
พาราจะเดี่ยแก้ท่านไป ฯ

๐ เมื่อนั้น พระสังข์ตงอกจะแดงไหลด จะถอดเงาะ
ออกเดี่ยก็มีได้ ที่ไหนจะพบพระมารดา ครั้นจะมีเข้าไป

คิดดี รจนาน่าที่จะสังข์ขาว จะคิดไหนดีนะอกอา จำจะอาดำ
พระภูมิ ครั้นว่าคิดแล้วก็ทูลไป ไม่กลัวหัดนัยน์เท่าเกศ
ผ้าห่มผ้าห่มไม่ต้มประดี อายแก่โกธีย์เป็นพินใจ ฯ

๑ พ่อเงาะป่า เครื่องทรงมารดาจะมาให้ แต่พ่อพ่อ
รับว่าจะไป ยอรัยใจเดยจะจัดมา ว่าแล้วก็ตั้งสาวไซ้
เร่งรีบไปจนึกหนา กราบทูลดมเด็จพระราชา จัดเครื่อง
ทรงมาให้เจ้าเงาะ ฯ

๑ ไตพัง ดาวศรีรับตั้งแล้ววงเหยาะ ดีใจจะได้ดูเงาะ
รบเหาะคิดดีก็รับไป ฯ เชิด ฯ

๑ ครั้นถึงจึงทูลคดี ว่าพระมเหสีตรัสไซ้ ให้มาเอา
เครื่องพระภูษาในย จะให้เจ้าเงาะนันทรงมา

๑ เมื่อนั้น ทานท้าวด่านนตราชา ไตพังดาวศรีทูลมา
จัดหาเครื่องทรงทนต์ ดวนแถมมณีนาคา ให้อายเงาะป่า
บัดดี เดี่ยวตายของกุดนาคิด ดาวศรีจึงเร่งเอาไป ฯ

๑ เมื่อนั้น กำเนิดกราบดาแล้วคดาโคต รีบรีดเร็วมา
นับไว บัดใจถึงบ้านรจนานา ฯ เชิด ฯ

๑ ครั้นถึงจึงถวายเครื่องทรง นางรับวางตงไว้ตรงหน้า
จึงว่าเจ้าเงาะของแม่อา เครื่องทรงเอามาให้เจ้าแล้ว มงกุฏ

สังข์วาทระการตา ด่ารพัดจัดมาให้ดูกแก้ว เขิญเจ้าทรง
เถิดให้เพริศแพรว รจนาเมียแก้วจะดีใจ ฯ

๑ เจ้าเงาะ ว่าเครื่องไม่เหมาะไม่ทรงได้ เครื่องอะไร
อย่างนี้ไม่ชอบใจ ไม่ควรจะทรงเข้าในตัว จะไปตัดออก
ส่นาม ข้าศึกจะหยามเหยียบหัว ตกแต่งนุ่งห่มไม่สมตัว
เครื่องชวเช่นหน้าไม่เอา ฯ

๑ นวดนางสุมนทาก้าวไป เจ้าไม่ชอบใจหรือทูด
เถิด จะให้เขากลับเข้าไปเอา ตามแต่ใจเจ้าจะชอบใจ
ว่าแตรกตั้งนางกำนัล จับพด้นไปทูดเอามาใหม่ บอกว่า
เจ้าเงาะไม่ชอบใจ เร่งไปกราบทูดเอาอันมา ฯ

๑ กำนัลรบดังแตรวงไป เหยื่อไหนใครด้อยดงไซม
หน้า ชวนกันรีบเร่งเร็วมา มีซากถ่วงวงใน ฯ เข็ด ฯ

๑ ครนถงจิงทุดพระทรงเดช อัครเศไชเข้ามาใหม่
เครื่องนั้นเจ้าเงาะไม่ชอบใจ มิได้เครื่องใหม่ไม่เข้ามา ฯ

๑ เมื่อนั้น ด่ามนต์ได้ฟังชงหน้าหน้า มันจะเอาอย่างไร
ที่ไหนมา ซิอ้ายเงาะบ้านเห็ดใจ เครื่องทรงของกুমิไซชั่ว
เกินความมันเคี้ยวเป็นไหนไหน จองหองพองขนเป็นพันใจ มัน
เห็นไม่มทพงแตร ได้ความเจ็บช้ำระกำใจ เพราะอัจฉริยะ

ถูกแก้ว เดี่ยวตายของกูไม่รู้แล้ว เครื่องแก้วแต่ครึ่งพระอัยกา
 จะให้อ้ายเงาะตัวมกาย ความกูเดี่ยวตายเป็นนักษหน้า มีให้
 จำให้อ้ายเงาะบ้ำา ตั้งให้เอามาทันใด กูจะออกไปด้วยอ
 ดาวศรี ทนมนจะว่าเป็นไหน ว่าพดางทางตรงต้นานใน
 ทรงเครื่องเรือไรเพริศแพรว ทรงเครื่องดำเร็จเด็ดจมา
 ขนทรงพระยาคชาแก้ว ครนว่าพร้อมเด็ร็จดำเร็จแล้ว ศดาต
 แคว้วออกจากวงใน ๆ เชิด ๆ

๐ มาถึง ทบน้อยดยูกยาอัยอ้าย หยุดข้างพดางเรียก
 เข้าไป ช่างนงเดี่ยวไตเจารจนา ทนบตาออกมาด้วย จง
 ช่วยอฮนวนอนเจ้าเงาะบ้ำา เครื่องคนเครื่องทรงอดงการี พ่อ
 เอามาเดี่ยวอย่าปรารมภ์ เร่งเอาไปให้เจ้าเงาะดู เครื่อง
 พระเจ้าป่ทานสร้างต้ม รจนาดูกรกทรามชม เมืองพอด่ม
 แคว้วช่วยกไว้ ๆ

๐ เมื่อนน นางรจนาทรามวย ไตฟังถ้อยคำของท้าว
 ไท เอาเครื่องทรงใหม่ประทานมา ยอกรบั้งคมพระบิคราช
 แคว้วจกราบบาทเจ้าเงาะบ้ำา พ่อเจ้าประคุณของเมียอา
 พระบิดาออกมาถึงบ้านเรา เครื่องคนเครื่องทรงอดงการี
 ดาวพัดจัดมาให้แก่เจ้า ถอดเงาะเดี่ยวเถิดให้เพริศเพรา พ่อ
 เจ้าจงไต่เมตตา ๆ

๑ เมื่อนั้น พระสุวรรณดังสัตว์ทชฤทธา พระจิ้งพินิจ
พิจารณา ว่าเครื่องเอามาไม่ชอบใจ เหมือนกันกับ
เครื่องเมื่อตะก เช่นนหรือพจะทรงได้ อายหน้าข้าศึกจะ
โยไฟ ผัวทรงไม่ได้นะนางเมีย แม้นเครื่องบนฟ้าเอามา
ให้ เเงะที่ตัวมไต้จะถอดเสีย จริง ๆ ไม่พรางนะนางเมีย
ของบรรดาเสียไม่ไยดี ๆ เจรจา ๆ

๑ มาจะกล่าวบทไป ถึงท้าวหัตถ์นัยน์โกดีย์ ตั้งวิคณ
กรรมทนต์ พระหอยดังขยมถอดเงาะ เจ้าเดอกเครื่อง
ทรงไม่ชอบใจ ท่านเร่งควาโคดระเห็จเหาะ เอาเครื่อง
ทรงไปให้เจ้าเงาะ จงเร่งรีบเหาะไปพด้น ๆ

๑ ไต่พัง ถมเกดารบดังแถวผายผน พาเครื่องทรง
เหาะจำเพาะพด้น มีซากถึงเขาทนต์ ๆ เชิด ๆ

๑ เอาเครื่องทรงให้เจ้าเงาะบ้า เทวอบอกแจ้งเป็น
ถ้วนถึ ซึ่งเจ้าจะเข้าไปคึดคึด เครื่องนโถมยงเอาทรงไป
ครนแถวพระวิคณกรรม ผายผนกลับมาหาข้าไม่ เหาะ
ระเห็จเตร็ดพาดูราดัย กลับไปยังองค์พระอินทรา ๆ เชิด ๆ

๑ เมื่อนั้น จิงโฉมหวอดนางดุ่มณธา ครนเห็นเครื่อง
ทรงอดงการ กัดยาชันชมภิมย์ใจ เจ้าว่าจะเอาเครื่อง

บนฟ้า เทวาก็เอาดวงมาให้ คักตาอาณุภาพเป็นพันใจ

บุญของทราวมวยเจ้ารจนา ๗ เจรจา ๗

๐ เมื่อนั้น พระสุวรรณสังข์ขมวงฟ้า ครนเห็นเครื่อง
ทรงองค์อินทรา คิดถึงมารดาที่เศร้าใจ โออินจจากตัวกู
เอ๋ย กรรมดังใดเคยมาชาติให้ คิดว่าจะต้องรูปเงาะไว้ ไป
แสวงหาไทพระมารดา เห็นดูรจนาเทวี แกวพะจะคับดังซาร์
จำจิตจำจนพันบัญญัติ เพราะนางรจนาเจ้ายาใจ คิดแล้ว
จึงถอดรูปเงาะทรง ออกจากพระองค์แล้วตั้งให้ รจนาเจ้า
จงมาเก็บไว้ อย่าให้มาเป็นอันตราย ๗ รวิ ๗

๐ รูปทรงพระองค์เป็นทองคำ งามประเดรีสูเดศีดำ
เน็ดนาย ฝ่ายนางผู้มณฑาผู้แม่ยาย เห็นดังจะวายชีวิตม้วย
ดูกเขยข้างามเป็นนักรหนา จะไปบอกพ่อมาให้ดูด้วย เร็ว ๗
มานทนรวย ช่วยดูกชายให้หายตา เจ้าถอดรูปเงาะออก
เดี่ยวแล้ว ดูกแกวข้างามชนนักรหนา ท่านทาวด้ามนศผู้พ่อตา
ไม่เชื่อเมื่อยว่าซังตายไป เข้าไปในทับเห็นดูกเขย พ่อเจ้ากูเอย
งามเห็ดใจ วังเข้าสวมกอดดูกเขยไว้ ทำให้พ่อโกรชโกรธา
พ่อไม่รู้เคยเท่ากังก้อย ดูกน้อยมางามเป็นนักรหนา พระอินทร์
มาด้อมพระพารา จึงวอนดูกยาให้ถอดเงาะ ๗ เจรจา ๗

๑ เมื่อนั้น พระสังข์คงจะดองดอยเหาะ จำจิตจำใจ
จำเพาะ ถอดเงาะเดี่ยวแก้วแก้วใจ ยอกรชนบัมคมพระบิดา
จะจำนรรจาก็หาไม่ แลวแต่ตั้งจินดาครดาไคด ภูวไนยสระ
ตรวงคงคา ฯ โทน ฯ

๑ ทรงดำอางองค์ประจงแค้น เด็ดโฉมกตัญญูแกดั่ง
เส่นหา กัดนฟุ้งตลบอบกายา ทรงภูษาตรรพพรณราย
ชายแครงเป็นแสงอยู่ยิบๆ ชายไหวงามรับเชิดฉาย ทับทรวง
ดวงเด่นเพชรพราย ต่อดต่ายตั้งวาดตระการตา ทองคั้น
พระกรบวรรัตน ข้ามรงค์ทรงหัดถทงชายชวา ทรงมหา
มงกุฎแก้วแววฟ้า ตั้งนารายณรามาริบตี ฯ

๑ ครนทรงดำเร้วเร้วแฉ้ว คดาดแคะดวมาประณต
บทศรี ทูตพระบิดาทนท ขำขอพาชที่ชอบใจ เอาที่เชอ
ชาติพาชี่ ขาวดั่งดั่งดั่งศรีไต้ พระองค์จงตั้งเส่นาใน เร่ง
ผูกมาให้อย่าได้ซ้ำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ท่านท้าวตามนคผู้รุ่งฟ้า ตรัสตั้งมหาเส่นา
ให้ผูกอาชาทันใด ฯ

๑ เส่นา รับตั้งวงมาไม่ซ้ำได้ จึงผูกอาชเข้าไป
ถวายพระภูวไนยมิได้ซ้ำ ฯ เชิด ฯ

๑ ท้าวไท เด็ดอกน้ำไม่ได้ตั้งปรารภนา จึงทอดมเด็จพระ
 บิดา น้ำซึ่งเอามาไม่ชอบใจ อ้ายน้ำกากระชาติชั่ว อยู่ที่คอก
 วิชาหมายไว้ เห็นจะชดคดว่องไว เร่งจับมาให้เข้าเถิดรา ฯ

๑ ไต้พั่ง เต็นารับตั้งได้เกศา ชวนกันเร่งรีบออกมา
 ได้จับอาษาทันใด บัดใจก็ได้พาชี ชาวตั้งดำดีศรีได้
 อาบน้ำชำระมโนมัย แด้วได้เบาะอานตระการตา ตาย
 ดันนั้สุวรรณคอกตาย พุ่ห้อยพดอยพรายซ้ายขวา ดำเร็จ
 เด็วจแदैวกัเอามา ถวายพระราชาทันใด ฯ

๑ เมื่อนั้น พระสุวรรณตั้งขจัดทชฤทธิไกร ครั้นได้พาชก
 ดีใจ ชวนโฉมทรามวัยรจนา บังคมบิดาแदैกคดาไคด ทงองค
 อรไทเด้นหา ขนทรงม้งมาอาษา พานางรจนาเคัดอนคตาย ฯ

๑ ชกมาไปตามมรรคา ตั้งพระสุริยาณั้ฉาย พ่อแม่
 เป็นสุขช่นุกดบาย หมึงชายทงนนชวณกนคดู บ้างมาพิศวง
 หดงโหด ทรงโฉมประโดมใจทงคู้ ผัวนนตั้งสุวรรณ
 กำภู เมื่อยคุดังสุวรรณชมพูนุช ทงตองเจ้างามตั้งหยาดฟ้า
 นรดกษณั้พกตราเป็นที่สุด อินจะหาเปริยบองค์พระทรงภษ
 เห็นสุดไคดกัันพันทวี่ บุญแม่รจนาเข้าได้ ผัวเป็นทองทงคคว
 เรืองศรี หมึงชายถวายอัญชดั้ อังมีไปทงวงใน ฯ

๑ เมื่อนั้น พระสุวรรณดังษ์ดีถีฤทธิไกร เกร็งรับอาชา
คดาไคด บัดใจก็ถึงโรงพิธี ฯ

๑ มาถึง จึงให้เมียรักโฉมศรี ดงจากมิ่งม้าพาช้
เข้าโรงพิธีฉบับพันน์ แต่พระโฉมยงทรงม้ามิ่ง ชักวงเวียนนวก
หกหัน มิได้ยอทอต่อเทวัญ ต่อหน้าพงศ์พันธุ์เจ้ารจนา ฯ

๑ เมื่อนั้น ส้มเต๋จอมรินทร์อนทรา เห็นพระหอยดังษ์
บนหลังม้า เทวาพิศดูไม่เอนองค์ งามทรงงามพักตร์ดกขณา
เทวาพิศมัยโหดหง งงวยไปด้วยรูปทรง ต่างองค์ต่างพิศ
ให้คิดใจ ส้มเต๋จาท่านท้าวโกษฐ์ยี้ จึงชักพาช้เข้าไปใกล้ ถือ
ถูกคด็ทองของโย ชูไวยังไม่โยนคด็ ฯ เชิด ฯ

๑ เมื่อนั้น พระสุวรรณดังษ์อนเรืองศรี พระองค์ไม่มีถูก
คด็ ภูม้เจ้าเร่งรำพึง ท่านท้าวนาคราได้ดังใจ ว่ามีความทุกข์
ให้คิดถึง ครองนทุกข์ใจดังไฟรั้ง ขอให้ออนถึงเอาคด็มา ฯ

๑ มาจะก่ดาวบทยไป ถึงองค์พระยานาคอุบดา บรรทม
อยู่ในแท่นไต้ยา ให้มาร้อนรดกนักราย คิดถึงถูกน้อยเจ้า
หอยดังษ์ ก็ถูกดิงจิตทคด็หมาย จะเอาคด็สุวรรณพรรณราย
ณินผายไปให้พระถูกยา ฯ

๑ คิดแล้ว พระยานาคคดาตแคว้วเข้าไปหา ได้ถูกคด็

ทองตะอองตา แทรกพดูชาชนไปพด้น ๑ คุกพาทย์ ๑

๑ มาดบ พบองค์ดกรรภจอมขวัญ ท่านท้าวหน้าคาเข้า
หาพด้น พระหอยดั่งชนนอญชด เหาดกคดทองยื่นให้ กอด
จูบดูบได้พระโณมศรี อวยชัยให้พรสวรรค์ แล้วซาแรกบถพิ
กดับไป ๑ เชิด ๑

๑ เมื่อนน พระสุวรรณดั่งชทองผองใต้ ครันได้ดู
คดักคใจ ชกม้าเวียนระไวไปมา ๑

๑ ฝ่ายว่าท่านท้าวหัดนยน์ ชกม้าคดาโคดเข้าไปหาครัน
ตรงหน้ามาพระราช โยนคดคมาทนต์ พระดั่งชกรบกดบไป
แล้วโยนคดให้ท้าวโกดัย หัดนยนรบโคดกคด เคาเดนเบนท
แล้วตไป แล้วซาไปให้ทงดอง พระสุวรรณดั่งชทองกรบโค
พระกเคดาคดทงดองไป แล้วตซาใหอมรินทร์ ๑ เชิดนง ๑

๑ เมื่อนน จงองคทานท้าวหัดนยน์ แกดงทำให้แพฤทธิ
ไกร ท้าวไทจรงรองประกาศมา ดูราดามนตชบตี ดูกเขยคนน
คนักหนา ดมบคด้นทงพารา จงมายกให้พระภูมี้ ครันดั่ง
เสด็จพด้นทนต์ ท่านท้าวดหัดนยน์โกดัย กับฝูงเทวญจันทร
ต่างแแดงฤทธิระเห็จไป ๑ เชิด ๑

๑ เมื่อนน พระสุวรรณดั่งชตฤทธิไกร พระองค์
จงชกอาษาไนย ดงไปยงพนพดูชา ฝูงคนมาคดูยดดอน

ให้พรยกกรเห็นอกเกศา พระองค์ลงจากอาชา เสด็จมาโรง
ราชพิธี ฯ เฒ่อมอ ฯ

๑ ท่านท้าวสามนต์ทรงเดช กับองค์อัครมเหสี ดีใจ
ไปรับพระภุม്മี เข้าโรงพิธีบพदन ฯ เจริญ ฯ

๑ วนน ถูกษคพจะให้ท้าวขวัญ กับโฉมรจนาแจ่ม
จันทร์ พอจะมอบไฮศวรรยให้วนน ว่าแตงกตั้งให้แต่งการ
พนักงานเตรียมไว้ให้ถวนถึ ให้ยกบายศรีมาทันที ถ้าแก่
สาวศรีมาพร้อมกัน ฯ

๑ ฝ่ายโฉมรจนางดุมฉนทา แต่งองค์ชิตาเนติดน
ท่านท้าวสามนต์ทรงธรรม แต่งองค์พระศุวรรณภุม്മี ฯ

๑ ได้ฤกษ์ ท้าวไทให้เบ็กบายศรี เอาเทียนมาจุดอัคร
สาวศรีรับแว่นเวียนมา ฯ

๑ เวียนเอยเวียนเทียน ให้เวียนแต่ซ้ายมาขวา รับตั้ง
คอกันเป็นหัดนมา เสด่กามโหรีมไป ครันถวนเจ็ดรอบตาม
จำเนียร ดับเทียนแล้วโบกควันให้ เอาจันท์จุนเจิมเฉลิมโร
อวยชัยให้พรพระดุกยา ฯ มโหรี ฯ

๑ ครันแล้วท่านท้าวสามนต์ราช มอบหม่ออำมาตย์ซ้าย
ขวา ม้ารถคชพลโยธา สมนมัตวตถาฝูงก้านัด ยกให้

พระดังขทงกรุงไกร ช่าวท่วกต้วไปทุกเขตชนันท์ ร้อยเอ็ด
เขตขอบอภิวันท์ มีบรรณาการมาทุกปี ๆ

๑ มาจะกล่าวบทไป ถึงท้าวหัตถ์นัยน์โกสัย คิดถึงนาง
จันทร์เทวี มเหดีท้าวยศวิมล ซึ่งเป็นมารดาเจ้าหออดังข
ยั้งทนทุกข้อยู่ในไพร่ตณท์ เทียบกับพี่ชายเดียงตน นฤมต
ยากแค้นแสนท้ว ฝ่ายกรุงพาราธามนต์ ประจัญได้สุข
เกษมศรี ยิ่งแต่ นางจันทร์เทวี ครองจะช่วยนางนางเยาว ว่า
กล่าวท้าวยศวิมล รุกรนเอาให้ตั้งไฟเผา อย่าให้หนึ่งกิดด้วย
ฤทธิเรา เอาจนให้รบกตบเขาวง ๆ

๑ คิดแล้ว พระแก้วเดด็จโดยหวัง เหาะระเห็จเตร็ด
ไปด้วยกำดัง ดงย้งเมืองยศวิมล ๆ กตม ๆ

๑ เหาะร้อนอยู่ตรงบุญชรัย ร้องเรียกเขาไปเป็นหตาย
หน เหวยเหวยท้าวยศวิมล จะบ่หนอนบแบน จะเชือดเนื้อ
เถื่อนหงส์กพนชน กากินมให้จะเหตอแค้น นอนชมอยู่ไยที่
โนแทน คีระจะแบนบแต้ว ๆ

๑ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมลได้ยินแหว่ ตกใจเอ๊ะใครหตาก
แต้ว ดูกจากแทนแก้วดวงวางมา พระค้อยเยี่ยมมองตามช่อง
แกด แดเห็นตกใจเป็นน้กหนา ระวังตัวตั้งคปดา หน

กดับเข้ามายังแท่นทอง เจรจาพาที่ก็ไม่ได้ จะหายเหนื่อย
หายใจก็ขัดข้อง ทำนอนนิ่งหลับกับแท่นทอง ไม่รู้ที่จะร้อง
ไปหาใคร ฯ

๑ ฝ่ายว่าสมเด็จพระอินทร์ จะได้ยนิชานมากก็หาไม่
ถึบบัญชรแก้วแววไว ถัดมไปด้วยฤทธิมธุวาน ฯ เชิด ฯ

๑ เหวย ๆ ทำวยศิวมิต นอนกรนอยู่ไยเรียกไม่ชาน
เป็นพระยาโง่เง่าไม่เอาการ จะสังหารชีวิตให้มรณา จะต
เดี้ยให้แตกเป็นป่น เพราะฟังคำคนเป็นนักหนา ถึบเอา
แท่นพิชัยไถ่ยา เปดงวাজারองก้ององ เหวยยศิวมิตคนพาด
วณนพระภาดจะมาถึง เหตุไรไม่คิดรำพึง นอนขิงกรนครอก
หรือหลุดอกตาย ทำวแกวงตะบองร้องแรก จะตเดี้ยให้แตก
นิบหาย คุกคามคำรามอยู่วณวาย มุ่งหมายว่าจะตให้
มรณา ฯ คุกพาทย์ ฯ

๑ เมื่อนน ทำวยศิวมิตราชา ตระหนกตกใจเป็นนัก
หนา เห็นพระอินทราทำฤทธิไกร แกวงตะบองเหล็กเท่าดำตาด
ถนถนไม่จับอะไรได้ องคั่นปากด้นพรันใจ จะหนีไปก็กถัว
เทวา จวนตัวแล้วหนึ่งบังคมคิด เทวัญจงโปรดเกล้า จงบอก
ให้แจ้งกิจจา ท่านจะปรารณวุตังอันใด หรือจะเอาราช

ต้มบัตี้ แก้วเก้าเนาวรัตน์จะยกให้ จะมาฆ่าเดี่ยวให้บรรดัย
ข้าหลงฟังคำใครพระราชชา ฯ

๑ ฝ่ายว่าท่านท้าวโกถิต ตวาดด้วยฤทธดั่งฟ้าผ่า
เหยยยศวิมดราชา เป็นพระยาหลงฟังคำคน นางจันทร์นั้น
ผิดตั้งอันใด ชับได้ไปอยู่ในไพร่ตณท์ เจ้าตั้งชเป็นหน่อทศพล
ถ่วงตงทะเลวนด้วยอันใด ท้าวยศวิมดคนชว รัความผิดคว
หรือหาไม่ ควรฆ่าให้ม้วยบรรดัย ถดวภัยไปรบเจ้าตั้งชมา
ให้เจ้าครองราชต้มบัตี้ เป็นกษัตริย์สรวยวงศ์พงศา แด้วให้
ไปรบนางจันทร์มา มีท่าตามจะฆ่าเดี่ยวบตน ฯ

๑ อินทรา เมตตางไปรดเกศ์ อันควนางจันทร์เทว
ว่าเป็นกาด์ในเวียงชัย ออกดูกมาเป็นหอยตั้งช ชับเดี่ยวจาก
วังไปป่าใหญ่ ดูกออกจากตั้งชเป็นคนไป ผิดชาติวิสัยใน
แผ่นดิน จันทาทูตว่าเป็นจัญไร ข้าให้ถ่วงเดี่ยวในสายสินธุ
ต่าบตัญญไปแด้วอมรินทร์ ถวงสนใดถถึงลับห่าบี จะไปรับมา
กระไรได้ หัดนัยน์จงไปรดเกศ์ อันนวดนางจันทร์เทว
ปานหจะม้วยพิราดัย ฯ

๑ ไตยิน อมรินทร์ก็ตอบเฉดยไซ เจ้าตั้งชบุญหนัก
คักคักใหญ่ ถิ่งจะทำอย่างไรไม่มรณา เมื่อถวงเจ้าตงทะเลวน

ท้าวกำพรวังไฉ่เป็นคู่ขา แด้วไฉ่ตำเภอดอยมา พันธุ์รัต
 ยักษ์าเดียงไฉ่ นางเดียงเป็นบุตรบุญธรรม ถึงกรรมนางยักษ์
 ก็ตักขัย เธอได้รูปเงาะเหาะไป จึงได้เป็นเซยท้าวสามนต์
 บदनครอบครองพระนคร ขจรพระเดชทุกแห่งหน นางจันทร์
 เทวณฤมต ยากจนปมแทบตวตาย แต่ผาจะนุ่งก็ไม่มี เทว
 เทียวเก็บพันชาย นางอยู่ในไพร่ยังไม่ตาย รับรินชวนชวาย
 ไปรับมา มิได้เจาดั่งชกบชนน คินมาบริเป็นคู่ขา คิว
 ทานจะม้วยมรณา อย่าคิดว่าจจะรอดชว ๗

๑๐ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมตเรื่องศรี ได้ฟังพระอินทร์ก็
 ยินดี ชดรับคำพระอินทรา ขอผิดแต่ในเจ็ดวัน จะเทียว
 ดัญจรแค้นงหา แม่นไฉ่นางจันทร์กดับมา จะไปรับดูกยา
 เมืองสามนต์ แม่นไฉ่เจาดั่งชมาแล้ว จะอภิเชกดูกแก้วให้
 เป็นผด เมตตาอย่าฆ่าให้ว้ายชนม์ จะรับรินชวนชวาย
 ไปรับมา ๗ เจรจา ๗

๑๑ ไฉ่ยิน ส้มเต้จอมรินทร์เจ้าฟ้า จึงร้องดำทับด้วย
 วาจา ถ้ามิไฉ่นางมาในเจ็ดวัน ครันถึงกำหนดจะมากู ไม่
 เห็นโฉมตรูจะอาตัญ ตั้งเต้วีจระเห็จเหาะพด้น ไปเวไชยันต์
 วิมานชัย ๗ เชิด ๗

๑ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมลภูวไนย ครั้นพระอินทรากดา
 ไคด คิดประหวั่นพรั่นใจพระภูมิ บุญปลูกถูกนอญเจ้ายังอยู่
 ไม่รู้ว่าจะมีศักดิ์ศรี ควรหรือถวงเจ้าดวงวาร กุณหงดพั้ง
 อัจฉนทรา นางจันทร์เป็นเอกมเหสี ไม่ควรขับหนีไปอยู่ป่า
 สุริยวงศ์พงศ์พันธุ์ ด้วยกษมา อนิจจาเมื่อยรักตกเชษฐใจ พระ
 คิดถึงนางพดางไค่กัศร้อย ชดเนตรหยดย้อยดงหลังไหด จะ
 ไปรับกลับเข้าเวียงชัย จะน้อยใจพมิเข้ามา พระอินทร์จะ
 มาเอาชีวิต พระคิดทุกขใจเป็นนักษา ไม่พอที่ภูจะมรณา
 พังอจนาไม่ทนคิด พระทอดถอนหนุททยอยู่ไปมา พระสุริยา
 รุงรางไพจิตร คิดกถวโกลด์ยผู้มฤทธี ออกสถิตพระโรง
 ทนไต่ ๆ เด่มอ ๆ

๑ พร้อมด้วยเด่นาพฤตามาตย์ จึงมีพจนารถเฉดยไซ
 เมื่อไถ่รุ่งแแดงอโณทัย มีท้าวหัดนยงมา ถอตะบองเหล็ก
 ใหญ่เท่าดำตาด ทะยานเข้าค้ำเอาเกศา แล้วให้ไปรับ
 นางจันทร์มา แม่นแข็งชดจะฆ่าให้บรรลัย แล้วให้ไปรับเจ้า
 ดังข กวองดงน่านนยงไม่คักษย นาคารับไปเลี้ยงไว้ แล้ว
 ไปอยู่เมืองพันธูรัต บดินเป็นเชยท้าวดามนต์ ผ่านดักด
 ไศศรยต์มบตี กรุงไต่ไม่เปรียบเทียบทัด เป็นจุดจักรพรรดิ

มहिมา ให้รับเจ้าสังข์มาเมืองเรา ให้เจ้าครอบครัวเป็นคู่ชา
 แม่นมิดีเจ้าสังข์แถมมารดา ถ้าพ้นไปกว่าเจ็ดวัน พระอินทร์
 จะมาเอาชีวิต ดูก็คิดที่เราจะผ่อนผัน เด่นาเร่งรัดไปพด้น
 เทยพานางจันทร์เทวี ทองเท่าตูกฟักจงเอาไป นางอยู่บ้าน
 ไครไนไพรศรี ให้ทองแก่เขาโดยดี แล้วทูลเทวีให้แจ้งใจ
 ว่าเราให้เชิญนางมา จะอภิเษกถ้ายาให้เป็นใหญ่ ออกจาก
 ข้าไท เอาไปคืนให้นางกัถยา ฯ

๐ บัดนั้น เด่นารับสั่งได้เกศา บาดรหมายอุ่นวายเป็น
 โกลา จัดหาได้พร้อมทุกประการ พากันออกนอกพระพารา
 ดิษ้องร้องมาทุกสถาน ทุกบ้านน้อยใหญ่ไม่พบพาน ไม่รู้ว่า
 นางคราญอยู่บ้านใคร ฯ เชิด ฯ

๐ เมื่อนั้น นางจันทร์เทวีจะห้อยให้ ทนยากลำบากอยู่
 ในไพร จับตาแหวกได้ก็เดินมา ในจิตนางคิดถึงลูกน้อย หน้า
 ตาหยดย้อยดวงอาบหน้า แล้วคิดถึงตัวได้เวทนา แต่ผ้าจะห่ม
 ไม่รอบกาย ฝ้านุ่งก็ทะลุปรุโปร่ง คนเดียวเที่ยวโด่งเก็บฝืน
 ชาย บาทาแตกชำระกำกาย เทยกรายเตรไพบาวา ฯ
 เพลง ฯ

๑ เก็บพื้นแก้วมटकองไว้ หยุดอยู่อาคัยร่วมพฤกษา
คิดถึงตูกน้อยก็ไคกา เอนองค์นิทราหลับไป ๆ ซ้ำ ๆ

๑ นางทรงดูบินนิมิตฝัน เป็นมหัศจรรย์ข้อใหญ่ ฝัน
ว่านางว่ายสุมุทราไท บีมจะจมลงในพระคงคา มีพระอาทิตย์
อันปรากฏ ชักรถมาโดยพระเวหา ลงมารับนางกวางคงคา
ขึ้นได้รธาแล้วพาไป ข้ามพ้นจากชลทะเลหดวง ฝันว่าคิ
ทรวงเขาร้องไห้ คิดว่าจะโอดดูกรักไป ตกใจนางตื่นจาก
นิทรา ๆ

๑ นางดูขนนงราฟงคิด เร่งประหวัดพรันจิตเป็นนท
หนา เอะแตงเหมือนฝันแตกอนมา ยักษามาตัดเอาเคียรไป
จนพ้นปราสาทราชวัง เซซังมาอยู่ในบ้ำาใหญ่ ดั่งขน้อยแม่
พลอยมาบรรดัย จะเป็นกระไรไปนอกอา ยากถึงเพียงนี้
ยังมีหน้า ไ้อักรรมตั้งไรเป็นนทหนา สะทอนถอนใจอยู่ไปมา
วิญญาณนางร้อนดังไฟเดี่ย นางมาค้ำนั่งถึงตูกน้อย นางแค้น
ไคกสร้อยระห้อยระเหี่ย ครองจะตายก็ตายเดี่ย แต่เบย
ดิบเบยก็ไม่มี คิดพดางนางดูเวดา พระสุรียานันน้ออนรค์มี
ยกหาบชนบ่านางเทวี จรดไปตามมรคา ๆ เพดง ๆ

๑ เมื่อนั้น จึงมุ่งอำมาตย์เสนา คัมภีร์ร้องบ่าวมา
กตางบ่ามิได้จะพบใคร เห็นคนไรโรมาชายบ่า เดินตรง
เข้ามาจะถามไถ่ ครั้นเข้ามาใกล้นางทราวม้วย จำได้เข้า
กอดเอาบาทา แม่เจ้าประคุณของลูกเอ๋ย ภาระไรเลยได้ยาก
นักหนา ผ่องคนทงนหนบรรดามา จะกตนาตากไม่มี ๆ โอต ๆ

๑ เมื่อนั้น นางจันทร์กตยามารศรี ตระหนักตกใจไม่
สมประดี เทวจึงถามเนือความไป เสน่เสนานางกำนัด ชวน
กันออกมาจะไปไหน จะมาจับข้าหรือว่าไร ข้าคนเข็ญใจ
ไม่เวทนา ทงหตายจงเห็นคดด้วย อย่าให้ชาม้วยดังซาว ช่วย
ทุดแก้ไขพระราชา ว่าแตรกตยาเดินหนีไป ๆ

๑ ตำวงศ์ร้เข้ายุตเอาบาทนาง รับหาบพดวงทุดแก้ไข
บดินพระองคทรงชัย มีรับสั่งไซ้ให้ออกมา ให้เข็ญแม่เจ้า
เข้าเวียงชัย ครอบครองโกโคยเป็นดุชา เครื่องต้นเครื่อง
ทรงประทานมา ขอเฝ้าซ้ายขวากำนัดใน มารับเสด็จจับ
เกล้า แม่เจ้าอย่าคิดสงสัย โทษภัยไม่มีอย่าตกใจ แม่เจ้า
มาเข้าไปพารา ๆ

๑ เมื่อนั้น นางจันทร์เทวีศรีไศภา พังพดวงนางคอบ
วาจา อย่ามาดวงดอไม่ขอพัง ดูกน้อยของข้ายังฆ่าเสีย จะ

มารับเมียไปคืนหลัง จะตั้งหารผดายุชัพชวง เรามิขอฟัง
 อย่าว่่าไป ทำตั้งหนุมากับดีดา โทณเกล้าเกศาทำร้องไห้
 ปรดว่าพระรามบรรลย์ นางดีดาหงโหดไม่รุ้กุด อย่างช้า
 หรือจะครองไศศวรรย ท่านจะฆ่าเดี่ยวันดะรอยหน อย่ามา
 กดำวแกดงแแต่งกต นฤมตบิตหูไม่พาที่ ๑

๑ เด่นา วันทาแล้วทุดถวนถึ วันหนึ่งปัจฉิมราตรี มี
 ท้าวโกดัยดงมา ถอตะบองเหล็กใหญ่เท่าดำตาด ทะยานเข้า
 แทนอนเดชา กริ้วโกรธแกองค์พระราชา จะตีเกศาให้แตก
 ตาย องค์พระอินทราเชอตรัสตั้ง ให้ไปรับพระตั้งชฎาตาย
 ถ่วงดงพระคงคายังไม่ตาย ผุงนาคทงหดยแดงไว้ บดิน
 เป็นเขยท้าวดำมนต์ ผ่านดกตดมบคกรุงใหญ่ ให้รับมา
 ครองราชย์ แทนไทท้าวยศวิมต ให้รับแม่เจ้าเข้ามาวง
 ตามพระอินทร์ตั้งอนุสนธิ จึงให้มารับนางนฤมต เขิญเตดีจ
 จรดตเข้าวงโน แม้นช้าไปถึงเจ็ดวัน ทรงธรรมจะม้วยคักษย
 พระอินทร์สัญญาว่าไว้ มิได้พบองค์จะมรณา แม้นว่าพระ
 แม่มีเข้าไป ท้าวไทจะม้วยตั้งซาร์ พระองค์ก็ทรงพระอาญา
 บรรดาออกมาไม่พันภัย ๑ เจรจา ๑

๑ ได้ฟัง ว่าถูกน้อยยังไม่คักขัย นางค่อยสว่างทุกข์
 เป็นสุขใจ ตริตริกนิกในอยู่ไปมา เมื่อถ่วงเจ้าตงคองคาลัย
 หรือจะไม่มอดม้วยสังขาร จะจริงเหมือนคำเดณา คิดมากก็น่า
 สงสัยใจ แล่วนางจึงมีวาจา เราจะฟังเดณาอย่าสงสัย เจริจา
 ปดเปด่าพอเข้าใจ พระอินทร์ที่ไหนจะลงมา จะให้รับข้ำ
 ข้ำไม่ไป จะสู้ม้วยบรรดย์อยู่ในป่า ไม่ควรจะอยู่ในพารา
 เป็นคนชั่วช้าจะอยู่ไพร่ นบวณพนบมีคณหงษ์ รังวงหาขอ
 เห็นไม่ ม้วยคณหงษ์ฟ้าข้ำไม่ไป สู้ตายอยู่ในพนาว่า ว่าพดาง
 นวดนางเจ้าคดาโคต เดินตรงเข้าไปในเคหา ผู้คนทั้งนั้น
 บรรดามา ตามนางกถยามาถึงเรือน ๆ เช็ด ๆ

๑ เห็นกระท่อมน้อยน้อยรายไป บ้านไร่อยู่ในไพร่เถื่อน
 เห็นมีหงษ์คาลัยเรือน เฝือกมันกถนเกิดอนเขาปดุกไว้ ๆ

๑ เมื่อนั้น ตาเตมาเพชคงกตกใจ จึงบอกยายพด้นั้นใด
 เอ๊ะใครอะไรแน่นบ้านเรา ตัร้ายจะมาจับนางจันทร์ เอาไป
 ข่าพันเสี้ยอีกเด่า ความผิดจะคิดมาถึงเรา จะปรับเอาผู้ท
 คบไว้ ตัวเราฉวีเมียงจะพดอยตาย ตายายกอดคอกันร้องไห้
 หันเข้าใต้ถุนวุ่นไป เอาพ้อมครอบคัวไว้ทั้งยายตา ๆ

๑ เมื่อนั้น จึงอัครมหาเสนา ให้หาผู้ใหญ่ในบ้านมา
คนใช้เที่ยวหาไม่พบใคร เข้าในไถ่ถอนเบ็ดป้อมดู เห็นสอง
เฒ่าอยู่คั่นชวักไขว่ จับเอายายตาพาไป ให้เสนาในที่ออก
มา ๆ เจริญ ๆ

๑ เสนาห้ามว่าตาอย่ากลัว ผู้เมียจะได้ดีไปข้างหน้า
จะไปรับพระดังชกตบมา เทียวหานางจันทร์ทราวมวย ทอง
เท่าถูกพักประทานมา พบนางบ้านตาเราจะให้ จะรับนางไป
พระเวียงชัย นางชดไม่ไปพระพารา เราจะไปทูลพระทรงเดช
ตามจะไปรดเกศเกศา ยายตาช่วยรักษาถ้อย คัวข้าจะ
ไปทูลพระภูมิ ครั้นแล้วมหาเสนา ให้ทำพลับพลาพนาศรี
ไว้รับเสด็จพระภูมิ กับบ้านมีโกดมีโกดกัน ครั้นพลับพลา
แล้วก็เข้าไป ทูลองค์อรไทจอมขวัญ ขอเชิญเสด็จจรจัด
ขนมหาสุวรรณพลับพลา ๆ

๑ เมื่อนั้น นางจันทร์จึงตอบเสนา เราไม่เคยอยู่
พลับพลา อยู่แต่ทับข้าตามเชิญใจ ๆ

๑ เสนา เห็นว่าไม่ชอบอชฌาตย์ จึงบังคมดาคทาไคด
แบ่งอยู่แบ่งไประวงนาง ครั้นจัดแจงแล้วเสนา ขนน้ำควบไป

ในไพรกว้าง รั้วรัตตัดป่าท่าทาง ครั้นออกทุ่งกว้างก็วางไป
 ๗ เช็ด ๗

๐ มาถึง จึงเข้าในเมืองไม่เข้าได้ ดงจากหลังม้าก็
 เข้าไป เผ่าท้าวไทยศิวมด เต็มบ้านคมทุกความ ตามเหตุ
 ให้แจ้งอนุสนธิ เข้าไปเที่ยวหาหนุมต พันด้านปดาบแดนพารา
 เห็นนางหาบพื้นมาแต่ไกล จำได้ชวนกันเข้าไปหา ฆิตรูป
 ฆิตรังกศยา พักครากัดดำไป ฆ่าหุงรุงรังปะปุ ทะลุไม้
 เอารชได้ ส้มคำอินทราทว่าไว้ นางได้ดำบากเวทนา
 ทูตเชิญเสด็จเข้าเวียงชัย นางศตพอให้พกหนา ว่าจะดวงมา
 ฆ่าให้มรณา ฆ่าดับก็ให้ก็ไม่ฟัง พระอินทร์ว่าชานประการใด
 เต่าให้นางแจ้งแห่งความหลัง นางบิตहुเดียวไม่ขอฟัง รั้ววง
 ไม่ขอเห็นเดย ม้วยฟ้าม้วยดินไม่เข้ามา จะดูม้วยในบ่านะ
 พระเอ้ย เครื่องประทานให้ไม่เอาเดย เดินเฉยไปบ้านยาย
 กับตา นางอยู่กระท่อมกระจริด แฉงนิตชนตงบงเป็นฝา เตื่อ
 ด่าตมิได้รองกายา เห็นหน้าเวทนาพระภูมิ ฆ่าทำพดัมพดา
 น้อยใหญ่ เชิญนางให้อยู่เกษมศรี นางว่าบุญน้อยไม่ไยดี
 ขอทราบชุดีพระบาท ๗ เจรจา ๗

๑ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมลผู้รุ่งฟ้า ได้ฟังมหาเสนา พระ
 ราชาเสร์ว่าสร้อยระห้อยใจ หน้าเนตรคดงัดคดอนัยนา อนิจจา
 กุทำกรรมให้ ตะอายไพร่ฟ้าเสนาใน แข็งพระทัยไว้มีบัญชา
 เร่งเตรียมพหุดมนตรี พรุ่งนี้ก็จะออกไปป่า จะอ่อนวอนชวน
 เจ้าเข้ามา ฤๅนางจะว่าประการใด ดังเดรัจฉานคดกาดแคตัว
 เข้าในห้องแก้วพิศมัย ๆ เต็มอ ๆ โอ้อ ๆ

๑ ทอดองค์ดงทรงโคกาดย ชดนัยนโหดดังทงพกตรา
 โอ้วนางจันทร์เทวี เจ้าขงโกรชพิเบนนกหนา ให้ไปรับเจ้า
 มิเข้ามา คัดพยาได้นะนางเมื่อย พรุ่งนี้พระอินทร์จะลงมา
 อนิจจาจะให้พตายเดี่ยว ชะรอยชงวาพหตงพังเมื่อย คัดาขับ
 เดี่ยวเจ้าน้อยใจ ถูกน้อยในได้ที่เกิดมา พังคำจันทาฆาเดี่ยวได้
 คิวกูชัวเองทำผิดไป ไม่รู้ว่าถูกมีบุญเดย โอเจ้าสังข์น้อย
 ของพ่ออา ทั้งบิดาเดี่ยวนะลูกเอ๋ย เกิดมาพ่อไม่เห็นหน้าเดย
 ลูกเอ๋ยจะงามสักเพียงไร เจ้าไปได้สุขสวัสดิ์แล้ว ลูกแก้ว
 ควรทั้งพ่อเดี่ยวได้ โกรชพ่อว่าตงโทษภัย ทั้งนางจันทร์คัดได้
 นะอกอา ถึงเจ้ามีมาเมืองแล้ว ผัวแก้วจะไปขอให้เห็นหน้า
 อ่อนวอนแก้วพมเข้ามา คิวพกจะตาก็หน้าตาย จะนอนหนึ่ง

ให้พระอินทร์พ่น ชีวน์ให้ม้วยนิบหาย รำพาดงน้ำตาตองพุ่ม
พาย ปีมจะววยชีวิตพระภูมี ๗ โอด ๗

๑ เมื่อนั้น นวดนางจันทามารศรี รู้ว่าพระองค์ทรงไค้ก็
จะไปรับมเหสีให้เข้ามา เห็นห่อเหล็กถักทำไว้ เต็มมคดาบหาย
ไปเป็นนักษัตร พระกตบร่าถกตรีกตรา ไค้กาคร่ำครวญ
ถึงนางจันทร จะนั่งอยู่ขณะนักษัตร ไค้จากจะไปเย้ยหยัน อย่า
ให้ชะงัดถึงนางจันทร ว่ากต่างท้าวหนให้ไค้อาย คิดพดาง
นางทรงภุษา ต่ไบทองรจนาเนตดาบ ออกจากห้องแก้ว
แพรวพราว ดาวศรีทงหลายก็ตามไป ๗ เพดง ๗

๑ ครนถึงจึงเขาปราดาทศรี เห็นพระภูมิ่งรองให้
บึงคมทุดถามไปทันใด ร้องให้ว่าไรพระราชา นางจันทร
นั้นว่ามาอย่างไร ไม่เหมือนพระทัยปรารภนา ไค้ยีนว่านาง
ไม่เข้ามา หรือจิงไค้กาเป็นบ้าใจ ไค้หรือว่ากาถับเตี้ย รักเมีย
อยู่แต่จะชับโย จะรบเอากตบเขามาไค้ เวียงชัยจะเป็น
ภัสร์มรุต พระเป็นกษัตริย์ตรัดคำดอง ไม่ดำริตรีตรองให้ถวนถ
ไม่อับอายไพร่ฟ้าในธานี เมียเป็นกาถจะเดียงไค้ ๗

๑ แด่นคม ถนดมเจรจาจะหาไค้ไหน ว่าตามประสา
แต่น้ำใจ เหตุไค้ใหญ่ไม่รู้บ้างเดยนา พระอินทร์ดงมาถึง

ปราสาท ถ้อยของควาตดั่งฟ้าผ่า จะตีเคียวให้แตกมรณา
 โกรธว่าฆ่าลูกแล้วขับเมีย ให้เร่งไปรีบกลับมา ทั้งดูดยา
 ที่ถวงนำเสีย จิตใจฉวีร้อนดังไฟเดี่ย ฝ่ายข้างนางเมียสบายใจ
 ความทุกข์ของผัวกดวเกรง เพราะกูพึ่งคำเองหรือมิใช่ ดูกกู
 มับบุญไม่บรรลัย พระยานาคเดียงไวเป็นดูดยา จึงส่งไปให้
 นางพันชรัต แล้วพัดไปจากนางยักษ์ ไปได้โฉมนางรจนา
 พ้อตายนชอท้าวสามนต์ บदनด้วยราชย์แทนพ่อตา ระวัง
 ดือชาทุกแห่งหน ดูกกูมับบุญเป็นดินพิน มึงแกดั่งแต่งกวดว่า
 เป็นกาดี่ แม้นมิไปรีบกลับมา จะตายด้วยอาชญาท้าว กอด้ย
 กูดวพระอินทร์สนท ครองกูไม่มาพึ่งใคร ทั้งดูกตงเมียจะ
 รมมา ไทรวางจะพึ่งอย่าดังดัย นางจันทรมันเทียวอยู่ในไพร
 กูจะออกไปรับวันพรุ่งนี้ ฯ

๑ ได้ฟัง นางชดเค้นใจดังไฟ ทุตไปด้วยเค้นแค้นท่ว
 ผิดแผลกทงนทเพราะใคร ต้าฆ่าพันจนขับเดี่ย เพราะเมีย
 เพ็ดทุดฎาไฉน โหราเขาว่าเป็นจัญไร เอาไว้จะเป็นกาดี่เมือง
 ให้ขับเดี่ยจากพระพารา กิจจาทงกรงกัฟุงเฟื่อง ถวงดั่งชเขา
 ก็รืออยู่ทงเมือง ใครทุดให้เคื่องพระบาทา ฆ่ากันขับกันไปเดี่ย
 เอง แค้นเพดงนอนผ่นกระด้นหา เมียไม่เชื่อเดยพระราชา

ฉันเห็นเอามาว่าเป็นจริง พระอินทร์ที่ไหนจะลงมา ช่างรำพัน
 ว่าเป็นทุกสิ่ง แม้พระร่ำดั่งถึงกันจริง นิ่งใยรับมาจะเป็นไร
 เอาโทษมาได้หน่อยใจนัก กัดบรักแล้วเจรจาได้ เชิญไปรับ
 มามีไปใย คือใครจะเดี่ยซังตัจจา เต๋นาไฟร่ำฟ้าจะดูหมิ่น ว่า
 พระองค์ ต้องดินเมื่อยอายหน้า หน้าตายคายนงพสุธา ไม่ควร
 จะมาคั่นกิน ขยับไปเดี่ยแล้วจะรับมา เห็นว่ามัจจะคณิน
 เหมือนหน้าตายถ่มตงจันดิน กัดบรักได้หรือพระราชา ฯ

๐ กุณ ไม่เจรจาพาทิมุดา เห็นพระอินทร์องค์เขอดลงมา
 ถอบอบองเห็ดถ่วงดงเบดงไฟ มีไซ่ฉันเห็นอย่างเจรจา ได้
 คอบอินทราเป็นไหนดนไห พระอินทร์เขอคาคมาตได้ มีไปรับ
 มาในเจ็ดวัน ตะบองเห็ดกใหญ่เท่าดำคาด มีชวานจะค้ำให้
 อาดิณญ์ เร่งไปเดี่ยเถิดนระนางจันทร์ ออย่ามาร่ำพันเจรจา
 กุไม่เชอฟังแคว่ครงน ไปเดี่ยคตจะคักว่า ชิชะเดห์กตพัน
 บัญญา ดนตมเจรจาภพอรุ เอ่งไปเดี่ยเอ็งอย่าเซาเซา ทวงที่
 ของเอ็งกุเกรงอยู่ ครงนเดี่ยเอ็งมีมาฟังกุ กุก็มีมาฟังเอ็ง
 กุชวุกก็อายชายหน้า ไปอยู่ประดำให้เหมาะเหม็ง มากถ่าว
 ถ้อยคำไม่ยำเกรง ควุกกับเอ็งจะผิดกัน ฯ

๑ พันปี พาท้ทุจริตบิตัน ควรวแด้วคะนึ่งถึงนางจันทร์
 ผูกพันเอาผั้นมาเจรจา หน้าตายคายแด้วมากันกิน ปดว่า
 พระอินทร์บนเวหา กงการอะไรเชอจะตงมา มิใช่โคตร
 ญาติกาของนางจันทร์ เมียไม่เห็นควรวก็ทุตห้าม ใต้ความ
 ว่าเมี้ยนเย้ยหยัน พระจะพาดพาโดค้รัน ขอรบโทษทัณฑ์
 ไม่ตงไป จะอยู่จนให้รับกตบมา จะขอตุน้ำหน้ามนให้ได้
 ถึงจะห้าหันให้บรรตย ตามเกิดทำให้ถนตมอ โกรชแด้ว
 กตบเด้าไม่เคยเห็น เขาจะหิวรอเดนอยของออ ไพร์ฟ้าซ่า
 เมืองจะเดองตอ ควรวหรือไม้อายในพระทัย จะคั้นไปรับ
 กตบมา พระจะเอาหน้าไปไว้ไหน จะอยู่ตเด้นให้ตบบายใจ
 จะหิวตเด้นให้คณนา ฯ

๑ เหม้เหม้ จันท้อถ้ามานย ชนหน้าว่าชานเป็น
 นกหนา ใครจะอดนึ่งได้อัจนทา ทุดอ้อชาติซาไม่กต้วใคร
 ถ้ามัดถ้านวนกถวนถึ หรือกูโบยตมงไม่ได้ กถ้าตออย่าหนี
 กูไป ทุดอ้อจัญไรชาติซา ฯ ศัพท์ไทย ฯ

๑ พระจิงฉวยจับตัวได้ กูจะตมึงให้หนักหนา โบาย
 ซ้ายบ้ายขวา ปากกถ้าเหล็ดใจ ว่าไรไม่พั่ง แต่งตงเป็นใหญ่
 กถ้วกูหรือไม่ว รอยไม่วตงค้ว ฯ

๑ เหวยเหวยอ้นทา ชนหน้าเถียงผัว อุบาทว์ชาติชั่ว
ได้ห้วงไป ๗ รือ ๗

๑ นางจันทาเถียงเต่า พระองค์เจ้าหงโหด ได้ค้เมียโย
พระไม่ปราณี เมียผัดตั้งโค พระได้โบยค้ หรือเป็นกาด
เหมือนทรับไป ๗ รือ ๗

๑ อนิจจน่าหัวร่อเด่น พระจะเห็นบ้างหรือหาไม่
อุบาทว์จัญไร รักใคร่ว่าดี รับเอาเถียงไว้ ได้ยอศบายศรี
เมียนไม่ค้ ค้เด่นหน้าใจ ๗

๑ ถ้อยคำ กูจะค้ชาไม่ปราศรัย อุบาทว์จัญไร มิใช่
การมิ่ง วาจากรรม ดนดมค้อคัง จะได้ค้มิ่ง พระยังโกรธา ๗
เช็ด ๗

๑ เมื่อนน นวดนางจันทากตยา วงหน้ตมเด็จพระราชา
ไค้กามาถึงตำหนักพด้น เข้าไปในที่ไค้ยา แค้นเพียงช้วา
จะอาตัญ อนิจจาค้เด่นไค้เห็นกัน จะทำให้ทรงธรรมไค้ค้จมา
จิงตั้งสาวศรีท้นโค จงเร่งคดาไค้ดลงไปหา ไปบอกยายเต่า
ตุ้เมธา พบค้วพามาประเดี่ยวน ๗

๑ ได้ฟัง กำนัทรบตั้งไค้เกค้ พดางทุกขไค้กค้ดัยพนทัว
สาวศรีเร่งร้ค้รับไป ๗ เพดง ๗

๑ มาพบยายเฒ่าดุษุเมธา ค่อยกระซิบเจรจาแถงไซ
เร่งเร็วอย่าช้ามารับไป ยายจะได้ผ้าผ่อนแดงเงินตรา ฯ

๑ ยายเฒ่าดุษุเมธาก็กว่าไป เคยได้รับประทานมานัก
หนา เห็นดูชานักแม่จันทา ให้หาแล้วจำจะรีบไป เข้าไป
ในทับจับยามยา แล้วจึงนุ่งผ้าตารางใหม่ หิ้วโหงหิ้วพราย
ก็เอาไป ออกจากทับได้ก็ไคคคตา ฯ เซ็ด ฯ

๑ มาถึง คำนหนักนวดนางจันทา เข้าไปในห้องไดยา
นวดนางจันทาก็ดำใจ พินิจพิศคนางโฉมยง เห็นพระองค์
ยับย้อยเป็นรอยไม้ ยายเฒ่าจึงถามเผลอความไป แม่เอ๋ย
เป็นไรแม่จันทา จิวาทบาดคดองประการใด ชะรอยซึ่งทำ
ไว้ในรักษา ตะเลียดันแล้วหรือแม่เอ๋ย เสน่ห่มนตราทให้ไว้ ฯ

๑ เมื่อนั้น นวดนางจันทานาคาไหด ตะอนเซ็ดนาคา
แล้วว่าไป ยายเอ๋ยน้อยใจพันัญญา เจ็บตัวไม่เท่าเจ็บจิต
เจ็บใจสุดคิดที่จะว่า เราจะคิดกระไรดีนะยายอา เด้ห้กถมน
ตราก็เลื่อมไป ท้าวยศวิมตเชอกดอกกถับ จะไปรับเมียมา
แต่บ้ำาใหญ่ ตั้งชั่งถ่วงน้ำหนักไม่บรรลย์ จะไปรับกันวันพรุ่งนี้
ยายเอ๋ยแม่เฒ่ารับกันเข้ามา คอยายกับชากันาคี จะมีพา
กันตายหรือครองน ยายคิดให้ดีให้พันภัย จึงทำเข้าไปให้

คืนเดียว อย่าให้ไปรับเมียเข้ามาได้ ให้มาเล่นหากับข้าไซ้
ข้าจะกอบโกยให้ดูเมษา ฯ

๑ อย่าพริ้น ตั้งหน้าเจาคณิกงานข้า จะให้พระองค์
เจ้าตงมา ยังความรู้อาเป็นมากมาย จะให้เล่นหาอีกกว่า
เก่า รักเจ้าเหมือนจิตที่คิดหมาย ที่จะไปรับให้กดับกตาย
โฉมฉายเจ้าอย่าตกใจ ว่าแต่ยายเฒ่าดูเมษา มีข้าจึงแก้
ยามใหญ่ เอาหัวโพงพรายออกทันใด ตรองตรึกตามใน
ตำราทำ เอาดินหมาร่ำมาทาบได้ ประดมกันไว้ดินหน้า
ยอดเมื่อดำโพงแล้วพรมน้ำ จะทำให้เป็นคนขมมา ยาย
เฒ่าดูเมษาไม่รู้อะไร จนนนฤกษ์ชวเป็นนักษัตร ให้เอาชั้น
ส้มฤกษ์ตักนำมา เติงตามตำราบังคับไว้ ฯ

๑ ยายเฒ่าบรกรรมเติงหน้าพรม ยกชนเพียงผม
ประนมไหว้ เติงพดางทางวักพรมไป ตั้งใจจะให้ดำโพง
เป็น บัดใจอกชนเป็นยอด นยหน้าแกดอดแดงเห็น พอ
พระศุริยาเพดาเย็น งอกเป็นทงตูกทั้งใบ จึงเก็บเอาตูก
ดำโพงมา ผมพรายตายห้าประดมได้ บัดให้ตะเอี้ยตทันใด
บัดใจจึงว่าแกกัถยา จะขอเอาเต็ดนอกเจ้า ประดมกันเข้า
กับยาข้า มิได้เต็ดนอกนางกัถยา ขาดในตำราไม่ได้เลย

นวดนางจันทาก็ว่าไป ตามใจจะเอาเถิดยายเอ๋ย สุดแต่
 คำราไม่ว่าเถย ตามเคยของยายมาเอาไป ยายเฒ่าเอามัด
 เข่ากรีดอก โดहितโหดตกดงหลังโหด รongเอาเดื่อذنหัน
 ไต โขดกกับดุกใบดำโพงบด ประสมกับปูนจับพดู ใครกินก็
 รักเอ็นดูหมด แม่นท้าวเธอมาแม่อย่างด เอาให้ท้าวยศวิมด
 กิน แล้วบั้นเป็นรูปพระราชา รูปนางจันทาเนตดิน กอดกัน
 พัดวันยวนยิน ทำสนแล้วได้ในได้เทียบ ให้นางโฉมงามตาม
 เทียนชัย ห้ามใจอย่าคิดสถิตเด้อถยร แม่อดสำหนึ่งตงความ
 เพียร ตามเทียบอยู่ในห้องแต่ดองคน ๆ ถ้าธุการ ๆ

๑ จันทาคงจิตพิษฐาน กราบไหว้มัสการได้ด้ามหน
 ขอให้ท้าวยศวิมด รอนรบบวนบั้นในวอนน ดงมาหาชาติ
 ห้องใน รักใคร่ภรมยดมศรี พอย่าสนขยาราตรี ยายเฒ่า
 ก็มีออกไป ๆ ตระ ๆ ข้ำ ๆ

๑ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมดเป็นใหญ่ สถิตยังแท่นรัตน
 บรรทมใน คุณเฉยวพระทยชนมาพด้น คิดถึงจันทายาใจ
 ต้องโทษโพลภยจะไค่กศัดย เจ้าจะน้อยใจพิว่าตรีน เมีย
 ขวัญจะโกรธพิโรธใจ จำกูจะไปอ้งอน อ่อนวอนร่วมรัก
 พิสมัย นางจันทรเทวณนดมไป รักใคร่ผูกพันนางจันทา

วันนี้จะไปหานางเม็ยขวัญ อนิจจาตัวฉันเจ้าหนักหนา คิดแล้ว
พระเสด็จไคดคดา ตัวศรีชายชวาไม่ทันรู้ ๆ เพดง ๆ

๑ ถึงห้องมองเห็นนางจันทา กัดยานิ่งตามเทียนอยู่
ยายเฒ่าดูเมฆาหงจับพดู ดวงอยู่ทงหัวโหงพราย มันทำ
อย่างนเจียวดีหว่า วิญญาณกุงระด้าระด้าย เดชยหนักของ
มันมากมาย กุงหยาไกรขพิโรชมัน หดงฟังก้อยคำด้ามัน
เดี่ย จนฆ่าตูกขับเม็ยไปไพร่สเณท์ ขดโวมให้ไปรบจันทร
มันทำให้ศดุมคดงใจ เห็นแล้วพระเสด็จกดับมา ยังปราด้าท
รัตนาศรีไธ เรียกได้เส่นามาทันใด พระเสด็จกดับไปบัดคด
ๆ เชิด ๆ

๑ ถึงจุเขาไปในห้อง ร้องเหว่ยอีกคนอกกุด เห็นแก่
ตาแล้วทงสองคน มิงจะพนตาอย่าพงคด เหว่ยเหว่ยมหา
เส่นา ผูกมัตรดมาอีกคนคิต เสน่ห์เดห์กตเป็นพันคิต ชีวิต
ของมิงจะบรรดิย ๆ

๑ เสนาอุดคตุดเข้าคุดมา ใครจะเวทนากี้หาไม่ จับ
ตัวผูกมัตบัดเดี่ยวใจ คุมไปยังหน้าพระดานพด้น ๆ เชิด ๆ

๑ ผู้กยายเฒ่าผู้เมธาเข้าเขียนถาม ชักใช้เนื้อความ
ข้อนี้ เร่งให้การมาจนฉบับพัน ทำไมมันไม่กวดหรือว่าไร
ฯ เจริญ ฯ

๑ ฝ่ายผู้กยายเฒ่าผู้เมธา เจ็บปวดหนักหนาไม่ทนได้
ให้การตามจริงทุกสิ่งไป ใช้ข้าจะไม่เกรงกลัว จันทาให้
หาข้ามาทำ ถึงต้องฆ่าแล้วพระทูนหัว ให้พระทรงศักดิ์
รักดี ที่ชวกรดับไปให้เป็นดี ครังก่อนนั้นให้พระซึ่งซึ่ง
มารดาพระสังข์ให้ขับหนี ถ่วงโอรสเดี่ยวในนที ครานทา
ให้คิดคลุ้มใจ ด้วยว่าจะไปรับกลับมา จึงให้หาข้ามาทำ
ใหม่ ให้การตามจริงทุกสิ่งไป ท้าวไทจงทรงพระเมตตา ฯ

๑ ไฉน ดันแล้วถอยคำเฒ่าว่า เร่งไปจับอ้ายโหรา
อย่าช้าในกาตบดิน ฯ

๑ เสนารับตั้งแล้วแดนไป บัดใจถึงเขาอ้อมมี ผู้กคอ
โหรนั้นมาทันที เสนกัพาเอาตัวไป ฯ เชิด ฯ

๑ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมตจึงถามไถ่ โหรามิ่งว่าแต่จริง
ไป จะสอบไล่กับคำอ้อจันทา มิ่งยุให้ฆ่าตุ๊กตุเดียว ทั้งเมื่อก
ขับให้ไปบ่า จริงของมิ่งหรือในคำรา เร่งให้การมาจน
ฉบับไว ฯ

๑ โหรเฒ่า เห็นจริงนั้นเฒ่าไม่แก้ไข ให้การตามจริง
ทุกสิ่งไป ท้าวไทจงทรงพระเมตตา บนข้าให้ดูพระโอรส
ข้าจึงทูลยศประดิษฐ์ว่า ข้ามิได้ดูตามคำรา ขอพระราช
จงแจ้งใจ ฯ

๑ ได้ฟัง พระยงกรวโอรสตั้งเพลิงใหม่ ตั้งให้เอาโหร
ไปคุมไว้ กับเฒ่าจัญไรดู่เมธา พระจึงจับไม่หว่ายได้
ท้าวไทกรวโอรสเป็นนักหนา เหวยเหวยคนดื้อจันทา ทำการ
หยาบข้าไม่กลัวใคร ชีวิตของมึงจะมรณา พระโอบยซ้าย
บายขวาไม่ปราศรัย มึงเร่งว่ามาแต่จริงไป จะประสงค์
ตั้งไร้อจันทา ครังก่อนมึงทำหรือหาไม่ เร่งเร็วว่าไปอชชาติ
ข้า ก็กรงมาแดงแต่ทามา มึงจะปรารถนาตั้งอันใด ฯ โอ้ ฯ

๑ พระพนปี นางจันทริเทวหนเป็นใหญ่ เมียมคิตรีษยา
ประสาใจ ถูกนางจะได้พระนคร ถูกข้าเมียน้อยจะเค้รำหมอง
จะมีได้ครอบครองสมบัติก่อน ข้าจึงทำให้พระภุชช อวรณ์
คั่งคดุดมกุดุมใจ ให้พระรกรักษาแต่ผู้เดียว เคียวฆ่านางจันทร
ให้ม้วยไหม้ ถูกนางเป็นตั้งชี้ว่าจิงไร นั้นข้าบนให้โหรดู
ชั้นนางเดี่ยวจากเวียงชัย เมียมให้ไปสอดแนมอยู่ ตั้งชกดับ
เป็นคนเมียมจิงรู้ เมียน้อยใจอยู่คือไฟเดี่ย จึงทำให้องค์พระ

ทรงธรรม์ เอาเจ้าสังข์นั้นไปถ่วงเตี้ย เหตุผลคั่นมนตร์ของ
เมี้ย คัดฆ่าเตี้ยก็ถ้าตาย ฯ

๐ ทำผิด ควรที่ชีวิตจะนิบหายไป มิ่งทำความชั่วแล้ว
กตเวทิตาย เตี้ยตายชีวิตมิ่งคิดไป มิ่งเป็นแต่ชาตินางสนม
เห็นชอบบรมชนเป็นใหญ่ มิ่งช่างอาจองทะนงใจ เตี้ยมิ่ง
ไม่ได้้อจันหา ว่าพธางพระทางได้ฟาดฟัน ทรงธรรม์ค้าย
ป้ายขวา กูจะรับตูกเมี้ยของกุนา มิ่งว่าทิ่มคำให้เข้าใจ
ครันกูโบยคัมมิ่งหน้า ทำการหยาบชากูจับได้ กูจับตูกจับ
เมี้ยกูเตี้ยไกล ทำไมอ้อกเด้ออจันหา ฯ โอ้ ฯ

๐ พระภูมินทร์ ไต่ย่นว่ายังไม่ตั้งขาร พระจะออกไป
รับกตบมา ความผิดถึงชาจะรอดวาย เมี้ยกับยายเฒ่า
ตุ้เมธา กตเวทิตาชีวิตจะนิบหายไป แก่ไขมิให้ตเวทิตาย ด้อ
ตายจงประทานชีวิตไว้ ฯ

๐ ชาติชั่ว โทษตัวของมิ่งโตใหญ่ กูจะฆ่าให้ม้วย
บรรลัย กัมหน้าไปเกิดอจันหา จึงตั้งเสนาทนต์ เขาไป
ทำตามโทษา ทังโหรยายเฒ่าตุ้เมธา ฆ่าไว้ที่หัวตะแดงแกง
ตระเวนให้ถ้วนด้ามวัน ร้องประจานคัมมันไปทุกแห่ง ด้าม
วันให้มันดำแดง แล้วเอาช่างแทงเตี้ยให้ตาย ฯ

๐ ได้ฟัง เสนารับตั้งแค้นจดหมาย กราบอัญชุตทั้งดี
นาย คนโทษถึงตายเอาออกไป ๆ เช็ด ๆ

๐ เมื่อนั้น นวดนางจันทร์ศรีได้ ดูกนางจันทาทรามวัย
ร้องให้ไปเฝ้าพระบิดา ๆ เพลง ๆ

๐ ครั้นถึงกราบบาทพระบิดาเรศ หน้าพระเนตรพุ่มพ่าย
ทั้งซ้ายขวา พ่อเจ้าประคุณของลูกอา จะฆ่ามารดาถูก
เสียใจ ไม่คิดถึงลูกบ้างเลย พระพ่อเจ้าเอ๋ยมาทำได้ ลูก
ขอประทานชีวิตไว้ แม่ลูกจะได้เห็นหน้ากัน แม่ฆ่ามารดา
ลูกเสียแล้ว เหมือนฆ่าลูกแก้วให้อาตมัย ลูกจะกินหน้าตา
ไม่ร้าวนี้ น้ำที่ลูกจะรดน้ใจตาย ทดพดางนวดนางเจ้าให้รำ
คอกฟกชำระดำระดำย ร้องไห้ถดถอเกิดอกเดือดอกกาย ดังจะ
วายชีวิตด้วยมารดา ๆ โอด ๆ

๐ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมลราชา ได้ฟังถ้อยคำของลูกอา
กริ้วโกรธโกรธาตะดาไฟ กระทบพระบาทตวาดเสียง ฟ่าง
เพียงพิภพจะหวนไหว มิ่งอย่ามาขอโทษภัย มิ่งไซ้จะม้วย
มรณา มารดามิ่งทำความชั่ว ตัวมิ่งเป็นลูกเต็นหา มิ่ง
เป็นชาติเหต่าเผ่ากา ขายผ้าคั้นกุกทุกเข้าเย็น ตัวมิ่งก็จะใคร่
ฆ่าเสีย ทั้งลูกทั้งเมียไม่ขอเห็น จะขอโทษทัณฑ์ให้มันเป็น

กูไม่ขอเห็นอัจฉนา มิ่งเป็นลูกน้อยจะพดอยม้วย กูไม่ฆ่า
 เดี่ยวด้วยคันทนา มิ่งอย่ามาขอรอหน้าตา กูจะฆ่าให้ม้วย
 ไปด้วยกัน ๆ ไอ้ ๆ

๐ จันทกอดบาทบิดาไว้ นางตระหนกตกใจไม่มีขวัญ
 กตัญจะบิดาจะฆ่าฟัน องค์ฉันขวัญหนีไม่มีใจ คิดถึงมารดา
 ให้ใจหาย เป็นตายหาคิดชีวิตไม่ โศกศัลย์รำพันทอดไป
 พ่อเจ้าจงได้เมตตา พ่อจะฆ่าแม่เดี่ยวให้ม้วยมิด ไม่คิดถึง
 ลูกเด่นหา อยู่ไปจะได้เวทนา ถ้าพร้ามาไรพระชนนี
 ถึงพ่อมเดยงไวเป็นเมีย พ่อหย่าร้างเดี่ยวแค้นขบหน้ ให้
 เหมือนแม่จันทรเทวี พ่ออย่าฆ่าแต่เดี่ยวให้ตาย ทดพดางทาง
 กราบกับพระบาท โจนางจะขาดสูญหาย กตงเกิดอกเดือก
 ไปไม่ไหวกาย ตังหนึ่งโฉมฉายจะขาดใจ ๆ ไอ้ ๆ

๐ ได้ฟัง พระยงกรวิโกรขตั้งเพลิงไหม้ พาดูกษ์ชั่ว
 จัญไร ไม่เกรงกตัญอัจฉนที่ ดวยชกพระแสงแกว่งไกว
 ตีแค้นเป็นไรจิงวงหน้ ถ้าแก่ผู้ใหญ่อยู่ทงหน้ เห็นด้อยู่แค้น
 หรือว่าไร ชวนกันนั่งอยู่ดูเด่น ไม่เห็นบ้างเดยหรือไฉน
 มีขบต่อนม้นออกไป กูจะโบยตีให้เป็นขุด ๆ

๐ เมื่อนั้น ถ้าแก่ชาวแม่สาวศรี ตกใจไม่เป็นสม
 ประดี สาวศรีเข้ากุดมรมไป จันที่ทูลดาขมาโทษ พระ

บิดาไม่โปรดประทานให้ ถ้าแก่ชาวแม่พาไป แทบไถ่
ที่เขาจะฆ่าฟัน ๆ เพลง ๆ

๑ เมื่อนั้น เสนารักษ์าคนโทษทัณฑ์ พาตัวไปตระเวน
เกณฑ์กัน ครั้นถวนด้ามวนักเอามา คมศิวไวททางบัดด
ผู้คนมาดูเป็นนรกนา ช้างพลายนนเด่ากเอามา คอยท่าจะ
แทงให้วอดวาย ๆ

๑ เมื่อนั้น นวดนางจันทากัใจหาย ดมประดีไม่มีอยู่
กักาย แดเห็นช้างพลายเขาเอามา นวดนางกันแดงแดง
ไศกั เทวตั้งแต่จะแดงา จันท์ถูกรักของแม่อา แต่จะตาม
แม่มาที่ไม่มี แดไปพอเห็นเขาพามา เสนาจับคนให้หัดบหนี
ฝ่ายว่านวดนางจันท์ กอดบาทชนน้เขาร่าไร ๆ โอด ๆ

๑ แม่เจ้าประคุณของลูกแก้ว สุดความคิดแต่จะทำ
ไฉน ไม่รู้ที่จะคิดอ่านประการใด สุดใจลูกแก้วในครั้งน
ลูกทูดขอโทษไม่โปรดให้ ภูวไฉนจะฆ่าให้เป็นผี โอกรรม
อะไรพระชนน้ เมื่ออยู่ดัดจะหนีไป แม่เอาชีวิตลูกไปด้วย
ลูกจะขอตัว้วยไปเกิดใหม่ อยู่หลังลูกวังเวงใจ ลูกจะเห็น
หน้าใครเหมือนมารดา แม่เจ้าประคุณของลูกเอ๋ย ไม่ควร
เดยจะม้วยตั้งซาร์ พากันตายทั้งยายสุเมธา ทั้งขุนโหรากั

พดอยม้วย ว่าจะพาดนางแสนไศกศัลย์ ดั่งหนึ่งนางนั้นจะ
ตายด้วย ใจนางสดตระทตระทวย ระหวยเหียนเวียนวิงนัง
แน่ไป ๆ โอด ๆ

๑ เมื่อนั้น นวดนางจันทานาคาไหล เห็นดูร้องไห้
ไม่หายใจ จะตายด้วยแม่เฒ่าแม่จันท์ ถูกชนพ้องแม่จะต่อนเจ้า
ถูกจงจำเอาให้ถวนถึ อย่าดูเยี่ยงแม่นั้นไม่ดี ตามฆ่าเตี้ยก็
จำตาย ตัวเจ้าจะอยู่ไปกับพ่อ รูปหุดอของแม่จะดับตาย
จะมีคุณสัมภริมายาย อย่าแค้นร้ายคิดถกกับคนพาด ท่าน
เมตตาด่วนะดูกรัก ถิ่นาคมผกถวาหวาน ไม่รักอย่าพัก
มาทำการ หน้าออยหน้าตาถักจัดไป อุปมาเหมือนหนึ่งตัวแม่
จะทั้นเต๋าทั้นแก่ก็หาไม่ ทำโทษได้ตัวไม่กตวัภย ท่านจึง
ฆ่าเตี้ยให้มรณา ใครจะปรานีหามิไม่ ทำความชั่วไว้เป็น
นักรหนา อย่าควรทำจำคำของมารดา กำพราอยู่หลังระวง
ตัว ต่อนพาดนางตั้งถูกแก้ว กรรมของแม่ด่วนะทุนหัว
เดียงกัณมิทนรอดชั่ว ทุนหัวของแม่จะดาไป ๆ

๑ เมื่อนั้น นวดนางจันท์ทะห้อยให้ ได้ฟังมารดา
นาคาไหล แล้วทำบุญให้พระมารดา ๆ

๑ เมื่อนั้น จึงนายเพชรฆาตแกตัวกล้า เห็นควรว
จนได้พลาด เรียกข้างเข้ามาอยู่ดูนวย จึงมัตยายเฒ่า
ตุ้เมธา ทั้งขุนโหรหน้าใจหาย คอกหงักไว้นานทรมาณกาย
แล้วว่าแก่ชรวนายเก่าแก่ไป องค์พระบุตรยังอยู่ โฉมตรูจะ
ดูกระไรได้ จึงพากันกลับเข้าวังใน หรือจะอยู่ดูได้ก็ตามใจ

๑ เมื่อนั้น นวดนางจันทน์หน้าตาไหล พิศดูมารดาเพียง
ขาดใจ จะจากไปอย่างไรระอกอา จึงเอารูปเทียนดอกไม้
กราบไหว้ทุกเด้าเด้า แล้วกราบกับบาทพระมารดา เขา
จะพาเอาตัวดูไปแล้ว ดูได้ผิดพลั้งแต่หลังมา ขอประทาน
โทษาแก่ดูแก้ว คิดเห็นเอ็นดูไม่รู้แล้ว ดูแก้วจากไปมิ
ได้เลย ๆ โอด ๆ

๑ นวดนางจันทน์หน้าตาไหล แข็งใจไปเกิดนะดูกเฮ้ย
เจ้าอย่าคิดรักแม่นักเลย ดูกเฮ้ยทรามรักแม่หนักใจ ปาก
ว่าหน้าตาไหลดงดอดอ แม่ดูกออกคอกันร้องไห้ ดูกเฮ้ยเขา
จะว่าเข้าไป ไปเกิดดูไปแม่ชอตา ๆ

๑ ฝ่ายนายเพชรฆาตก็ร้องเตือน ถ้าแก่แซเขื่อนอยู่
นักหนา ยังมีพานางไปว่าไรนา หรือจะให้เราฆ่าให้นางดู

ตะวันเย็นตงถึงปลายไม้ ยังมีพานางไปทำไมอยู่ เวดาก็คควรจวนประตู่ เร่งพาโฉมตรูเข้าวังใน ฯ

๑ ดาวศรีได้ฟังแล้วโคตรตกใจ จึงเข้ามาบอกแจ้งแถดงไซ เพชฌฆาตกราดเกรี้ยวเป็นพันใจ เชิญแม่มาไปจากมารดา ฯ

๑ นวดนางจันทศัตรวงไห เป็นห้องบ่วงโยอยู่นักหนา พิศรูปทรงพระมารดา คิดหืดตาอยู่ทงศอ แม่เจ้าประคุณของลูกแก้ว ไปไม่ได้แล้วแม่ทนหัว ตู้อยู่ชีวิตไม่คิดกลัว ตายตามอยู่หัวของลูกไป ร้องไห้กตงเกิดตกกับขาทา ตายายเกศาเช็ดบาทให้ แฉ่นดาวเถ่าแก่ก็รำไร ซ้ำได้ตักกึ่งครึ่งโอง ฯ

๑ เมื่อนั้น เพชฌฆาตเมมาเบรียงเตียงโอง จวนซ้างม้าเขาจะเข้าโรง เมมาเบรียงเตียงโองไม่กลัวใคร เขาเชือกเข้าผูกนางจันทา จะเกรงพระธิดาก็หาไม่ ตูรามันพาให้กต่าใจ มิได้เมตตาปรานี ฯ

๑ จันทศรันเห็นกตกใจ ดั่งจะม้วยบรรดัยดงกับที่ ต้มกตงหนึ่งไปไม่ส้มประดี ถ้ำแก่ดาวศรีพุงไป ฯ เพดง ฯ

๑ เมื่อนั้น องครักษ์จักรนารายณ์นายใหญ่ กำกับพร้อมกันบรรดาไป เรียกพดายเพชรกต่าเข้ามาแทง ฯ เชิด ฯ

๐ บัดเดี๋ยวก็ม้วยบรรดัย ดื้อท้วงดัวไปทุกแห่ง เตียบ
ไวทหวัดเตงแกง แด้วกดับไปทุดแจ่งพระราชฯ เจรจาฯ

๐ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมลมูร่งฟ้า ได้ฟังถ้อยคำเตนา
จึงว่าเตยงไวทไม่วร เตยแรงกรุกอจันทา ยิงกว่าทงนน
ตักพันต่วน มันทาทจวิตตมตวน ควรเต้วฆ่ามันให้บรรดัย
ข้าวของเงินทองทงนน ขอเฝ้าดาวตรรค่น้อยใหญ่ ธิบมา
อย่าเบียดบังไว ต่งให้ตูกมันอจันทาฯ เจรจาฯ

๐ ต่งเต็จ พระเต็จเจ้าห้องอนเตชา ทอดองคตง
กับที่ไต้ยา ราชารัจจนบ่จนใจ คิตตังนางจันทรเทวี ทัง
กตวท้าวโกตตีเป็นใหญ่ พรงนศวพะจะออกไป เกตอกนาง
ทรามดยมเขามา ฝวจะคิตอ่านประการใด ท่านท้าวหัดนยน์
เชอตังว่า เต็ดวันเต้วมไปธิบมา พระอินทรจะฆ่าเอาชีวิต
เธอมาไม่เต็นนางโฉมตฤ ที่ไหนตวกูจะพันติต นำทชวจะ
ม้วยมิต คิตกตวโกตตีไมนิตรา เพราะอจันทาเจ้ากรรม
มันทำให้เจ้าไปอยู่บ่ คิตพตางพระทางโคกา ราชาก็เคตม
หตบไปฯ ตระฯ

๐ ครนรุ่ง พระสุรียาพวยพุงเต่งไต้ เต็จออกทอ้ง
พระโรงชย ธิร้อมไปตว้วยหมู่เตนา พระจิงตริตตังไปบัตคต

๑ พระองค์ทรงทรวงกุญชร แกด้วกด้างางอนสูงใหญ่
ข้างประเทียบเรียบเรียงกันไป ตั้งให้เด็กพดโยธา ๗
กราวนอก ๗

๑ มาถึง ยงซึ่งบ้านไรช่ายป่า ถึงที่ประทับพดับพดา
ให้หยดอาษาเส้นนี้ ดงจากคชาคดาโคด ไปชนพดับพดา
พนาศรี ไม่เห็นนางจันทร์เทวี ภูมัจงถามไปทันใด พดับ
พดาทำให้โฉมทรู ไม่เห็นนางอยู่เจ้าไปไหน หรือนางเทวี
หลุดไป ไม่เห็นอยู่ในพดับพดา ๗

๑ ฝ่ายว่าเสนาบงคมทูล ตามมุดเหตุนางว่า ขอเชิญ
เสด็จนางไม่มา บอกว่าทกชยากเป็นมากมาย เคยอยู่
ประด้ายากไม่จากทับ เผ้ากระท่อมจะได้ชบภาไก่ บัดนี้อยู่
บ้านตากับยาย ภาด้ายจงทราบพระบาท ๗

๑ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมดราชา ได้ฟังมหาเสนา ราชา
จึงตั้งกำหนดไน เร่งเข้าไปหานางโฉมงาม แจงความให้สิ้น
สงสัย ถึงเจ้ามิเข้าไปเวียงชัย ให้ออกมาแต่ที่พดับพดา ๗

๑ เมื่อนั้น กำหนดรับตั้งได้เกศา กัมเกล้าถวายเป็นคม
ดา เข้ามาในบ้านตายาย ๗ ชูบ ๗

๑ ครั้นว่ามาถึงนางโฉมยง กราบลงแล้วทูลนางโฉม
 นาย เนื่อความทงนบบรรยาย พระญาติายมารับแม่กดับวัง
 ให้เชิญเสด็จไปพลับพลา จะขอโทษามาแต่หลัง จะรับแม่
 กดับเข้าครองวัง จะไปรับพระสังข์เจ้ากดับมา ฯ

๑ เมื่อนั้น จึ่งทูลนางจันทรรักดญา ได้ฟังถ้อยคำเสนา
 กัดยาครีตริกนักใน โอ้ตัวกูเอ๋ยเวทนา จะฉินหน้าเดินไป
 กระไรได้ ความอายแก่คนเป็นพันใจ จะออกไปอย่างไร
 นะอกอา คิดแล้วจึงว่านางดาวศรี ข้าพเจ้าไม่แกดงแตงว่า
 จนใจจะไปถึงพลับพลา ตัวข้าพเจ้าไม่สบายใจ คิดถึงตุกรัก
 เป็นนักรหมา จะไปเส่นอหน้ากระไรได้ เมื่อจิตข้าพเจ้าไม่เป็นใจ
 ข้าพเจ้าไหว้วานกดับไปเถิดรา ฯ

๑ ไปรดเกล้า แม่เจ้าจงไปรดเกล้า เห็นดูข้าพเจ้าที่
 ไข่ม้า ผ่านฟ้าจะเอาโทษทัณฑ์ จะลงอาญาฆ่าตี มีช่วย
 ชั่วตัวดาวสรร์ค์ อันพระตุกยาที่ฆ่าพัน แม่หมั้นไม่ม้วย
 บรรดัย เชิญแม่ไปเฝ้าพระทรงเดช ท่านจะแจ้งเหตุทั้งปวง
 ให้ ถ้อยคำอินทราเชื่อว่าไว้ ไม่ม้วยบรรดัยเป็นมั่นคง
 พระอินทร์เชอโกรธาโกรธา ว่าพระราชาเป็นคนหลง เชิญ
 ออกไปเฝ้าให้ถึงองค์ โฉมยงจงแจ้งในพระทัย ฯ

๑ เมื่อนั้น นางจันทร์เทวีศรีได้ ได้ยินว่าดุกไม่บรรดัย
 ทรามว้ยหนึ่งนักครึกครา เสนามาว่าที่กตางไพร เหมือนคำ
 ดาวไซ้เป็นนักษา แม้นจริงดุกรักไม่มรณา จะไปฟังกิจจา
 ให้แจ้งใจ ออกไปแต่เพียงพดบพดา อันจะไปพาราอย่า
 ดงสัย เอ็นดุกรักเป็นพันใจ ครั้นจะมีไปไม่แจ้งเดย แม้น
 มีเป็นห่วงด้วยดุกแก้ว จะดูตายเดี่ยวแฉ้วนะออกเอ๋ย เกิดมา
 ชาคนไม่ดีเดย ออกเอ๋ยรักดุกก็จำไป คิดแฉ้วนังมีวาจา มีคิด
 ด้วยดุกยาทศกษย ข้ามีอยากไปจะทำไม นี้น้ำจุนใจด้วย
 ดุกยา ฯ

๑ เมื่อนั้น ดาวศรีดีใจเป็นนักษา กราบดงกับบาท
 บาทา เชิญตรงคงคาให้สบาย เครื่องต้นเครื่องทรงอดงการ
 ราชาประทานให้โฉมฉาย เชิญไปฟังข่าวพระดุกชาย ยก
 เครื่องมาถวายนางกตยา ฯ

๑ เมื่อนั้น นางจันทร์อายใจเป็นนักษา นางไม่สระ
 ตรงคงคา ใครจะว่าเท่าไรก็ไม่ฟัง จับได้กะทายกินหมาก
 ออกจากทบน้อยเจ้าห้องหลัง แม่เอ๋ยฝากด้วยช่วยระวัง อยู่
 หลังท่านช่วยระวังทบ กาไก่จะกินข้าวปลา เมตตาซ้ำด้วย

จงช่วยขับ ผักปลาข้าวไว้ที่โหนบ ฝากกับบ้านแดวกักศดาโคต
ฯ เพลง ฯ

๐ ครั้นถึงพบพดาชยศรี เทวเดินไปมิใคร่ได้ อับ
อายเสนาข้าไท มิใคร่จะชนพดับพดา สาวศรีบังคมทูลเชิญ
นางยังดำเนินเมืงหน้า หนึ่งแค้นนอกออกมา เห็นพระราช
ตะดาตะดัง ยกมือประนมเหนือเกล้า คิดว่าจะดวงเหมือน
หนหลัง ความกตวณนพนักาดง เคยเห็นคลุมคตงแต่หงมาฯ

๐ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมลราชา ครั้นเห็นนางจันทรกตยา
เสด็จมาด้อมดอดกอดนางไว้ มิตรรูปมิตร่างนางไป มาได้
ดำบากยากเย็น เพราะผัวฟังคำอจนทา แก้วตาจึงได้
เกิดเชย ชาติผัวแทบจะกระเด็น เห็นเมยกบมจะบรรดัย
ชะรอยว่ากรรมเรานักหนา เวรจ่านงจงให้ บตหนักกรรม
ที่ทำได้ ผัวจะรีบกลดไปพระนคร ฯ

๐ เมื่อนั้น นางจันทรเทวศรีธมร ได้ฟังถ้อยคำพระ
ภุชร จะรีบไปนครพระเวียงชัย นวดนางทุดคอบพระราช
จะเข้าไปพารา ยังไม่ได้ คิดถึงถูกรักเป็นพันไป สาวใช้ไป
บอกจึงออกมา ว่าถูกข้ายังไม่บรรดัย ตีใจจะไปเที่ยวเสาะ
หา พระองค์จึงแจ้งกิจจา บอกมาเกิดข้ายจะดาไป ฯ

๑ น้องแก้ว แม่แท้แน่แฉ้วอย่างดั่งสย ด้วรั้กจะเด้า
ให้เข้าใจ บัดนี้หัดนัยน์เชอดงมา จะฆ่าชีวิตของด้วเด้า
ว่าฆ่าถูกขบเมี้ยไปอยู่บ้ำ ท้าวไทว่าไม่มรณา ดูกยาได้
ครองเมืองด้ามนต์ เมี้ยนชื่อนางรจนา ระเบิด้อชาทุก
แห่งหน ด้วมาจะพานถมด ยกพลไปรับพระดุกยา จันทา
พสามนเด้าเด้า น้องแก้วอย่าพะวงกงชา ทงโหรยายเต้า
ตุ้เมธา มอคมวยชวาทงด้ามคน เชิญเจ้ามาไปฟังด้วว่า
จะเดียงกนเมอหนาให้เบ็นผล ทงพระดุกยาอยู่ด้ามนต์ ด้าม
คนจะร่วมชีวิตกน ๆ

๑ พระทรงเดช ทนโทษอยู่ไนไพรธันท์ ยากไร
ใครเดยจะเทยมทน จะผูกพันสังโรกไม้ม คิดถึงแต่ดุกเบ็น
นั๊กหนา บั้บว่าจะมวยเบ็นผ จะครองเวียงชัยไม้ไยดี พนท
จะทรงดำรงใจ เข้าค้ำพรั้กนแต่หน้าคา จะเว้นว่างเวดาก
หาไม้ คิดถึงดุกคนเบ็นพนใจ แม่จริงเจ้าไม่มรณา จะ
อตุ้ด้าให้แข็งใจไปติดตาม ด้วยความรักดุกเบ็นนั๊กหนา ขอ
เชิญเด้าจ้จโคดคดา จะเบ็นทาด้าตามไป ๆ

๑ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมลกั้มอองได้ ได้ฟังนางรับว่าจะไป
ท้าวไทชื่นชมปรัดดา จึงตั้งสาวธรรคก้านัดไน บรรดา

ข้าไทจงมาหา ตามอย่างแต่ก่อนนั้นมา ไม่ช้าเราจะยก
พลไป ฯ

๐ เมื่อนั้น ดาวดรรชนีอันดน้อยใหญ่ บรรดาออกมา
แต่เวียงชัย ข้าไทนางจันทรถดยา เข้าไปนอนบนบอภิวาท
กราบบาทรำรักเจ้านักหนา แม่เจ้าประคุณของลูกอา ถูก
ร้อนรมบันหาทกราตรี ฟังได้ล้มความปรารถนา ผ่องข้า
จะสุขเกษมศรี จะได้ฟังบุญญาบารมี ปกเกล้าเกศดับไป
ฯ เสรจฯ ฯ

๐ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมลเป็นใหญ่ พระองค์เบิกบาน
ดำราญใจ จึงตรัสตั้งไปแก่เสนา ให้หาต้องเฒ่ามาบดิน
แกมมีความชอบเป็นนักหนา แก่เคียงนางไฉไม่มรณา หา
มาจะให้พระราชทาน ฯ

๐ เสนารับตั้งแถววิ่งไป เรือรบศบคใจเข้าในบ้าน ถึง
คาพิทคงยายพิทกาน แจ่งดาร์แถวพาเอาศบมา ฯ เชิด ฯ

๐ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมลผู้รุ่งฟ้า ตั้งให้ประทานยายดา
เงินตราผ้าผ่อนแพรพรรณ ให้ขอเจ้าขรรค์ยายดา ข้าหญิง
ข้าชายดบดรรพ์ เป็นนายบ้านป่าพนาวัน พระราชทาน
รางวัลเป็นมากมาย ฯ เสรจฯ ฯ

๑ เมื่อนั้น สองเฒ่าได้ประทานมากหลาย บังคมดา
หอบผ้าเงินตะพาย ตายายเดินยืมกระหึ่มมา ที่นี้กูไม่
เข็ญใจ กูได้เงินทองเป็นนักษัตร มีเตี้ยที่เตี้ยนางมา
บ่นบ้างบ้านตำราญใจ ฯ เชิด ฯ

๑ เมื่อนั้น ท้าวศกิมตเป็นใหญ่ ประทับอยู่ที่พลับ
พดาชัย อโณทัยรุ่งราษราตรี จึงตั้งเสนาทันใด เร่งเตรียม
พลไกรชัยศรี จะยกไปตามนตพระบุรี รับพระสังข์ศรีดูดยา
ตั้งแถวขวานนางเทวี ถนัดสาวศรีชายขวา ดังจาก
สุวรรณพลับพลา พาคนไปชนคชไกร จึงตั้งให้ยกโยธา
ไปตามมรคาป่าใหญ่ บ้างระหงดงยางสด้างไป แรมไพรได้
หลายวันมา ฯ เชิด ฯ

๑ มาถึง โกลดแดนตามนตพระพารา จึงตั้งให้หยุด
โยธา ตั้งสุวรรณพลับพลาทันใด พระองค์ดงจากคชदार
ภูบาลเดด็จชนเกษชย กับเมษรกันกตนมกรมใน ท้าวไทจึง
มัวจา เราจะชานกก็ไม่ได้ เกินผิดหัดนยนั้นนักษัตร จำเรา
จะแปลงกายา เป็นคนต่ำช้าเข็ญใจ ปดอมเข้าไปเมือง
ตามนต อย่าให้คนทั้งปวงเขาสงสัย เสนานักตนมกรมใน
ตั้งให้คอยรับอยู่พลับพลา ครั้นตั้งเสร็จดำเร็จแล้ว กับเมษ

แก้วจึงผดัญญา นางนุ่งผ้าเก่าเดื่อนตา พระองค์ทรงผ้าดี
ข้างควาย ตะพายยามใหญ่ได้ของ แก้วแหวนเงินทองมาก
หลาย ของกินนั้นได้ในกระต่าย นางจันทร์โฉมฉายกระต่ายค
มา ฯ

๑ เจ้าตงจากพดด้พบดาครดาโคต ข้าไทรำรักเป็นนักรหน้า
พากันเดินเตาะเตาะมา เข้าแดนพาราธามนต์ ฯ เชิด ฯ

๑ เดินพบกับเหล่าชาวไพร่ ถ้ามได้มาทุกแห่งหน
ใครไม่รู้จักแต่สักคน จนเขาดำมนต์เวียงชัย ผัวเมียเดิน
ตามถนนหลวง ผู้คนทั้งปวงไม่สงสัย ตะวันบ่ายชายแดง
อโนทัย มาถึงตลาดใหญ่กลางพารา บ้างชอบบ้างชายดัดมัน
ผู้คนกตมเกิดอนนักรหน้า เขาไปพดอยชอผกปดว แม่ค้า
แตกุกดุมไป ดางคนร้องว่าตายาย ชอเถิดข้าจะขายแต่ทุ
ให้ ท้าวว่าจะชออย่าออกไป เบียมัดองไฟชาได้มา ฯ

๑ เมื่อนั้น ท้าวยศวิมลราชา ออกจากตลาดเดินมา
พอเวตาเย็นดงไรไร ฯ เชิด ฯ

๑ จึงเห็นศาตาอยู่กลางหน เขาทำให้คนอาศัย ชวน
กันชนศาตาดัย เป็นที่อาศัยดำราญ โฉมนวดนางจันทร์
กัถยา จัดแจงโภชนาของหวาน ที่ในกระต่ายเขาวมาดัย

ตัวนของตระการโอชา ถวายส้มเคี้ยวพระดามี ดองศรีด้วย
 ھرรษา ค่อยสบายคดาใจที่เห็นอยมา ดองราไม้มีที่เห็น
 โคร ด้วยแก้วพดนมัทน้า เวดาฆ่าแต่งพระสุริยได้ ดอง
 พระองค์บรรทมภิมย์ใจ อยู่ในที่บรรณศาตา ฯ

๐ เมื่อนั้น พระสุวรรณดังขมูรงฟ้า ครอบครอง
 ดำนงค์พระพารา กับโฉมรจนาเอวกลง ผ่องใต้ไพบุดย
 พนดวดี ทวทกษศรียไม่เทียมถึง เทวดาใจให้คำนึง
 เมื่อดองทาวมาถึงพระนคร เด็ดจะออกเดียบพระพารา
 บอกโฉมรจนาดวงสมร ผอกรนจากบทจร ออกเดียบพระ
 นครเวียงชัย ว่าพดางภิมย์ชมชิต แด่นนิตแนบน้องผ่องใต้
 เข้าหยอกดีพยอกยวนใจ อยู่ทห้องในไต้ยา ฯ

๐ ครั้นแล้ว คดาตแตกวจากห้องเดชา เด็ดจะออก
 พระโรงโอพาร จึงตั้งเด่นาทันใด เร่งให้เตรียมเครื่อง
 พยุหบาตร เราจะประพาสกรุงใหญ่ ตั้งกำซบกันทันใด
 แต่ในบดินอย่าช้า ฯ

๐ เมื่อนั้น เ่นารับตั้งได้เกศา บังคมกัมเกล้าแล้ว
 ออกมา ให้หาทวทุกพนักงาน จึงตั้งพร้อมกันทันใด เตรียม
 ทงรถชัยคชสาร ตำรวัดตรวจจบครบการ ทวทุกพนักงาน

ก็เข้าไป กราบทูลพระองค์ทรงฤทธิ ตามกิจทั้งปวงแสดงไข
การจวบครบแล้วพระภูไหย ขอทราบพระทัยพระราชฯ

๑ เมื่อหน พระดุษฎีวรรณตั้งขมูร่งฟ้า ได้ฟังมหาเดณา
มาตระตึงรงคองคาคันใด ฯ เด่มอ ฯ

๑ ทรงดุษฎีคนษปนทองกดินเกลา แล้วทรงดุษฎีเพลาผอง
ใต้ ภูษาพนดุษฎีวรรณอำไพ ชายไหวดุษฎีวรรณพรรณราย
ใต้ผดององค์แจ่มจรัส กัญจนถอบรอบรดแต่งฉาย ทับ
ทรวงกุดันพรรณราย ด้ร้อยด้ายตั้งวาดวรรณกุดันดวง
ทองกรแต่งตั้งขำมรงค์เพชร ทรงมงกุฎเกล้าแต่งชวง แต่ง
แก้วแวววาวตั้งดาวดวง ไชติชวงรองรัตนามัย ทรงพระ
ขรรค์ชัยโคดคดา ขนมหารถทองผองใต้ โยธาแห่แหน
แน่นไป ตั้งให้ด้ารถขบรถ ออกนอกทวารวงใน เทียว
รอบขอบ ฯ

วรรณคดีฉบับหอสมุดแห่งชาติ

จัดพิมพ์ เผยแพร่ โดย สำนักพิมพ์คลังวิทยา

1. รามเกียรติ์ (4 เล่มจบ)	พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 1	ชุดละ	200.00	บาท
2. อิเหนา (2 เล่มจบ)	พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 2	ชุดละ	100.00	„
3. ขุนช้างขุนแผน (2 เล่มจบ)	แต่งในรัชกาลที่ 2	ชุดละ	100.00	„
4. พระอภัยมณี (2 เล่มจบ)	สุนทรภู่	ชุดละ	100.00	„
5. สามก๊ก (2 เล่มจบ)	เจ้าพระยาพระคลัง (หน)	ชุดละ	100.00	„
6. ลิลิตพระลอ	มหाराชเจ้านิพนธ์		35.00	„
7. ประชุมโคลงโลกนิติ	ฉบับหอสมุดแห่งชาติ		35.00	„
8. เงาะป่า	พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 5		35.00	„
9. พระราชนิพนธ์สิบสองเดือน	„		38.00	„
10. นางนพมาศ	นางนพมาศ		30.00	„
11. ตำนานละครอิเหนา	สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าพระยาบดินดีเดชา		30.00	„
12. ศกุนตลา มัทนะพาธา	พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6		40.00	„
13. นารายณ์สิบปาง	„		38.00	„
14. ประชุมเพลงยาว	การมแก้ว		38.00	„
15. ลัทธิธรรมเนียมต่างๆ เล่ม 1, 2	„		75.00	„
16. นิทานอิหร่านราชธรรม	„		35.00	„
17. ภาษาไทย เล่ม 1, 2	พระศรีสุนทรโวหาร		70.00	„
18. โรมิโอและจูเลียต	พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 6		25.00	„
19. ประวัติบุคคลสำคัญ (ฉบับสมบูรณ์)	สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าพระยาบดินดีเดชา		40.00	„
20. ชีวิตและงานของสุนทรภู่	„		38.00	„
21. ตำนานพุทธเจดีย์	สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าพระยาบดินดีเดชา		30.00	„

สำนักพิมพ์ คลังวิทยา

เลขที่ ๗๒๔ วัชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ โทร. ๒๕๕๕๖